

1935

1. నవగ్రహములు - భాగ్యము బాహుళ్యము - 705
2. శుభాశుభములు - శుభములు మరియు శుభములను కల్పించు ప్రాశస్త్యము - 706-708
3. ప్రకంఠముల గురించి గ్రహములు - కవియంతల వేదములు - 709-713
4. సత్యమైన ప్రాశస్త్యము - గ్రాహకముల గురించి కవియంతల - 714-716
5. గ్రహముల విశేషములు - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 716
6. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 717-723
7. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 724-727
8. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 727-731
9. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 732-734
10. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 735-738
11. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 739-741
12. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 742-744
13. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 745-753
14. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 753
15. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 754
16. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 755-759
17. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 760-761
18. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 762-763
19. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 764-765
20. గ్రహముల గురించి కవియంతల - గ్రహముల గురించి కవియంతల - 766

ఆంధ్రభూమి

సర్వవిషయములను చర్చించు సచితాంధ్ర మాసపత్రిక

నంపుట. 3.

*

సంచిక. ౧౦.

నవజీవనము

౧

మరల నుదయాది నెత్తమ్ను లరణ బాల
సవ్య లాక్షార్ద్ర చరణ చిహ్నముల మెరసె;
కప్పుకొనియున్న నెత్తమ్ను రెప్ప కొనల
కాంతి చిగురించె వలపు తనంత విరియ.

2

మొరసెకాబోలు శ్యామసుందరుని మురళి;
భువనమోహన కలకంఠ రవళి! నాడు
జీవనమే కాదు పల్లవించెను నమస్త
చేతనము లీ వసంతవిభాత వేళ.

౪

ప్రాగ్దిశాకాశ మింత యెర్రవడె నేమి
దేవ తరుణు లెందరు కెంపు మోవిరేకు
లదిమి రిచ్చట? యీ తొలియుదయమందు
ప్రత్యక్షువు ఆవినూతన ప్రభ చెనుర్పు.

3

ప్రేమ మధురిమ హృదయపాత్రికను నింపి
తొగరు తెర లొత్తిగించుచు తొంగిహూచు
ఆ ప్రవన మట్లు నా యంతరాత్మ కూడ
ఎవరి కోసమో యింత ప్రతీక్ష నుండె!

౫

కోకిలా! పాడు మొకపాట గోస్త నీ ను
ధాతి మధురమ్ముగా, యీ యుగాది వేళ;
చెలివిగొని యిద్దరము సవజీవనమున
కిది మొదలుగా నుపక్రమించెదము గాక!

రు చీ దే వి

(వ చ న నూ వ్యక్త ము)

శృతీయాంఁము : రంగము ౧.

కాలము : ఉదయము.

స్థలము : విజయనగరమునం దొకపీఠి.

(అచ్చటచ్చట ప్రజలు గుంపులుగూడి ఏదియో గుసగుసలాడుచున్నారు. కొందరు బిగ్గరగా మాటాడవలదని, స్నేహితులను వారించుచున్నారు. ఆ పీఠియం దొకచెట్టు క్రింద ఆలోచించుచు కూర్చుండియున్న సిద్ధాంతి, మిత్రుడగు రామశాస్త్రిని తిలకించి మెల్లగా చేతులుతట్టుచు:)

సిద్ధాంతి :—రామ శాస్త్రి!....రామ శాస్త్రి!....రామశా....

రామశాస్త్రి :—(పెనుదిరిగి చూచి).... ఓ...ఏమి?...

సిద్ధాంతి :— (లేచి శాస్త్రివైపునకు నడచుచు) ఎచ్చటికి వెళ్ళుచున్నావు? నీకేదో సుస్థిచేసినదని విన్నాను, విజమేనా?

శా :—ఏమినుస్థి! కొంచెము ఆకలి మందగించినది. మన రాజుగారింట గృహ ప్రవేశమహోత్సవము జరిగిన సమయమున సమారాధనలో కొంచెము పప్పుదినుసు ఎక్కువ తగిలిినదనుమా?

సిద్ధా :—నిజమే...నాకును ఈ మధ్య (కమపు నిమిరుకొనుచు) కొంచెము కడుపు నొప్పి కలిగినది. శివశాస్త్రి మంచిమందు ఇచ్చినాడునుమా!

శాస్త్రి :—నుంచది. నీ విచ్చటే మి చేయుచున్నావు? చెట్టుక్రింద కూర్చుండి తగవులేవైన నీర్పుచెప్పుచున్నావా?

సిద్ధాం :—(మెల్లగా) తీర్పుచెప్పుటకు శక్యముగాని నేరమొకటి జరిగినది నుమా!

శాస్త్రి :—(ఆశ్చర్యములో) ఏమినేరము! గొల్లగంగి ఆవుపెయ్యతో సహితము తెల్ల వారునరికి పాలిమేదాటి లేచిపోయిన విషయమా?

సిద్ధాం :—బిగ్గరగా మాట్లాడవలదు. అమాయకులగు సంసారులలోకన్న ఈ కాలమున గొప్పవారిండ్లయందే కలవరములు బయలుదేరినవి నుమా!

శా :—(మెల్లగా) గొప్పవారేమి కొలది వారేమి? గుణము ముఖ్యముగాని కులము ముఖ్యమా? మనయూరి మాదిగవెంకని రెండవకూతును చూచితివా? మిగుల దొడ్డబుద్ధి గలది! అయితే తక్కువకులములోనిది! కను విందుగూర్చు చక్కదనముగల కాకి దొండ పండు విషపూరితము—గజ్జిగజ్జిగ నుండు సీతాఫలమునందలి గుజ్జు అతిమధురము—

సి :—మొత్తముమీద నీవు లోకప్రవృత్తిని బాగా తెలిసికొనినావు. అసలు విషయము అంతరించి వేదాంతము మితిమీరినది. అయితే అసలు సంగతి వింటివా?

శా :—(నవ్వుచు) పెద్దవారింటిలో, కలువరసుంటివి! ఎవరికొంప తీయనున్నావో?

సి :—(శాస్త్రి చేయిపట్టుకొని) మన మా కనుపించు గుడిలోనికీపోయి ఆమండపములో కూర్చుండి రహస్యముగ నొకసంగతి చెప్పు కొందమురమ్ము. ఇది అతిరహస్యమునుమా!

శా :—(గుడివైపున కేగుచు, మెల్లగా నవ్వుచు) ఇది చేమంతి సంగతికాదు గదా!

సి:—(పెద్దగానవి) ఇది చేమంతి సంగతి కాదు; కాని చేమంతి వినిపించిన సంగతి.

శా:—(ఆతురతతో) ఏది, ప్రారంభింపుము. మొత్తముమీద కోటలోని దానియగు చేమంతినహవానము అన్నివిధముల డబయోగమేనుమా?

సి:—(శాస్త్రితో మండవములోనికేగి సమీపమున కూర్చుండి మెల్లగా) ఈసంగతి గ్రామమంతయు వ్యాపించియుండవచ్చును. అయినను మనము జాగ్రత్తతో నుండవలయును. ఇది పెద్దలకుచెందిన విషయము. చేమంతి ఏవిషయము నాకు చెప్పకుండ మనసులో దాచుకొననేరదు; మనవలన ఈ విషయము బయల్పడిన చేమంతికి చేటు రాగలదు జాగ్రత్త.

శా:—(మూతిత్రిప్పుచు) సంగతి చెప్పలేదు, అప్పుడే నిబంధనలు! నియమములు!

సి:—(మెల్లగా) మన ప్రధానగు కష్టరాయ డదృష్టవంతుడు. ఈపాటికి మన పట్టణ మల్లకల్లోలములో నుండవలసినది—క్రొత్తభార్యయగు రుచీదేవి, కృష్ణరాయని సంహరింప గడచినరేయి పడకటింట కత్తి దూసినదట!

శా:—(గ్రుడ్లు మిటకరించి) ఆ! ఆ! త్రాచుపాము! గోధుమవన్నె త్రాచుపాము.

సి:—మెల్లగా మాట్లాడుము, ఎవరేని విందురు.

శా:—సంగతి సగమే చెప్పితివేమి? పడకటింట వతిని సంహరింప దొరకొనిన పడతి, పరమనిర్భాగ్యురాలు నుమా!

సి:—రాజు నిద్రించుచుండగా మెల్లగా లేచి, శాటిలిగించి, ఇదివరలో గుప్తపరచి యుంచిన కత్తిని తీసికొని; రాజు పేరురమున నాటబోయినదట!—రాజు మేల్కొంచి ఆమె చేయిపట్టుకొని వారించెనట.

శా:—(ఆతురతతో) తరువాత జరిగిన విషయమేమి?

సి:—ఏమిజరిగినది? ఆమె మూర్ఖబోయి నేల వ్రాలినదట.

శా:—మంచినది చేసినది!... ..నిన్న మొన్నటివరకు నిప్పులు గ్రక్కుచున్న గజపతి, పిలచి పిల్లనిచ్చెదనని పలికినపుడే, నాకనుమానము గలిగినది. వెట్టివాడు రాజు వేగిరపడినాడు. తియ్యనిమాటలతో, ముసిముసి నగవులతో, మాటలాడు మానవుల యుదరములు విషపూరితములని మనరాజెఱుంగడు.

సి:—ఈ వృత్తాంతము ఎవరికిని చెప్పవలదు.

శా:—మనకు తెలియుటకు పూర్వమే దేశ మెల్లడ మారుమోగి యుండును. అయినను మనమేల ఈవిషయమును బయల్పరుప వలయును?

సి:—ఇకపై నేమిజరుగునో తెలిసికొనవలసియున్నది. చేమంతి ఏనాటి వృత్తాంతమానాడు మనకు సమకూర్చగలదు.

శా:—ఈరోజు సూరావధానిగారింట భారసాల, నేను తొందరగ పోవలెను.

సి:—సూరావధాని నన్ను పిలువనేలేదు నుమా!

శా:—నీకర్నము! నాయదృష్టము! నేను పోవుచున్నాను. (నిష్క్రమించును).

సి:—లోకమున మానవుల సుర్యాదలతివిచిత్రములు నాకడ అన్నివిషయములు తెలిసికొని ఏడు భోజనముమాట వచ్చినంతనె దారిబట్టినాడు. పనితీరినతరువాత గన్వపాటి విలువయైన జూపింపలేదు కదా! మానవుల బుద్ధు లిట్లుండుటచేతనే కాటకములు బలసిపోవుచున్నవి... ..(తలవంచి ఆలోచించుచు నెడలిపోవును.)

రంగము, ౨. స్థలము : రహస్యాగారము.

కాలము : మధ్యాహ్నము.

(లజ్జావనతవదనముడై రాయలు, ఒకచో కూర్చుండియున్నాడు. సమీపమున అప్పాజి, ఆలోచించుచు నిలచియున్నాడు. గవాక్షము నుండి వచ్చుచున్న గాలికి తోరణముగట్టి, ఎండిపోయియున్న మామిడాకులు, రెపరెప కొట్టుకొనుచు చప్పుడుచేయుచున్నవి.)

అప్పాజి:—(కొంచెము ముందునకువంగి, వినయమున) ప్రభూ! జరిగినదేమో జరిగినది. విచారించిన లాభమేమి?

రాయలు:—(మెల్లగా) ఈవార్త, దేశమెల్లడ నావరించియుండును....

అ:—ఈవిషయము, మీజీవితమునందు కొన్ని మంగళకరమగు మార్పులను తేగలదు. మీకిప్పుడు లోకప్రవృత్తి చక్కగా తెలియగలదు;—గడచిన దానికి యోచించిన లాభమేమికలదు? ముందుజరుగవలసిన దానికై....

రా:—ఇంకను యోచింపవలసినపని యేమికలదు?—పుట్టినంటికి పంపివేయుట యుక్తము.

అ:—(ఆలోచనతో) రాజా! నలదు! త్వరపడవలదు!

రా:—(మెల్లగా) అప్పాజీ! మీరునూ నాపక్షమున లేరా?...ఆనాడు నా చెవిలో రహస్యముగ మీరు చెప్పుకుండిన, నేమి జరిగియుండెడిదో?....

అ:—(చిరునగవుతో) ఆమె, జనకుని ప్రోత్సాహమున నిట్టి కృత్యమునకు సమకట్టి యుండును. ఆమె, మిమ్ము మిగుల ప్రేమించుచున్నది. అది ముమ్మాటికి నిజము. అనూర్యంపత్యైలగు రాచవారింటి చిడ్డల కిట్టి విరుద్ధభావములు తమంత నుద్భవింపవు.

రా:—(మొగమెట్టిబార, కనుల నటు

నిటు ద్రిప్పుచు.) అప్పాజీ! నాయుండు మీకు వాత్సల్యము పూర్తిగ వన్నగిలినది—త్రాచుసామును, పూలదండయని మెకను ధరింపమనియెదరా? లోకమేమనుచున్నదో వినుచున్నారా?...ఆమెను, అంతఃపురము నందే యుంచుటెట్లు? ఆమెను ప్రేమతో పలుకరించుటెట్లు? ఆమె మొగము నెట్లు చూడగలను? చూచి లోని పరిభవానలమును దిగమ్రుంగవలయునా? ఇది మానవుడు చేయగల కార్యముకాదు! పెద్దలగు మీమాట ప్రోసిపుచ్చినందులకు మీమింపుడు. నే నీవిషయమై ఎక్కువగ చర్చింపజాలను.

అ:—(యోచించి) మీహృదయము నెఱింగితిని. అది నలనల త్రాగిపోవుచున్నది! కాలము దాటినకొలది అది చల్లబడును.—ఆమెను పుట్టినంటికి పంపివేయుడు—తమ యాజ్ఞ వెంట రేపే సర్వమును సిద్ధపరచి అవని జరిపింతును.

రా:—(బిగ్గరగా) రేపటివరకు.....
..... నేడే పంపివేయుడు.....
.....బక్కయ్యమైన ఇచ్చటామెకు నిలువ నీడలేదు.....

అ:—(ముందునకు నడచి, మఱల పేను దిరిగి, వినయముతో) రాజా! ఈపలుకుల యందెట్టి మార్పుకలుగదా?

రా:—(బిగ్గరగా) ముమ్మాటికి కలుగదు.

అ:—శలవు (వెడలిపోవును.)

రా:—ఈపని ముగియువరకు మిన్నకుండుట యుక్తముకాదు. నేనును, అప్పాజి ఈ పని, ఎట్లు నరవేర్పునో పొంచి చూచెదను. (వేగముగ వెడలిపోవును.) (తెర.) (సశేషము.)
--చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదు, బి.ఏ.

వైడ్యుద రిద్ద చేవత

[గమ్యవారి పాశాలమ్మ ఇచ్చే కల్లుదొప్ప పాటుపడే గునపానికంటులే
ఏమాగుంది? ఈ చిన్నకథ చదవండి.]

అక్కడకు నాలుగైదు సంవత్సరాలనుంచి పెద్ద
నోదావరి, అంటే, వంతెనకు దిగువ అనకట్టు
కెగువనున్న విశాలమైన నీటిప్రవాహము వలన
కోస్తాల్లో కొత్తదారిపట్టి తూర్పుతీర్పు కోస్తా నల్లటి
పెద్దపెద్ద ఇసుకమేటలు వేరుడం రివాజ అయి
పోయింది. తుదకు నిరుసు అల్పిట్టుతోట కెదురు
గుండాలన్న పోతగట్టు తెగ్గొచ్చుకు పక్కనున్న మాల
గూడెమ్మ పడిపోతుందా అన్నంత అలజడి కలగ
కేసింది. కానీ ఆ ఒకేమట్టు కిప్పింది. 'ఈ కోతను
పుచ్చుకుమాస్తే మేమెక్కడ వేసివుంటుందా' అని
ఆపట్లో యోజిస్తే ఎక్కడ వేసివుంటుందో ఎవరూ
చెప్పలేకపోయినారు కానీ నోదావరిత ప్రారంభించే
సరికి కాకినాడ కాలామొగ ధవళేశ్వరం దగ్గరది
పూర్తిగా కప్పడిపోయింది. పడవలకు దారిలేదు. చేలకు
నీరులేదు. లక్షలరూపాయలకుపైగా అవుతుంది ఆ ఇసుక
తవ్వు అని పెద్దపెద్ద ఎంజిన్లు అంచనావేసి మెండల్లు
సిల్వి కంట్రాక్టరు కిచ్చి తవ్వు 1984 లోలకరించ
కుండా పూర్తి కౌవాలవ్వారు. కంట్రాక్టరు క్రిందా
మీదా పడి జల్లిపీనునుండి సింహాచలంవలనూ వున్న
కులీలను అయిదారుశేల మందికి కుంట 1-కి మూడే
బాలు కులిస్తామని లేవడీ ముకువచ్చి ధవళేశ్వర
మంతా కులీలమయించేసి వారేకాదు. ఒక్క అయి

దార్శెల్లు.

1984 మేనెల వచ్చింది. ఇసుకతవ్వు ఆగిపోయింది.
ఇక రాయిపురవడం తరువాయి. ఆపని బంటావాళ్ళు
కాదు. అంచేత ఆనాటి తెల్లవాణగట్టు బంటావా
ళ్ళంతా మతోహోట పనిచేయకొకడానికై పోవా
లని అనుకొంటూవున్నారు.

అవరాహ్నం రెండుగంటలప్పుడు. ఎండ తీవ్రంగా
గాస్తావుంది. బంగళమయలు ఆ కులీలు ఏలాపడిలే
ఆలా అడ్డదిడ్డంగా వేసికొన్నవి తాటాకుని-అమ్మోర్ని
నీటిలో నిలిపేటప్పుడువేసే పాకలాంటి నమోనాను
వేసుబడ్డవి - ఇల్ల మర్నాడు భారీ. 'ఆ వరివాళ్ళంతా
వెళ్ళిపోతారు, అడవాళ్ళు, మగవాళ్ళు, పిల్లలుఅంతా
వెళ్ళిపోతారు. ఊరు చిన్నపోతుంది' అనుకొంటున్నారు
కొందరుకొందరు గ్రామస్థులు చెల్లకొందరుకొన్ని—
కాదుమలే—పొరికి జనసంఖ్య ఎక్కువగా ఉండడం
ఒకనిండు అందులోనూ పనిపాటలుచేరికొనే పాటకపు
జనం పొరుగుూరవాళ్ళు చాలామంది వచ్చివుంటే ఆదో
వింతపూడాను. ఎక్కడెక్కడి అడవాళ్ళు ఎక్కడె
క్కడి మగవాళ్ళు ఒకళ్ళ మొగాతాక కృత్రికరం ఎటు
గుండని వాళ్ళంతా ఊళ్ళోవాళ్ళతో ఏకమైపోయి
అక్కడ వైదార్శెల్లునుంచి కలిసిమలిసి తిరుగుతూ చట
క్రవ ఒకెల్లవాణగట్టు - నేనంతా డేరాలువిడిచిపెట్టి

కెళ్ళిపోయినట్లు - వెళ్ళిపోవడం అంటే అందరికీ అదే
 కించగా ఉండకమానదు. వాళ్ళకోసమని నిజంగా
 కొన్నికొన్ని కొత్తకొత్త మిత్రాయుధకాణాలు, కొన్ని
 కొన్ని కొత్తకొత్త కల్లంగళ్ళు, కొన్నికొన్ని కొత్త
 భజనమందిరాలు, కూడా బయలుదేరినవి. అన్నీకూడా
 మర్నాడునుంచి ఎత్తిపెట్టివేయవలసిందే. నూరిదగ్గరి
 సీత్యుతోడేకాట వాళ్ళమూలంగా 60, 70, కుండలు
 ఉత్తవి ఎప్పుడూ వంతులుతెగక తోడుకోడానికి
 చోటులేక వుండిపోతూవుండేవి. మర్నాటినుంచి ఆ
 సందడిఅంతా చెల్లు.

అటువంటి పరిస్థితిలో వైద్యునిగాడనే బంటా
 వాడు ఎక్కడికో పోవాలనుకుంటూవున్నాడు. పోవా
 లనుకుంటూ గుడిపె యీవలసవచ్చి ఆ కాళంకేసి
 చూచేడు. 'ఓరబో! ఏంఎండ! మందుకుపోతూండే!
 అనుకొన్నాడు. గుడిపె యీవలసవచ్చి తన గునపంమీద
 చెయ్యివేసి చూచేడు. 'ఓరమో! చుట్టుమంటో
 న్నాది, కొలిమిలో ఎట్టునుడ్డావానికి మల్లే: ఊ! అను
 కొన్నాడు.

"ఎన్నాళ్ళుపాటడ్డ యీగునపమేమిగులు
 ఎందుకుర యీజన్న మోరన్నా!
 కంటరాక్తరు మేడ కలకలేరు ఓడ
 కట్టుకుని ఎంచక్క సౌఖ్యపడుతూవుంటే
 ముందూరు ఏదంటు మోసపోయేయనకు
 ఎందుకుర యీ జన్న మోరన్నా!"

అని పాడుతూ దిక్కులు చూచేడు.

గడరోజురి అడవడుచు పాశాలమ్మ కుట్టుగుంట
 పదాకెళ్ళిది-అనుకోడు కాళ్ళను, ఈడిముంత చేతిను-
 ఆపాట విడో విసకో వోసకు 'పయిడయ్య బావా!
 తెల్లబగట్ల వెళ్ళిపోతారు కామోను.' అంది. పయి
 డయ్య చూచేడు కత్తెత్తి. తనబిగ్నా తానూ మఱుది
 పోయినాడు.

"ఎండసెగలూ చెటుగుతున్నా

ఈడిముంతకు వేడిలేదు:

కల్లుముంతకు కాక లేదు:

గవళ్ళిరి పాశాలమ్మ
 కళ్ళచలవకు తిరుగులేదు."

అని పదమూర్తి గట్టిగాపాడి 'వెళ్ళేయను సీక్రవ
 మడే వెడతాకో మఱదలా!' అన్నాడు. 'అయితే
 నివ్వొచ్చేదాకా కూసుంటాను చచ్చనరా!' అంది.

గవళ్ళుపాశాలమ్మ ఊరికి దూరంగా తూర్పుగావున్న
 ఓకాళ్ళమునుగులో జొరబడిపోయింది. ఓఘడియ
 అటాఇటా పయిడయ్య చూచేడు. ఆకాళం పడమట
 వైపు బొబ్బర్లంక ఆకాయల ఉడిమినట్లు వివవచ్చింది
 వాడికి. 'ఓరయ్యో, ఉటుముతోన్నట్లుంది ఆకాళం.'
 అని ఏటికట్టెక్కి చూచేడు. మతోనిమిమని!
 దూరాన్నే ఇవక లేస్తోంది రంయిమంటా—మేఘాలు,
 వాటకరంగమ్మొడ తెరలు వైనుంచి కింద కంత గబ
 గబా దిగజారతాయో అంతగబగబా అని త్రిందనుంచి
 వైకి వన్నెవన్నెల్లో లేచిపోయినాయి. లేచిపోయి
 క్రమేదా ధూమ్రవర్షంలోంచి వల్లవల్లగా మాత్రం కాలు
 వల్లనై చల్లని గాలితో ప్రాకిపోయినాయి. గోదావరి
 నీరంతా ఓవైపు అటవచ్చనచాయగా మాటిపోయింది,
 రెండోతట్టు కొంతసేపు ఉత్తరపుడెస నూర్యకాంతిని
 ప్రతిఫలించి అట్టే అదికూడా మాయంకేసివేసింది. అంతా
 ప్రళయమే ఘుర్గుంఝామాట తమమమై పోయి
 కళ్ళల్లో ఇవకా, దుమ్మా కొట్టడం ప్రారంభించింది.
 పయిడయ్య వెనక్కు తిరిగి మళ్ళీ పూళ్ళో పడేసరికి
 వెనకనుంచి ఎదో పెనుభూకం చెయ్యెట్టి తోసేస్తూ
 పున్నట్లు పెడగాలి రింపురింపు కొట్టసాగింది. పయి
 డయ్య తనగుడిపె చెంతకు వచ్చేసరికి గుడిపెవాదవి
 అకు లైదారగిరిపోయినాయి. ఉన్న వాలుగాటలుమీద
 అంతంత చినుకు టపటపా పడుతూవుంది. వడగిళ్ళు
 కూడానేమో అని అనుకొన్నాడు కొందఱు. ఇంకా
 మేఘం కమ్మకుపోతూవుంది. చీకటి అయోమయం
 అయిపోయింది. ఇళ్ళల్లో దీపాలుపెడితే ఉండడంలేదు.
 తలుపులు ధనుధిను కొట్టుకోవడం మొదలుపెట్టి కొన్ని
 కొన్ని వాటంత టపే చిలకలుపడిపోయి సద్దగిరి పోసాగి
 నాయి. సావిళ్ళు బూజుతో, రోడ్డుపట్టితో నిండిపోయి
 నాయి. రంయిని ఆకాళం మెలుస్తూ దబడదా ఉడి

మిత్ర ఒకమూల కొడిగిపోయి అమ్మమ్మలు 'అట్టనః
ఫల్గుః పార్థివః' అంటూవుంటే కుట్టువాళ్ళు దానిలో
దీనిలో ఉలికిపడిపోవడం వాలుగైదుపార్లు జరిగింది.
మొట్టమొదటనే వేసిన బీసె రేకుపెద్దలు ఎగిరిపోయి
మోటారుకార్లు తడిసిపోయినాయి. కొబ్బరాకు మట్టలూ
బొప్పాని గొట్టాలు ఎగిరిఎగిరి సరిగా పైడుకాల్వలలో
పడి నీటిప్రవాహాలకు తీర్చుకుని నీరంతా కోడ్లు ముంచే
నేటట్టు చేసివేసినాయి. ఇక పడిపోయిన దడులకు, కూలి
పోయిన గోడలకు, ఎగిరిపోయిన బళ్ళెనుకళ్ళు, పరుగు
లెత్తిన పశువులకు లెక్కలేదు. ఒక్కనిమిషంలో
తాముమార్చిపోయింది ప్రకృతి. ఒకగంట క్రితం ఎంత
ఎండ అనిపించిందో గంట అయినతరువాత అంత
చలి అనిపించ పోగింది.

కూలీలంతా తరుగుడిపెలమీద ఆకు తెగి పోయిన
కొద్దీ ఇక గుడిసెల్లోవున్నా వొకటే ఈవల నిండున్నా
వొకటే అని ఎంచుకొన్నవారై యివలనువచ్చి "ఆరి!
కూళ్ళువండుకు ఒకకునుకుతీసి వెళ్ళిపోదాం అనుసం
టూంటే యింతలోకే ముంచుకొచ్చింది ముండా గాలి
దుమారం." అని ఒకళ్ళకేసి వొకళ్ళు ఒక్కొక్క
మాటు చూచుకుంటూ అందఱుకలిసి ఆకాళంకేసి
చూడసాగారు. వాన ఆగేపిక్తుగాని గాలి మానే
నూత్రంగాని బ్రేపించడంలేదు. పయిడయ్యకూడా
అందఱితో ఇకతలనువచ్చి "ఏంటిరా! ఆలాపరకా
యిస్తారు. మన కేముందని? నునపాలు బుజాన్ని వేసి
కొని ఏకత్రుణంవకో పోదాం నడుండి" అన్నాడు.
'నీకేం నెబుతావు—పిల్లలు గలాళ్ళం, పెళ్ళాలు గలా
ళ్ళము మే నిలాగు ఇచ్చిలేదీపోలేం' అన్నాడు బస
వయ్య అనే మతోంటూవాడు. 'అయితే మీరు నిరా
నిండుకురాండీ. నేపోతా'నన్నాడు పయిడయ్య. అని
తన గునపం బుజాన్ని పెట్టుకొని 'ఓరి! దీన్ని తగ
లెయ్య. ఇంమెపోయింది ఈ కాపేసపట్లో' అని అను
కొంటూ తడిసిపోయి గోచితోనే నవనసాగేడు—
'ఉండరా! మేమువస్తాం' అని కొందఱు నోడినవీలు
అంటూవున్నాగాని—బసవయ్య 'వాడి చూపువేయి.
పోనియ్యండి గాడిదకొడుకు' అని సబుక్కున్నాడు.

కుట్టుగామానేడు పయిడయ్యకేసి. పయిడయ్య పిల్లే
వినిపించుకోలేదు. తిన్నంగా తాళ్ళమునుగులోకి పయి
డయ్య వెళ్ళేడు - సత్రపుంచకూకాదు. చలి వేండ్ర
పుంచకూకాదు.

పయిడయ్య తాళ్ళమునుగులోకి వెళ్ళేతలికి గాలి
యొక్క ఉద్రుతం చాలామట్టుకు తగ్గిపోయింది. జీమా
తంగా మబ్బులింకా కమ్ముకుపోతూ జోరుగా వాన
కురుస్తూవుంది మళ్ళమళ్ళ జీమాటు ఆగుతూ వచ్చినా.
పయిడయ్య ఆ తాడిచెట్టు ఆ తాడిచెట్టు చాటువా
మాటువా తాను నిలవడమే కాకుండా తనలాగే ఆచెట్టు
అవల పెడబిడి గవళ్ళిది తనకోస మెదురుచూస్తుం
డేమోనని చెట్టుమట్టూ తిరిగేవాడు.

క్రమంగా వానతగ్గింది. ఒక్కసారిగా పడమట
దిక్కుంచు తెలపియిచ్చిందేమో గభీరుని తాటిచెట్టు
మీదకు ఈరెండ పక్షి వ్రాలినట్లు వ్రాలింది. 'ఇంకా
ప్రాదుమా'లే' దనుకున్నాడు పయిడయ్య. ఆభరుసారి
ఆకాశాన్నంతా కాగిలిండుకు మఱీ వెళ్ళిపోదామని
నూర్చు డనుకొన్నట్టుగా ఒక్కసారి ఎత్తెత్తిగా రంగు
రూర్చునకంటూకూడా ఎగ చూపించి కుంకిపోయినాడు.
'ఓసి! ఆప్పడే కుంకిపోయిందే పో'ద్దమకున్నాడు
పయిడయ్య. పక్షులు—గోరింకలేమిటి, చిలకలేమిటి,
కాకులేమిటి, కొంగలేమిటి - అన్నీ కొలకలారావాయి
చేస్తూ ఇకతలకువస్తూ లోపలకుపోతూ చెట్లెర్రాల
మట్టూ తిరుగుతూ పెద్ద సంపదీలేకాయి. ఆ సంపదీ
ఎంతోనేపుచిన్నాడు పయిడయ్య. ఎక్కడా ఆ సంప
డిలో పాకాలమ్మ గాజులు చప్పుడు కాలేదు. 'ఆరే ఈ
వానకు గాలికి జడిసిపోయి వెళ్ళిపోయింది లాగుంకి!
కడసారి దానిచేతికల్లు కాసంతతోగి, జీమాటుకూగి
దానివొళ్ళో ఉయ్యాలూగి మఱీ పోవాలనుకుంటే
సాగిందికాదుకందా! దిక్కుమాల్ని గాలినిమారం—
'అయితే నివ్వొచ్చేదాకా కూకుంటాను. చప్పునిరా'
అంది—చప్పునే వచ్చావ—కూకుందికా కే! నే
వచ్చేదాకా?' అని ఇలా పరిపరిధౌల మగలపోయి
వాడు.

తాటిచెట్ల మువ్వలుకేసియాచినాడు. లాట్టిలన్నీ నేలపడిపోయి కొన్నీ, కొండపడిపోయి కొన్నీ చిన్న బోయి కనిపించేయి ఓబాము ఏమి తోచక తిరిగాడు తిరిగాడు, యిక తిరగలేక ఒకచోట తనమబ్బాన్నివున్న గునపం నేలను దిగిసి విశ్రమిద్దామనుకున్నాడు. ఆను కొని చుట్టలబద్దాడు, గరపనేలా కాసంత తెలపినేలా చూచుకొని.

వామా చతికిల పడేసరికి నడి అకాళంబూదా బొట్టిచ్చి చంద్రుణ్ణి నెలిబుచ్చింది. చూచేకు పయిడయ్య పైకి—‘వహ్య!’

దివిజల్లు భువికొనై
భువికల్లు దివికెల్లె

ఆని పాడేడు. పాడితనపాట కనుక్రతిగా విన్నాడు.

“కల్లుకుండా చుట్టు
కల్లు నురువేనూడు
దివిలోన భువిమీద
మూలికాడే కల్లు
పయిడయ్య బావా!
మూలికాడే కల్లు
పయిడయ్య బావా!”

చుట్టాచూచేడు. గవళ్ళ పాళాలమ్మ అట్టుగంటు గొంతల్లే విసండ్డది. బాడబూదా చూపుల్లోపడ్డది. ‘ఓ మఅదలా. ఆకాడ గవ్వలో దొప్పవుంది. నా గొప్పవుంది తెచ్చిపెట్టు’ అన్నాడు గట్టిగా. ‘వెన్నెల్లో వెండిగొప్పంటూ పట్టుకొస్తావుంది జవ్వని జవ్వని చేతిలో లాట్టిలేదు. ‘లాట్టిలేదే దొప్పెందును? పాళాలమ్మా! లాట్టుచ్చుకురా’ అన్నాడు పయిడయ్య. జవ్వని దొప్పపారేస్తూ బాగా దగ్గజొచ్చి ‘లాట్టిలన్నీ ఎగిరిపోయినయి, ఈమేళ. పయిడయ్యబావా! ఎంతపిట్టు పెడితే అంతపిట్టు’ అంది. ‘గారికి నిట్ట తాళ్ళన్నీ ఊగిసలాడిపోయి డీడిసుక్కులుకొట్టుసంలే కామోను పిల్లా!’ అన్నాడు పయిడయ్య. ‘అయితేం. వెన్నెలపక్కేళావు!’ అంది జవ్వని. ‘వెన్నెలడమే కాదు.

చందరుడిలో నలుపంతా భాండంగా కనిపిస్తే నలుపు చుట్టు తెలుపంతా నురువులాగు పొంగివుంటే

ని న్నందివుచ్చుకోమంటున్నా పాళాలమ్మా!
నీవంది వుచ్చుకు వడ్డిస్తే పాళాలమ్మా!
దోసిటితో నా దోసిటితో

తాగబోతువున్నానే పాళాలమ్మా!
లాట్ట లేస్తువున్నానే పాళాలమ్మా!
లాట్టిలన్నిపోతే నేం పాళాలమ్మా!
దొప్పసిటికి పోతేనేం పాళాలమ్మా!

ఆని రాగాలాపం నేయసాగినాడు. జవ్వని ‘అంత ఎక్కులేను బావా!’ అంది. ‘నా వడుంపట్టుకో ఎగిరి పోతాం’ అన్నాడు పయిడయ్య. ‘నా బొమ్ము కుండలు దిగనానుతాయేమో పయిడయ్యబావా!’ అంది జవ్వని. నీ మివిలీపి కై పెక్కించే నేవ్’ అన్నాడు పయిడయ్య. ఇలాగ్గా సరాగంమీద సరాగం, పరా సికంమీద పరాసికం ఆడుకుంటూ కొందామీదా పడు తూన్న నోసందులో చంద్రుడు మళ్ళీ మజ్జులలో పడిపోయినాడు. ఆసంగతి తెలియకుండా పయిడయ్య పాళాలమ్మా వళ్ళుమచ్చిది ఒకళ్ళనొకళ్ళు కాగిలించుకు నిద్రపోయినాడు.

అర్ధరేత్రి వీకటి గుయ్యారంగా వుండిపోయింది.—
వేసంగిలో కురిసినవాన కాబట్టి నేల ఆరిపోయింది. గాలి అవిరిగా బయలు కిరింది. వరదులూ, అసురులూ సంచారం ప్రారంభించేయి. మధ్యమధ్య దీవతలూ దయ్యాలూ కనబడసాగినయి. ఎవరికి? వొళ్ళుతెరిసిన వారికి. ఒళ్ళు తెలియనివారేకాక ఒకటేనిద్ర

నిద్రపోతూవున్నా నిద్ర పోతూవున్న వాళ్ళను భద్రంగామాచే దీవత భాగ్యదీవతవుంది, ఆ వసంతో. వాళ్ళనే పాడువెయ్యాలనిమాచే దరిద్రదీవతావుంది ఆ వసంతో.

ఆ యిద్దరూ సంచారంలో ఆరాత్రి కలుసుకొని ఒకరిప్రతాపం ఒకరితో చెప్పకుంటూ యీ నిద్ర పోతూవున్న పయిడయ్య పాళాలమ్మగార్ల పడక దగ్గ అకు వచ్చినారు.

ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరు, బాగుచేదామని భాగ్యదేవత, పొడుచేదామని దరిద్రదేవత పన్నాగాలు పన్నుతూవున్నారు.

దరిద్రదేవత కల్లుదొప్పను తీసుకువచ్చి పాతినగున పానికి తీటుగా పెడతాంబుంది. భాగ్యదేవత గునపం పుచ్చుకు కల్లుదొప్పను చీల్చిపారేస్తానంటుంది. ఇద్దరికీ పెద్దకయ్యం ప్రారంభమైంది. కల్లుదొప్పను తగలకుండాతీసి ఇనపగునపాన్ని బంగారు ఖడ్గీగాచేదామని భాగ్యదేవత తలంపు. ఏలాగన్నా కల్లుదొప్ప గునపాని తగిలించి ఇనపగునపాన్ని చీల్చుతున్నగా చేసేదామని దరిద్రదేవత చలపట్టు. ఆ దేవతలయిద్దరి పరస్పరాభ్యాటానికి కలగనిలేదని వాళ్ళకుమర్లే పయిడయ్య, పాశాలమ్మ మేలుకూతున్నారు. దేవతలిద్దరూ చెలియొకరైవునకు పాటిపోయినారు.

పయిడయ్య చుట్టూచూచి 'ఎవరూలేరు' అన్నాడు. 'లేకపోవడమేమిటి? ఇద్దరూదోళ్ళు కట్టా ఆడుకుంటూవున్నట్టుంటేనే' అంది పాశాలమ్మ. 'నీకు అవితే వాగొచ్చిన కల్లాంటికలే వచ్చినే' అన్నాడు. 'అది కలేతంటావా?' అంది పాశాలమ్మ. 'కాకపోతే మనుష్యులేరే?' అన్నాడు పయిడయ్య. పాశాలమ్మ అంది 'అపరీతి తిరిగింది. నేనింటికీపోతా.' నంది. పయిడయ్య అన్నాడు 'కోడికూనీ చేరే నేమావెల్లిపోతా, నీచేతికిగ్గియే సహనూజ్జీచ్చినావుకాదు కందా?' అన్నాడు పయిడయ్య. 'నేనేంచేసిది కావా! గాలి దుమారంవచ్చింది' అంది పాశాలమ్మ. ఒకరిమీదొకరికి ఒదిగి పడిపోయి వీడ్కోలు గొన్నారు. పయిడయ్య నిద్రబడ్డాడు. పాశాలమ్మ వెనక్కి చూస్తూ 'ఉంటే తగిపోతా డీపాడుంకాలం.' అని తనకాళ్ళ ముందున్న కల్లుదొప్పతీసి వాని గునపాన్ని తగిలించి చక్కాపోయింది.

'నేనేలేవని అడేచేసింది.' అని దరిద్రదేవత. అని అట్టే మంత్రించింది. ఇనపగునపం కర్రముక్క అయి పోయింది. భాగ్యదేవత సిగ్గుపడిపోయి నిద్రాగ్రమింది. దరిద్రదేవత చంకలు కొట్టుకొంటూ గంతులు వేసింది.

తెల్లవాడగట్ల కోడికూనేతరికి పయిడయ్యలేచాడు. చుట్టూచూచి గునపంకోసం వంగున్నాడు. అది కర్రగా వుంది. అకర్ర నోవోపువుంది. 'ఓరి దీంతగలెయ్య! పాశాలమ్మకాదుబాగుంది. పిశాచం అనుకుంటాను. నా గునపం! నా పనిముట్టు! నా జీవనసాధనం!' అనుకుంటూ అకర్ర అకొప్ప పుచ్చుకుని తిన్నగా ఊళ్ళోకి గడళ్ళోనూడెంలా! పరుగెత్తాడు.

పరుగెత్తి పాశాలమ్మవున్న యింటికిలుపుకొట్టేడు. 'పాశాలమ్మ! పాశాలమ్మ!' అన్నాడు. 'ఓయి వెళ్ళలే పయిడయ్యబావా!' అంది పాశాలమ్మ. 'వెల్లారా' అన్నాడు పయిడయ్య. 'నన్నింత మోసం చేస్తావా!' అన్నాడు. అని కర్రాకొప్ప చూపించేడు. 'నా గునపం పట్టుకుపోతావు?' అన్నాడు. పాశాలమ్మ అంది 'అలాంటి పాడుమాటలు అన్నావా అంటే నాకాలి ఆడుకోడు నవతాడ్తది' అని. సిగ్గుపడి పోయేడు పయిడయ్య. 'బాకీదబ్బులుంటే రానుట్టు కోవాలిగాని మోసంగా నాకాడవొందు దొంగపని నేస్తావా?' అని అనుకోన్నాడు లోలో పయిడయ్య. ఆ ముక్కలు వింది పాశాలమ్మ. 'నీవేం బాకీలేవు బావా! వెళ్ళు, వెళ్ళు.' అంది పాశాలమ్మ. అంటూ తలుపు వేళేసుకుంది. 'వోట్లో పరుగెత్తు పూగో' ద్రొక్కకు తన్నులలిచేవు' అంది తలుపుసండులోంచి చూస్తూ.

'కర్రా, దొప్పా పయిడయ్య చేతికొచ్చినయి. చూడంటే చూడు' అనుకున్నారు అంతాను. భాగ్యదేవత వోక్కర్రమాత్రం 'వాడికర్ర వాణ్ణేకుడిసింది' అని అనుకుంది. ఎంచేత? తనకాయకట్టలా తంటాలు పడింది. కల్లుదొప్ప పాటుపడే గునపానికంటరాదని. కాని సహకారదోషం తప్పించడానికి పాశాలమ్మకాక పోయింది, భాగ్యదేవతకైనాను.

పయిడయ్యకు మళ్ళీ కల్లాసికవాళ్ళూ లేరు కలాసికవాళ్ళూ లేరు - పాసం!

—క వి కొండల వేంకటరావు,
బి.ఎ.వి.యల్.

సత్యాన్వేషణ

[అలోచనలేవు ఈ వ్యాసమును కష్టక పరింపవలసివదిగా మా పాతకులను కోరవము. 'మనం చాలుగా బెడ్డుకనులు ఇతరదేశాల్లో బహిరంగంగా చెయ్యటంతల్ల మనకు ఆ దేశాలనుచూస్తే కొంత విరహము కారణమన్నముక్క మరచిపోయాడను! అంత సత్యాన్ని మనం ఎదుర్కునేస్తేతికి వచ్చిసతరవాత-కాలక్రమాభివృద్ధిలో-మనం వాళ్ళల్లే కావటానికి అనేక అవకాశాలు లేకపోలేదు!' అను ఇందలి వాక్యము లోని అంతర్గతము ఏమిటో క్లింపుడు.]

సత్యాన్వేషణ ఎందుకు చెయ్యబడాలంటే ఎవరూ చెప్పలేదు. సూర్యాస్తమయం కాగానే దీపాలు వెలిగించుకోవటం ఎందుకు? భగవంతుడిచ్చిన చీకటితో తృప్తిపడి ఉండరాదా? అజ్ఞానకూడా ఉండరాదనే తోస్తుంది మరి. తమస్సులో పుట్టాం సత్యాన్వేషణచేసి తీరాలి. కాలక్రమాన మనోచైతన్యంకలవాడికి "ఇది పరమార్థం" అనే నమ్మకం ఎప్పటికో అప్పటికి కలిగి తీరుతుంది. సందేహంలేదు.

సత్యమనేది భిన్నంగా ఉంటుంటుంది. గణితశాస్త్రానికి సంబంధించిన సత్యం ఒకటుంటుంది. యాభైమంది కూలిలు ఒక బండను ఒక నిమిషంలో యాభై అంగుళాలు దూర్లించగలిగితే, గణితశాస్త్రం ప్రకారం ఒకడు అదేకాలంలో అదేబండను ఒక అంగుళం దూర్లిస్తాడంటుంది సత్యం ఆ ముక్క పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞుడికి చెప్పితే "ఫ్రీక్వెన్సీ" అనే కొత్తవిషయం ఒకటి ఎత్తి ఒకడి కాబండ మొదలు కదలనేకదల దంటాడు. తార్కికజ్ఞుడిగితే సుసూక్ష్మలంతా నమానమైన బలంగలవాళ్ళుగా ఉండాలి కదా లేక్క చెయ్యటానికంటాడు. మనం కూడా కొంత తర్కంఉపయోగించి ఈ ఒక మనిషి సరిగా ఆ యాభైమంది యొక్క

మొత్తం బలంలో యాభయోవంతు బలం గలవాడనుకోమనాలి. అప్పుడు ఆ రకం వాడు అది సరిగా నిర్ణయించటం కంటే ఒకడిచేత ఈస్పించిచూడటం చాలా సులభమని చెప్పి గణితశాస్త్రం ఎందుకూ చేసికొనిదని నిరూపిస్తాడు.

కనక సత్యమనేది భిన్నంగా ఉంటుంటుంది,

కొంచెం ఆలోచిస్తే సత్యమనేది లేనే లేదని సిద్ధాంతం చెయ్యవచ్చును. మనకు కనపడుతున్న ప్రపంచాన్ని గురించి మనం తెలుసుకోవాలంటే పంచేంద్రియాలు తప్ప గతిలేదు. వాటిలోపాలన్నీ, కంటి అద్దం యొక్క రంగుల్లే సత్యవిజ్ఞాని కడ్డం అవుతై భూదేవి ఒకవిధమైన గంధం—దుర్గంధమైనా సరే, మగంధమైనా సరే—వెదజల్లుతూండవచ్చును. మనం కనుక్కోగలగటం అచంభవం. గాలికి రంగుండవచ్చును. మనకు తెలీదు. దూరాన చాకలవాడు బట్టలు ఉతుకుతూంటాడు. కన్నుమాసిన కొంతసేపటికి చెవి వింటుంది. కొత్తలో కన్ను నిర్ధాంతపొయింది. కంటిలోపంకంపై చెవిలోపం జాస్తని తెలుసుకున్నప్పుడు కన్ను చెవిని హేళనచేస్తుంది. చలికాలంలో గచ్చుతగలగానే ప్రాణం

పోతుంది, కంటిలో కన్నుకోగానే వెచ్చగా ఉంటుంది. కాని గచ్చెంత చల్లగాఉందో కంటిలో అంత చల్లగానేఉంది. ఏలే గచ్చు నీవేడి నాకెప్పుంటుంది; కంటిలో అనడు! వెధవగచ్చు చల్లగా ఉందంటూ! అబద్ధం!

ఈ సందర్భంలో ఒక ప్రశ్న? సత్యాన్వేషణవేరుకీ గచ్చు, గొంగళి సమానంగా చల్లగా ఉన్నవనేది ఎంతవరకు ఉపయోగిస్తుంది?

ఇంకో ఉదాహరణ :-

ఒక ఎల్లమ్ము ఒక పుల్లయ్యతో పోతున్న దని ఏమీ లేందే పుకారుపుట్టింది. ఎల్లమ్ము అందరితో పోయి "ఎన్ను పుల్లయ్యతో పోతున్నావంటున్నారో?" అని మొరపెట్టుకుంది. అప్పుడెవరైనా తార్కికుడు ఎల్లమ్ముతో "నువ్వు పుల్లయ్యతో పోయినావంటున్నారనేనా, నీ అభ్యంతరం? అసలుపోయిన మాట ఉత్తరేకదా? అవటానికొస్తే నీనోటి మీదిగా నువ్వు అంటునే ఉంటేవిగా—వాళ్ళున్నరానికి నూరిన్నిపాడు?" అంటాడనుకుందాం. తార్కికుడు చెప్పింది నిజమే ఓగాక! ఎల్లమ్ము ఆత్మ వంశాంతించింది?

అవిధంగానే—మహాదికం మహామూరీ కాదూ మట్టిగడ్డలూ కాదు, క్రిమిలపల్లకలికే జాడ్యంఅని తెలుసుకున్నంతమాత్రం చేత మహాదికంపడ్డవాడి కేం ఒరిగింది?

ఇది ఇట్లాఉండగా సత్యాన్వేషణ ప్రయోగం జాగ్రత్తగా ఉండకపోతే ప్రమాదం ఉంది!

థామస్ హార్టీ మహాశయుడు రాసిన ఒక నవలలో కథానాయిక తనేదో మంచిదని చేస్తున్నాననుకుని తపథర్తతో తన్ను చిన్న తనంలో మరోడు చేరి చివర సంగతి చెప్పేస్తుంది. ఆశుకంనించీ కథ విరాళులుంగా

విమోచాంతం కావటం మొదలుపెడుతుంది. ఎవడుకానీ భరించలేని సత్యాన్ని తెలుసుకోకూడదు ఇటువంటిది దాంపత్యంలో ప్రతి వ్యభిచారంలోనూ జరుగుతుంటుంది. పెద్దవిషయా లట్లాఉంచి సంఘంలో ఒకరిని గురించి ఒకరు అనేకవ్యభిచారాలు తెలుసుకోకూడదు. కాఫీ అలవాటైనవాళ్లు ఒక్కొక్కరు కాఫీ హాగుతుంటే అటువేసి మాడకూడదు!

తెలుసుకోకూడని విషయాలున్నట్టే తెలుసుకోబడవలసిన విషయాలున్నై. అది మతాచారాలదాస్యంనించి విముక్తిపొందటమూ నాటితాలుకు సత్యం ప్రచారం చెయ్యబడటమూ జాగ్రత్త. మహాదికంఉంది. దాన్ని వెనకటిమాదిరిగా నమ్ముకాలలో నయం చేసుకోవక్కర్లేదు. రాకుండాచేసుకోటానికి వస్తే నయంచేసుకోటానికి వైద్యంఉంది. అవిధంగానే ఈ రోజుల్లో 'ఏమోనబ్బా! నాకు పరలోకాన్నిగురించి ఎంతమాత్రమూ పమ్మకంలేదు. నేను ఉమర్ ఖయామ్ పెద్దతిమిద నడుస్తాను!'అనక్కర్లేదు. అవిషయమై ఇంట్లో మరో కావలసినంత వాణ్ణియంఉంది.

ముఖ్యంగా మతం నమ్ముకాలలో కూడినది. సందసంపత్తిరాలక్రితం మతగ్రంథాలలో ఉండడగిన విషయా లిరోజున శాస్త్రగ్రంథాల్లో ఎక్కుతున్నై. అందుచేత మతం సంస్కరించబడుతుందాలి. అటువంటి పని చెయ్యటం ఇప్టమో శక్తి లేక అసపరమైన సత్యప్రచారాని కడ్డు పెట్టటం మూర్ఖలక్షణం.

సత్యాన్వేషణను గురించి నాకు లోచన అంశా లిది.

(1) ఏ అమానుషదృష్టిలోనైనా సత్యం మిథ్యకావచ్చుగాక. సత్యాన్వేషణ చేసి

వాడికి మానుషదృష్టి ఆవర్యం. సత్యాన్వేషకులు ప్రత్యేకశాస్త్రానికైనా పరిపూర్ణత్వం లేదు.

(2) సత్యాన్వేషకుల మానవతత్వానికి పరిపడేటట్టంవాలి. ఆ తత్వంయొక్క అభివృద్ధి సత్యాన్వేషకులకు అవకూలంగా జరిగాలి కాని ప్రతికూలంగా జరిగిరాదు. ఆరోజు కారోజు మనిషి ఎక్కువసత్యాన్ని దుక్కుంటూండడమే రానురాను కలికాలమనిపించుకుంటూండటానికి ముఖ్యకారణం. వెనకటి చరిత్రలు కవులురాస్త్రీ ముందుగాబోయే చరిత్రలు శాస్త్రజ్ఞులు రాస్తారు—ఆ మాట మరిచిపోగూడదు! మనం చాటుగా చేస్తున్న పనులు ఇతర దేశాల్లో బహిరంగంగా చెయ్యటంనల్ల మనకు ఆ దేశాలనుచూస్తే కొంత నిరసనకు కారణమన్నముక్క మరిచిపోగూడదు! అంత సత్యాన్ని మనం ఎదుర్కునే స్థితికి వచ్చినతరువాత—కాలక్రమాభివృద్ధిలో—మనం వాళ్ళల్లే కావటానికి అనేక అపకాశాలు లేకపోలేదు!

(3) సత్యాన్వేషకుల చేయబడ్డ విషయాలనుగురించి సమ్మకాలు కలిగిఉంటానవటం పొగరుబోతుతనం.

సమ్మకాలు సహజమైనవి కావు. ఆ మాటకొస్తే మనిషి ఒక కాలిమీద నిలబడటంకూడా అసహజమే. కాని వడిచిపోతున్నవాడు స్రుతిమరుక్షణమూ ఒక కాలి మీద ఉంటుంటాడు. అట్లాగే ముందు పోయ్యేవాడు సత్యాన్వేషకుల చెయ్యబడని విషయాలనుగురించి సమ్మకాలు కలిగించుకోవటం తప్పలేదు. వాటిని యుగాంతరబడి సమ్మకాలకిందనే ఉండని వ్యటం చాలా అసహజం.

—కొడవటి గంటి కుటుంబ రావు.

“అదియ యే కాంత మైన”

అదియ యే కాంతమైన అన్యోన్యమధుర భాషణమ్ముల ప్రసరించి ప్రణయరాగ, మన్ననావేశకళ లంటి, వ్యవరచి మన మనమ్ముల పాడుకొమ్మునదే మనల సవ్యగీతాలు;

శాశ్వతానందకాంక్ష నెవరు కనరానిచోటుల కెగిరిపోయె!
కనుగొనల నుండివదలిన, మినుకుమినుకు మనిన, ఎడద కలంచిన ఆత్వదీయ దృక్కుల నెవించె ప్రేమనందేళలవారి!
కేల్పికేల్పియు, పైరెప్ప వాల్చి, ఆచి ఆచి, దృగ్దోలికల నూపివైచినావు!
వేడివిట్టూర్పు గాలికి వెచ్చగిల్లి నీలధమ్మిల్లళిలలో ప్రేలబడిన మల్లె విరిచెందులే నాట్యమాడదొడగె!
చూపువాలున తంలి నావైపుబాగు కోమలారుగపాణి గైకొన దలంచి చకితహృదయుడ నే చేయి చాచులోన ముడుచుకొనినావు;

నావ్రాలుమె డిటుత్రిప్పి, జీరవోయిన యెలుగు కుందించి, ‘హ’ యటన్న దూరాన నాకేక కద్రరాజు నిద్రలేచి తల్లి కన్విచ్చిమాచె!

—రెండుచింతల లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి.

అరవింద బాబు జయిలుడయిరి

(ఆముద్రితము)

['గౌతమకాశ్యముని జన్మదినము భారతదేశమునకు దుర్దినము — బౌద్ధము భారతీయులకు దయాదృష్టినితార్చి హరిని నపుంసకులనుగా చేసినాడు—శృంగారమును సాహిత్యమున ప్రధానాంగముగ భావించి మనదేశము తప్పుకుత్తోవపట్టినది.' అని ఈ వ్యాసమున దేశపాండే అనుచున్నాడు. సావకాశమున చదివి ఈ విషయములు చర్చింపదగియున్నవి. కార్యక్షేత్రమున, కావ్యక్షేత్రమున పూర్తియగు మార్పు వచ్చినగాని భారతదేశమునకు ముక్తిలేదా?]

ప్రాతఃకాలపు సంధ్యావందఃము, అస్సాహారము కయినవెనుక నాగడియంబు వసారాలో కంబళివలెను కొని కూర్చున్నాను. ఇంతలోనే దేశపాండే వచ్చివాడు. ఆతనివెనుకనే మోహనలాలు.

నేను:—ఏమి నే దింతతోందర?

దేశపాండే:—రాత్రి నిద్రయే పట్టలేదు.

నేను:—కూరుచుండుదు. ఎందుకలన?

దేశపాండే మోహనలాలులు వాప్రక్క గా కంబళి మీద కూర్చున్నాడు.

మోహనలాలు నవ్వి అన్నాడు:—ఏమిచెప్పను? జవాబికి మద్దిలేదు. వానిచూచిన ఆచార్యము లేయుచున్నది.

నేను:—సరే. నిన్నిటి చర్చకానీ, నీవు చక్కని విషయమెత్తివార్త. అన్నివిషయములు వాక్యములేక పోయినను నీ యుద్దేశాలు వివరణపెనుచున్నవి.

మోహనలాలు:—అవును. తప్పు చెప్పండి.

దేశపాండే:—అందుకే నేను వచ్చినాను. నేను అనుచున్నాను—బ్రిటిగ అనుచున్నాను. ఏవాడు భారతదేశంలో గౌతమకాశ్యముని జన్మించినాడో అలాడే భారతవర్షపు టిప్పయ్యను బ్రద్దలయినది. భారతవర్షమునకిది చాల దుర్దినము.

నేను అదభిప్రాయము:—ఎందుకన?

దేశపాండే:—ఎందుకనియో? అతడు భారతనాగరికలో శుద్ధియై యుండయి యుండి యొక సేవకునో

వృత్తి ప్రాధాన్యమిచ్చివాడు. వానల్లనే ఈదేశము ఈజనులు ఇంతవరకు బాధించుచున్నారు.

నేను:—ఏమి? నీ యుద్దేశము స్పష్టముగా చెప్పు.

దేశపాండే:—నా యుద్దేశమిది దయాభర్మములు, జనతీర్థంకరులు, బుద్ధుడు ప్రచారముచేసిన దయాభర్మములు దేశములో పరికితమున వ్యాపింపజేసెనది. భయమునకు, వితికితమునకు, హృదయచొర్యల్యమునకు ధర్మమునెడి చక్కని రూపముకొఁగి, దేశజీవమునకు ప్రాణమువంటిశక్తిని, భావమును వాళముచేసినారు. వామ శుద్ధియభర్మమున్న నిష్ఠము. కలింగయుద్ధములో జగోపిడు చాడానుడివకుదు, ఏద్యుచునున్న కొందరు మైకులనుకొని యుద్ధమునకుగురమని, నింద్యుని, త్యాజ్యుని విశ్రయించినాడు. దయాభర్మమునకు, బౌద్ధభర్మమునకు వామదైహ్యమువాడు. కొంతెము ఆలోచించండి-ఇది దేశదృష్టితో నెంత భయంకరమైన ప్రమాదమా! యుద్ధము.....

దేశపాండే తన మంత్రానుమును సాగించుచు నే యున్నాడు. కాని వామిక్రుడు మోహనలాలు-మధ్యమధ్య ప్రశ్నలకును స్వభావముగలవాడు—పలికివాడు.

పాండే! కొంచెమాను. నే నొకమాట అడుగవలసియున్నది. నీవు యుద్ధమును యుద్ధవిద్యను దేశజీవితమునకు ప్రాణమునుచున్నావు. ఈ క్లిష్టాంతము ననుసరించియే యూరపు వివాహమార్గమున పోవుచున్నదని, ఈ

సిద్ధాంతముననుసరించి ఎప్పుడోయొక నాడు అక్కడి నుండి ప్రజాకులు, వాని సంపూర్ణ నాగరికత నాశమగునని నీకు తోచుటలేదా? భారత దేశమింకను బ్రదికి యున్నది.

దేశపాండేముఖము ఎట్లైన నది. తనచోటున దృఢముగా కూర్చుండెను.

అతడన్నాడు:—భారతము బ్రదికియున్నది! భారతము బ్రదికియున్నది! దాని బ్రదుకుమీద నీవె అభిమానమున్నది.

అట్లనచు దేశపాండే తన చేతితోని పుస్తకము నేలపై విసరికొట్టెను.

మరల నతడు:—‘ఏమిటి? భారతము బ్రదికియున్నది? ఎక్కడ! దేనిలో ప్రాణమున్నదో, చైతన్యమున్నదో, ఆత్మాభిమానమున్నదో నొప్పించినదో నేది అదరిపుడువో, దేనిని దూషించినదో పోరాటమునకు నడుముకట్టినో అది బ్రదికియున్నట్లు. కాని దేనిలో జీవితమునకు, ఉన్నతికి పూనికలేదో, ఏది పరరాష్ట్రముల కాలితోపులు పెక్కులుగలిగియు లేనిదో, అది బ్రదికియున్నట్లు చెప్పుదుమా? దానియెవల నభిమానమా? ముఖ్యముగానెవని దావలనినది. జీవితము పశ్చిమరాష్ట్రములలో నున్నది. జర్మనీలో జీవితమున్నది. నీవు పశ్చిమరాష్ట్రమున బ్రతుకుచూడలేదు. నేను బర్మినలో నున్నప్పుడు, ఏమిచెప్పను! నీకు జర్మనీ జీవనశక్తిని కొంత చూపుచువచ్చితిని

కడదిన యిరుకది సంవత్సరములలో జర్మనీకి ఏయే యాపదలు కలిగినదో, అదియే కష్టముల నెదుర్కొన్నదో ఆ యాపదలు వైనా, భారతము, పారసీకము మున్నగు తూర్పురాష్ట్రములతో కలిగియున్నదో నవి కేరళలేనిదేపోయియుండును. మొన్నటి నుహ యుద్ధమునా? జర్మనీ యొక్కపై నాణ్నిగ్నర సంవత్సరములదాక జాగ్రత్తగ తయారుచేసిన సమస్తప్రపంచ సైన్యములతో జీకొన్నది.

ఈ యుద్ధములో ధనము, యజ్ఞము ఎంత బలియొసగినో యెల్లరకు చెలియును. దాని కీయుద్ధమునకు ప్రతిదినము ఏడున్నరకోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టవలసి

వచ్చినది. దాని నోడింపవలయునను కట్టుదలతో నెదిరి రాష్ట్రములు చేసిన యెత్తులులేవు. చివర కాయుద్ధమున జర్మనీ యోడిపోయినది. అగునుభలముగా పడనుటి ప్రయ్యోగ ప్రాసనము, దేష్టిగు, అలసేను, లోరేను మున్నగు ప్రాంతములు దానిచేతినుండి బారిపోయినవి. వాని తోబాటు దాని వ్యాపారమంతయు పాడయి పోయినది.

జర్మనీవారు తమ యుద్ధనివేశములందు వ్యాపారమున బెట్టిన 160 కోట్ల రూపాయలు, వ్యాపారపు నావలు, లక్షలకోలది విలవచేయుకాగ్గు, రైలుపట్టాలు, యంత్రములు, మందులు, కర్షణపులు లోబల చుకొన్నాడు. 80కోట్ల రూపల యంత్రసామగ్రి పాకుచేసినది దాని సామానంతయును నెలివినచుదములో లాగుకొన్నాడు. 700కోట్ల రూపాయలలోక్కము దానినుండి గుంజ కొన్నాడు. జర్మనీకి అధినివేశములు పోవుట వలన 1600కోట్లు కష్టమయింది. యుద్ధముచేయుటకు 2400 కోట్లు తాను ఖర్చుచేయవలసివచ్చెను. అయినను 20 సంవత్సరములలో నది యీ సమస్త కష్టపట్టములను పొరుషముతో గడపగలిగినది.

భారతమునకును కష్టముగలిగినది? మహాత్ముడు గజనీగారి యాక్రమణము వీవు చెప్పవచ్చును. వాని యెగుట నివి యెంతపాటివి? భారతమునకు ప్రాణమే యున్నదో నిరువది సంవత్సరములలో నా లోటును గూడ దీసికొనునది. వేయిసంవత్సరములదాక నలిగి నలిగి కృశింపకొరలేనా.

పాండే దారి తొలగిపోయినాడు. అప్పుడు నేనన్నాను.

‘అసలు విషయముపోయినది. గౌతమబుద్ధుని విషయము మొదలుపెట్టి, యుద్ధములోనికి పోదలది, జర్మనీమీదికి పోయినావు. మరల అసలు విషయము లోనికిరా.’

దేశపాండే:—అవును, నేను యుద్ధ విషయము చెప్పుచున్నాను. ఔక్రధిగర్మమే ప్రధానధర్మముని నా దృఢనిశ్చయము. దీనిని టకతలొపూర్వకముగ పాలించిన ప్రాప్యోగాధర్మము, వైశ్యధర్మము, బ్రాహ్మధర్మము

నెలవేరగలవు. ఈ ధర్మమును నిరాకరించినచో
త్రాహ్మణుడు త్రాహ్మణుడనాడు, వైశ్యుడు వైశ్యుడు
నాడు. అయినా కూడ్రులే. కూడ్రులైనను కూడి
కలవే. అగ్నిమరాష్ట్రములలోనూప నిలువండి కష్టము
ధర్మమునూపముతో కలిసింది. అక్కడ యేనుగ్రీవు
పట్టించినాడు. ఈయనయే బౌద్ధధర్మమునలెకే కయ
ధర్మము ప్రచారముచేసినాడు. ఎకదైవ వాగ్గెండు
నాటివతో సంకతయెంతయునీ చెప్పయిండును.

‘పాపాత్మ్యచేశమున శ్రీప్రభువకమును స్వీకరిం
నది. కాని దాని విషభాగమునగాదు. శ్రీప్రభు చేశ
ములు శ్రీభక్తధర్మము వలంబించియుండియుండల తమ
వైశ్యమును కట్టుదిట్టములుచేసికొనలభు. ఇంతయధి
వృద్ధిని పొందియిందవు. అదియు భారత, వైశాలికల
సెవరో యోగరాజులొంద నంపెనది. కనుక నా యధి
ప్రాయమేమనగా హిందూచేశమున నూతనయుగ
ములో శ్రీప్రభుధర్మప్రభావమైననుతమ ప్రచారము
కావలయును. బౌద్ధమతములవ గలిగిన నప్రంపకత్వము
ఈ జాతినుండి తీరిపోవలెవలయును.

చేశపాండి ప్రాచీనగా నున్నప్పుడు. చాల పట్టు
చలతో మాటలాడసాగెను. అతడన్నాడు.

‘‘చందవంశమును దయాధర్మములు కృత్తిగ త
రూపముగా మోచినప్పుడతమవ తెంతయున్నను
సంతోషమే. కాని కేశవప్రసాదో చాచినచో వినుల
హాసకము, భీతానకము.’’

చూపించెను అన్నాడు—‘అయ్యో!’

చేశపాండి: ‘ఒకయూరు నుండి కలుగలదను
కొండి. వచ్చిన విచ్చగాండవరి అంటి అన్నము
దొరకును. కోనులకందరి కేవాసుక్రూపము వారు
చేయుదురు కుండి గడ్డివాగు దివ్యాన్నములను సుం
దించుకొనగలరు ఆ యూరిలో. అగ్నివయాఫలను,
చావనున్న యాఫలను వారు చక్కగ మేపుదురు.
భారతచేశములోనున్న నన్ని యూళ్ళు ఇట్లు దయా
ఫలధి నవకరించినచో దివ్య శేషునుగ చేశములోనున్న
ధనమంతయు తెలివితప్పున వారికి ద, అయోగుల
క్రింద భగ్నియిపోవును.

అప్పుడు ప్రాశ్నాహము నేరికలుతు? తెలిసి
తప్పకట అయోగ్యతను. సోమరిపోనులను, పనికిరాని
వాని పోషించుచు నున్నప్పుడో చేశముచేశము
లాభము? అయోగ్యులములను అన్యైష్ట్యవారి
యెవల, అయోగ్యులగిరినెలయెవల, వారును
లోలయగిరిగ పట్టున చెవగట్టుకొని గ్రహణి
తెచ్చుకొన్న వారియెవల, వందనము, కృధివారము,
వైద్యువర్తకముల మూలమున క్షయిలోగమున కొను
క్కిన్నవారియెవల పానుభూతి యెందులకు జావల
యెను? వారికింద వికల్ప-దమ్మిడియనుక శేల భగ్ని
పెట్టుకులయును? నీను దనుట ప్రాశ్నాహుగాను. అట్టివారి
వాచేశముతో కాపాడినను వారివలన లాభమేమియుం
దును? ఎవ్వరైన చేశమువై పాచేశియులు దాడియెత్తి
కచ్చినచో నన్నుకు విరెల్లరు కడుపుకొక్కోనుదు,
తల పట్టుకొనురు ‘మా యోగ్యము నుగిశేను.
జేయ శేవశేయ’ అందురు. తేక పాచారగృహస్థా
క్రతుమునందన్నచో చేశసంతరిసంతరిసి పొందుచేయు
దురు. ఏరువగా విరిపిల్లు దున్నులు, కోగులు, చుక్కా
న్లులు అగుదురు. విరు వివలేదా అక్కరితో పట్టుకు
కోగులను బలహీనులను వత్తుండులుగ చేసికొనాడు.
ఎందుకు? పనికిరాని శేవను, అప్పును మేవలయం
వన్నచో ముందరిగిడ్డయందరి మేరకొడ లాగివేయల
యెను. జక్కలను పంపరములు పెట్టుయెనువారిని
చాచిన వాని నవ్వెవచ్చుయెంచును. అట్టి విరికివిక్ర
లను చేయండినిపెంచినను ప్రయోజనమేమి? కనుక ఈ
దయాఫలధి చేశవప్రసాదో అప్పులను ప్రదిండుటను
పహానువుచున్నది. దయాధర్మధి కదలికైది అన్నా
వధర్మధి స్వీకరించినచో అనగా కుకలులలో సహాయము
చేసికొ రొద్దిదిగములలోనే మనచేశము బలవంతులు,
యోగులు, నీతులు, వీరులు అగు ప్రీతిపురుషులతో
సిండిపోవును. బలహీనులు, తెలివితప్ప, వ శిష్టత్వము,
పనికిరాని చేతనలు, కోగ్యములు ఒక్క-తరములో నీడ
కదలిపోవుదురు. ఈ కథనపక్షలో లేవినవారు దృఢ
కాయము, బలవంతులు, వీరులు.

చేశపాండి ముఖసీమవై అకపాక్షుగా—అచార

గుఱుగా తేలివత్సవ ప్రవచించినది. అతడు సాగించి వాడు.

నేను మీకొకధర్మపెద్దను సహాయనిరాలకరణో ద్యమములోనికి రాకముందు నే నొకపట్టణములో దిస్త్రిప్రభువనియింతును. అచ్చటి వధివిన పరకారులారా లోకమంతేన కట్టించునుండి. నేనును ఇకాచార్జిగా నున్నాను. వా కిద్దరునుగ్గురు కిచ్చేయి కాలవనీవచ్చి వారు వార్తాప్రకటలో ప్రకటించివాడు. దుఃఖములు చాలవచ్చినవి. ఎవరిని తీసికొనవలయునో నిర్ణయింపకల నినది నేను. చరితాలము. ఒకనాడు ఈ దయమున తేనియైతని వా దరాముడు చిన్నబల్లవేసికొని కొన్ని కాగితములు చూచుకొనుచుంటిని. ఇంతలో నే నేవనుడు వచ్చి 'ఎవరో పెద్దమనుష్యుడు తమ దగ్గరమునను వచ్చి వాడు' అనిచెప్పెను. రమ్మని కలువంపితిని. ఒకవ రువకుడు మరాయి, కొలు మొదలగునవి తీరుగా వేసికొని తేగను వాయొద్దవచ్చి మిక్కిలి వంగివంగి ననుస్కారముచేసి చేతులుజోడించుకొని నిలువనిది పలికెను. 'అయ్యా! వావీరు సుంరరాము. నేను మిక్కిలి రీదవావను.'

'అతని నుద్దేశము వాడు తెలియలేదు. నేనన్నాను. ఎరీ! చెప్పండి. మీరెందుకు వచ్చివాడు?'

అనెనన్నాడు. నేను... నూలులలో కిచ్చేయిలో పరీక్షకు పదివినాను. అయినను వాభార్య అప్పుడు ప్రవచించి చనిపోవుటవలన నేను పరీక్షయొక్క మీయ లేదు. వాతండికొన చనిపోయినాడు. నేను భుక్తికి కూడ జరుగకుండువాను. తమరు దయకరించునో తానే భోజనముచెట్టినవారగుదురు. పిల్లలు తమకీరు చెప్పకొని ప్రదుకుదురు.

'నే నవ్యదేవియో వాలుగుమాటలుచెప్పి ఇతని నవతిరికింపినాను అప్పుడు వానునమ్ములో నాలావ నలు కలిగివి. సాంఘాజాతి స్వభావ మంత వికృతమై నది. వాకు కావలసినది ఒకరీసీయరు. అతడు నంతన కట్టుబడిలో వాకు కుడియజముగా నుండునలెను. నంత నయో ఎంతపెద్ద మందవచ్చినను చలింపరాదు. మిక్కిలి బరువుగల వైలుండి-ఇంజనుశిల్పమున కదలరాదను.

కాని యారడువచ్చి తన రీదతనమును జక్కబోసికొన సాగినాడు.

'సామాన్యహిందువు ఒక రీదవానికి సహాయము లేకువలయునని దయారీతముతో సుంరరాము నువ్విగములో చేర్చుకొనును. జేతవచ్చునో నీ యులోచన యెంత వేగిగమో, ప్రాంతాతుకమో ముఖ్య తెలియును నే నొకసేవావాయున నమకొనుదు. జవానులు మనదేశము వాక్రమించివారు. వారి నెను యొనుమని జేతము వా కాజ్ఞాపించెనని యుకొనుదు. నేనప్పుడు విహయాలకు జేర్చుకొనుటకు ప్రకటన చేయుచును అనుకొనుదు. తుపాకులు, మందులు కొందును. భోజనపదార్థములుకూడ తెచ్చుచున్నాను. అప్పుడు వాయొద్ద కొకపట్టణమువచ్చి 'అయ్యా నేను రీదవాడను, వాతండి చనిపోయినాడు. వా నీవతండిని పెద్దపులి తినివేసినది. వాతల్లి గంగలో విడిపోయినది. అతనికాహారముచేర్చు నువ్విగము వాకిచ్చినయెడల నన్ను మీరు రక్షించినట్లు.' అని ప్రార్థించును. నేను దయాశిలుడనై యిటువంటివారి నే అన్ని కనులలోను నిలుమిందినదో నే నెంత మంది సేవానా అకుదనో బాగుగ ప్రకటించునుగారా!

కనుక నే దయాపథ్యత జాతీయచ్చిష్టితో నింద్యము. ప్రావీణ్యమునకే గౌరవముండవలయును'

జనుట వాకీలియెద్ద కొంచెము చస్తవయినది. వైలు నూపరింటిండ్లంటు వచ్చుచేక. పాండే తనగదికి వెళ్ళి వాడు. మోహనలలు తనగదికి వెళ్ళిపోయినాడు. నేను పాండే చెప్పిన విషయము నాలొందించుచునే యుంటిని. వసినయగమునకు మాతన ధర్మముండ వలయునన్నట్లే వాకు తోచినది. అనగా నీ మాతన ధర్మము మన ప్రాచీనమత, వాగదేశల యుక్తమ సిద్ధాంతములనుతోనీ రాజనవతనని వాడు. అటులే యయినచో నది వార్తాప్రకట కందము నొడవార్చు వచ్చును. సభారంగముల ప్రతిదర్శింపవచ్చును. కాని జేతమెప్పుడును దానిని నీర్వరింప.

మాతనధర్మమునగా మీ యుద్దేశమేమి? భార తీయులు తమ ప్రాచీనార్థధర్మమును, తమ కుటుంబ

పద్ధతిని, తను యుచియునుటలను, తినుత్రావు పద్ధతులను, లేకనాచర్యమును కాలదన్ని వానికి వ్యతిరేకపద్ధతులను గ్రహించి ముచ్చటాంశము క్రేష్టమునద్వికట్టుపయోగించుచు లేకనమును విషయముఖములకొఱును వినియోగింపవలయుననియో? లేక కన్నులు మిగుమిల్లు గొలుపు పాశ్చాత్యవాగరకతను అవలంబించి మన గీత లేకనమున మారవాధ్యోయమును ప్రారంభించలయుననియో? అని విచారించవచ్చును. ఇందులకు నా ప్రత్యక్షత్రుము 'అతను, కాదు.'

పాశ్చాత్యవాగరకతనున్న కొందరు బూతులాడెదరు. పశ్చిమము సర్వము క్రేష్టమే యనువారి భావము వలె వదియుననుచితమేయగును. పాశ్చాత్యులయందు లక్ష యవగుణములున్నను వారియం దొక్కగుణము కలదని మనముంగీకరింపక తప్పదు. ప్రాచ్యవాగరకతను వారు లేకనసంగ్రాహమునందు నీచముగ తేలివైచివారు. మనవై వారి కధికారమున్నది. మన యిహలోకయాత్రకంటె వారి యిహలోకయాత్ర యధికముఖముయము. కాన నా పశ్చిమవాగరకతను మనము నిందలాడుటలో నర్థములేదు. కనుక మనము మారనధర్మము నాలొంగించునపుడు వృధాభిమాన - దుర్భిమానములను విడిచిపెట్టి దోషమును విరాకరించుచు నుగమును గ్రహింపవలయును.

యద్ధవిద్య విషయమున నేను లేకపోడో నేకీ భవింపజాలను. నే నహింసానురక్తుడను. మనవ్యమాత్రుడు లేవింపవలయునన్నచో భావియుద్ధము ప్రయోగపముగ గాక యహింసాపూపముగ నుండవలయును. కాని మనమొక ఘోరప్రమామన నున్నాము. సాంఘికలేవనమును, సాంఘికప్రవృత్తులను చక్కచెట్టనన్నను మనవ్యక్తిగతలేవనమును ఆదర్శరూపముగ గడపుటానగలమని మనతలంపు. అంతర్ముఖులమై ఆచరణమున సత్య - అహింసలను, యమవియమములను పాలించుచున్నచో సాంఘికపరిత్రతను, లేక స్థితిగతులను విచారించకపోయినను చక్కగ లేవింపగలమని మన యుద్దేశము. ఇదియే మన యధికారమునకు గారణము. మన యాత్మకృపార్థమునడిచియే బాధకము.

వాక్యిలోదాహరణములతో నా యభిప్రాయమును సుష్టముచేతును. క్రీ. శ ౬-ని శతాబ్దినుండి మనము పడిపోవుచున్నను వ్యక్తిరూపమున మేము వీరలము, అదిమేచాలును అని తలచియుంటిమి. ప్రపంచమున యుద్ధకళ యెట్లుభివృద్ధి నొందుచున్నచో మనము గమనింపవచ్చును; గమనింపక పోవచ్చును. వ్యక్తిగత శక్తిగాక, యంతటి మహత్వమైవది విద్యారక్తియు గలదని మనముహింపవలెదు. మనదేశ మంతకలకును దానిని గమనింపవలెదు. ముఖ్యములచేతలో రాజపుత్రు లోడిపోవుటకెదియే మూలము పుష్కీచక్రవర్తి నీరత్వమున నెవ్వరిని వెనుకీనుడు. అతని వైనికలను ఎవ్వరికంటెను తక్కువ భూతులుగాను కాని వారు తమ యుద్ధకళనుచున్న దోషమునుగానీ, ప్రబంధమున యుద్ధకళనుచున్న యభివృద్ధిగానీ చూడలేదు. తమ బాహుబలముమీద వారి విద్యాసము గలదు. వారు భారతదేశపు సామూహికశక్తి నుమయోగించుకొనలేదు తమకు తోడుపడునదేదైన శక్తిగలదా యనియైన వారాలొంగింపలేదు. కనుకనే వారాశక్తిని తమకు విరుద్ధముగాచూడ లేచిగొన్నారు.

తన సంఘశక్తిని మాయుకొనకపోవుట, మాయుకొనలేకపోవుట హైందవజాతిజాతున్న గొప్పవీరము. కావుననే కురరాష్ట్రముల సంఘర్షణము కలగినపుడెల్ల నిది హైన్యమునుగాంచుచు వచ్చినది. పుష్కీరాజా మహమ్మదుగోరితో పోరాడునపుడు తక్కినరాజులు జలాసాగా కాలక్షేపమునీయుచు 'భేద, పుష్కీరాజోడివాడులే' యనుకొనుచుండిరి. గోరి పుష్కీరాజాను ఓడించి తక్కినవారికినూడ నా పాతమునే నేర్పించెను. ప్రపంచమున రాజపుత్రులవంటి వీరులుండుట దుర్లభము. వారంత వీరులయ్యె, త్యాగులయ్యె తమ వారి కట్టుబట్టుముచేచిగొని తమబలమును పరానులయెదుట చూపజాలక పోయిరి.

సంఘశక్తిలేకుండుట, మారదృష్టి కొలకడుట, వ్యక్తిత్వప్రాసాద్యము ఇవి హిందూజాతిలోని భయంకరదోషములు.

కాన నవీనధర్మమునందు తొలుదొల్లి 'సంగఘ

భక్తంసంకటిభక్తం' ఆదగ్గుమును సృష్టింపకలయును.
 'సహాపిర్యంకరవాదహై' అని మనము స్రాగ్ధింపకల
 యును. తస్యైకతనీవమును నిజునదారినుండి బయట
 బడకలయును.

౧౦ గంటలకు మావరింపెందెంటు జైలుకువచ్చి
 వాడు ఆతనితో జిల్లా డిప్టీ కమిషనరు గూడ
 నున్నాడు. గంట ప్రాగగనే మేమెల్లరము బయటికి
 వచ్చి నిలిచితిమి. ఎవరును మాటలాడలేదు.

౧౧ గంటలకు భోజనమువచ్చితిది
 ౧౨ నుండి ౨ గంటలవరక విశ్రాంతి.
 ౩ గంటలకు పండిత ఉమాశంకరపాండే 'ప్రేమి'
 వచ్చివాడు

వారు అన్నాడు:—'అవింశతాయా! నేను మీకు
 వినిపించుట కొక చక్కనిపద్యము తెల్పితిని.' అనుచు
 వారు నా మంచముపైద గూర్చుండిరి. నేనుగూడలేచి
 కూరుచుంటిని.

అపద్యమిది.

తనదు సవతాలివంతున దనప్రియుండు
 అన్యకామిని గనయుట నాలకించి
 మగనిగూఱిచి తనగూర్చి మగువరౌగులు
 పలుక హేళన రాగము లందు నొకట.

'ప్రేమి' దీనిపై వ్యాఖ్య యారంభింపగానే దేశ
 పాండే వచ్చివాడు. వెనుకనే మోహనలాలు.

స్థలము ఇంజుకగుటచే కంబళిని బైటపడచి కూరు
 చుంటిమి. ప్రేమిగారి దేశపాండేతో నింతవరకు పరి
 చయములేక. కనుక నేన దేశపాండేతో 'పీరు వా
 మిక్రలు పండిత ఉమాశంకరపాండే 'ప్రేమి' మంచి
 కవిత్రయలు. హిందీసాహిత్యమున నుద్బంధపండితులు.
 గంగాగంజీనుండి రాజద్రోహనేరమన రెండు సంవత్సర
 ముల శిక్షనైకొని విధియున్నాడు.' అని, ప్రేమి
 గారితో నిట్లు చెప్పియున్నాను. 'మీరు బలవంత
 దామోదర దేశపాండేగారు. పీరునుండు ౧౦ సంవ
 త్సరము లున్నాడు. ఇంజినీయుడు పరిశ్రమగలిగివాడు.
 దు ౧౫౦ లు హాకీకి రాజీనామామిచ్చి ప్రేమిచో భా

ప్రకారము ౩ మాసముల శిక్షకు వచ్చివాడు.'
 నేను దేశపాండేతో:—మీ మిశ్రణ దొకపద్యమివ
 యము వాలోదించుచున్నాము. ప్రేమిగారు దానిని
 వివరించుచున్నాడు. అది పద్యము చదివినాను.

ప్రేమిగారు వివరణ మారంభించిరి.
 'మామడు కవిప్రతిభ, ఒకరి కిరువురు భార్యలు.
 వారు ఒక్కొక్క దినుమనొప్పన వంతులు వేరి
 కొన్నారు. అనాడు వంతువేరికాంత తనమనస్సున
 'నేను వానరిది.' అని తలచుచుండగా తన భర్త యా
 రాత్రి మఱియొక కాంతతో గడపిల్లు తెలిపినది.
 తెలిసి యిదివల కొకపక్షితోనే వేరుచుండగా నీ
 రెండవపక్షి యొక్కడదాపురించెనది యని దుఃఖించును.
 ప్రోత్తకాంత యింటికి వెళ్ళుటపై తనయింటికి వచ్చును
 గదా యని కోపము, తనపక్షి తనభర్తను లోబఱచు
 కొనలేక పొయినదిగదా యని దాని తెలివితక్కువను
 హేళనము, తన వంతువాడిట్లు చేయులేదుగదా యని
 భర్తయం దనురాగము, కాని యిట్లు అలవాటయినవో
 నేనునుకో యని కోపము ఒక్కసారిగ పొందు
 చున్నది.....''

వ్యాఖ్య వినుమిందగనే దేశపాండే మొగ మెత్తి
 నైనది. ప్రేమిగారు మఱి రెండుమాడుమాటలు దానిని
 గూర్చి మాటలాడతోపుచుండెను. కాని దేశపాండే యా
 యన కవకాళమియనలేదు.

ఆతడు మొదలిడివాడు:—'శ్రీవింపుడు! నేను
 వృధా మాటలాడను. ఈదేశములో ఛంకొనియునుముల
 నెఱిగి, భావవిత్తముగానీ శృంగారముమీదనో
 ప్రకృతిమీదనో లేక యిట్టి కాలానికవిమయము
 మీదనో పద్యములుగానీ వ్రాయువానిని నాయకాశ్చేద
 ములు చక్కగా నెఱిగినవానిని సాహిత్య వికారదు
 డనుట వింత. సుద్ధవిధముల దురాచారియగుట వగలా
 దుల భామున, చేష్టలు ఎఱిగిన వానికి సంఘమునం
 దింత యాదరమెందులకో వారు తెలియుచున్నది.
 ఆకావలమానములు సృష్టించు నింజనీయురును, మారీ
 శ్చయోని రోగములనుండి బ్రజలను గంఠించుచు వైద్యు
 లను, సంఘసేవకులను గొంపించుట యేలో వాకు తెలి
 యును. కాని దురాచారవతులగు స్త్రీల మనోభావ

మలతో వేరములాడుచుండు వారిశేల గౌరవింప
కలయునో నేమాహింపలేకున్నాను. శృంగారమును
పాహిత్యమున ప్రధానాంగముగ భావించుట చేతమును
లేవ్వడుతోచకు పట్టించుట."

"శృంగార రసాస్వాదనము, క్షుత్రియ ధర్మపాల
నము ఇవి రెండును కలసి మెలసి యుండవు. ఖడ్గము,
అలంకారగ్రంథము రెండును నొకచేతమండబోవు. చేత
యువకులు యువకులైన నీవింపవలయును; యుద్ధ
భూమిపైన నీవింపవలయును. యువకులు చేతసేవ
చేయవలయునని ప్రబోధించుచు శృంగారరసవిత్వ
మును ప్రచారముచేయుచు వానిశేల యున్నతస్థానము
నిచ్చుచున్నాకో తెలియకున్నది. శృంగారకవిత్వం
దున్న మహర్షిమేమి? కీబాణువులు మొదలు నును
మృతిరంత్రుల అందఱులను నిదియున్నది. గార్ధభమును
గార్ధభినిగాంచి శృంగారరస కవిత్వములగలదు.
శృంగారరసము, నాయకాభేదము-అత్యంతనింద్యములు;
దిరస్కారగర్హములు. విషమునోలి విసిరి విడువవల
యును. పీవీయంతెక్కున పెరిచుచున్న వారిని తిర
స్కారదృష్టితో జూడవలయును. అధోగతియందున్న
భారతమునుద్ధరించువారిని, జీవనసంగ్రామమున పర
రాష్ట్రములతో డిగొనగల భావ, శక్తులను ప్రసాదించు
వారిని మన మానరింపవలయును. పరిరేఖాతికి రిలయై త్రి
ఆత్మాభిమానముతో మెలంగు మార్గమును జూపువారిని
మన మాదిరింపవలయును. తమ పరిశ్రమతో, త్యాగ
ముతో, ఆలోచనతో, జీవనముతో చేతనానులయందు
త్యాగము, సద్భావము, ఉన్నతాదర్శము, కర్తవ్య పరా
యణిత, ఆత్మార్పణము, చేతసేవాదిభావములను
గల్గించు వారిని మన మాదిరింపవలయును. తమ సమస్త
జీవనమును శ్రీమల నఖిఖివర్ణ్యంతకర్ణవలలో, అభిసారి
కా మకోభావనాచిత్రణములలో, కామోత్తేజకల్ప
గంగపారచనములలో గడపువారిని ఆదరింపరాదు.
వారిని తిరస్కరింపవలయును. చేత మట్టివారికి ప్రా
త్యాసూయియారాదు. హిందీసాహిత్యమున గాని మజియే
సాహిత్యమున గాని ఆంగప్రత్యంగవర్ణనములలో శ్రీ
చిత్రముల పెడుట నిల్పగల శృంగారవిశేషములు రెండు
వేలమంది యున్నను చేతమునకేమిలాభము? కాముకుల-

అనురక్తులసంఖ్య యిప్పుడు నేయియున్నచో నప్పుడు
పదివేలగును. వీరివలన ప్రపంచమున కొలది కార్యమే
నిర్వాహకమగును. పిచ్చివాండ్రు మెజారిటిగల చేతము
పిచ్చిచేయుగును భారతవర్షమున కిప్పుడు వీర్యవృద్ధి
యోగము లక్కఱలేదు. కామోద్దిగకర సముదాడ
నక్కఱలేదు. సాహిత్యమునం దీకవులు, ఆయుర్వేద
మున వైద్యులు, సైన్యములందును తిరుగుచుండునట్టి
వారు. ఆ కవులన్న వాకులతో, వారు విద్యులు;
త్యాగియు.

సాహిత్యప్రచారమునకు, భావ యోగ్యత్యము
నొందుటకు శృంగారరస మత్యావశ్యకమని కొంద
ఱందురు. ఇట్లునువారు చరిత్రమును జనువలేదు. సాహి
త్యము ఖడ్గముమీద నాధారపడియున్నదిగాని శృంగార
రసముమీదగాదు. అరబ్బీలకలూరి పదునెక్కి పార
సీకుల కంఠములపై దునుకుచున్నప్పుడు అరబ్బీ భాష
యరబ్బీ యనిరించుకొన్నది. పారసీకము మాగడైనది,
శత్రువుల ఖడ్గము నాపనెగని రావూపుగలవారి
నాలుక యంత మధురమైనను లోకమాలసి భాషను
మాగడిగనే భావించును.

ఇంగ్లీషు పాక్ష్యము గావలయునన్న హిందూస్తాన
మున పెక్కులున్నవి. సంస్కృతభాషామధుర్యము,
రసము తత్సాహిత్యజ్ఞులే యెఱుగును. పారసీకము
వారి కాలిజలముతోడను బోలదు. కాని పారసీకుల
అభంగముల ఖడ్గములు వాడిగా నున్నకాలమున గొప్ప
గొప్ప పండితులు సంస్కృతమును వీడి యాభాష
గ్రంథములను జదువుచుండిరి. సోదరా! సాహిత్య
ప్రచారము కామినీమణుల కథలు వ్రాయుటతోగాదు.
స్వచ్ఛాచారిణి మహాభావములకు జ్ఞులించుటచేగాదు.
కాక సాహిత్యప్రచారము.....

"ఇంతలో గణగణగణ గంట వ్రాగినది. గుహాకీ
వ్రేలినది. వాకిలి తలలున వెలుచుకొన్నది. ఇద్దరు
ముగ్గురు సిసాయిలు పరుగెత్తుచువచ్చి అరవసాగిరి
"పిచ్చిది, పిచ్చిది."

[3 ర డిసెంబరు 'సరస్వతి' నుండి.]
—వి ద్ల మూ డి వేంకటరత్నము.

హద్దాస్థరికికనిపించినవిశౌచం

హైస్కూల్స్ ప్రధానోపాధ్యాయులకు ఆంధ్రం.

విద్యార్థులకు తలలిరును ఎక్కువై మాస్టర్లంటే లక్ష్యం లేని ఈ రోజుల్లో ఉపాధ్యాయత్వం స్వీకరించడమనేది అగౌరవం కొని తెచ్చుకోవడమన్నమాట. అందులో ఏ బోర్డు హైస్కూలులోనో ప్రధానోపాధ్యాయుడై తే యిక చెప్పాలి; జిల్లాబోర్డులో డఫేదారు దగ్గరనుంచీ దబాయించేవాడే. ప్రెసిడెంటుకు కోపంవచ్చిందంటే 'ఎస్పెండు' చేస్తాడు; లేదా, మరోస్కూలుకు 'అసిస్టెంటు'గా బదిలీచేస్తాడు; తన యిష్టంవచ్చి నట్లు ఏడిపించుకు తింటాడు.

నేను మామూలు హైస్కూలులో చాలా కాలం 'అసిస్టెంటు'గా వుండి ఆ సంవత్సరమే 'హెడ్మాస్టరు' నైనాను. పిల్లలప్రేమకు పాత్రుడనై, తోడి యుపాధ్యాయులచేత గౌరవించబడతూ, బోర్డుమెంబర్ల కోపానికి ఎరకాకుండా, తెలివితేటలతో గడుపుకొస్తున్నాను.

ఆరోజు జనవరి 24-వ తేది. ఉదయం ఎనిమిదిగంటల సమయాన ఆఫీసుగదిలో నా కుర్చీలో కూర్చున్నా. మార్పిలో జరుగబోయే 'షిఫ్ట్' పరీక్షకు ఎంతమంది విద్యార్థులను పంపడమూ, ఎంతమందిని పంపకపోవడమూ, నిర్ధారించవలసిన సమయమిది. మా స్కూలులో 116 మంది వున్నారు 'స్కూలుఫై నల్ స్టాను' చదువుతూన్న కుజ్జాళ్లు. వాళ్ళందరిపేర్లూ, ఆ పేర్ల కెదురుగా ఆయా విద్యార్థులకు, జరిగిన పరీక్షలలో

ఎన్నెన్ని మార్కులు వచ్చిందీ. తెలియజేసే కార్డులు తయారుచేసి నాముందున్న బల్ల మీద వుంచిపోయాను రైలుకు. నాకు సలహా యిచ్చేసమిత్తం కొందరు ఉపాధ్యాయులు నాకిటుప్రక్కలా ఉచితాసనాలమీద కూర్చునివున్నారు.

రెండగంట లాలోచించి, 47 మందిని పరీక్షకు పంపకుండా వుండేటట్లు నిశ్చయించాం. వాళ్ళను పంపించినా 'ప్యాసు' గారని మా వుద్దేశం. బహుశా శ్రద్ధగలిగి వాళ్లు చదువుకుంటే కృతార్థులౌతారేమో అని అనుకోవడానికి మారో అంత వ్రుదారత లేకపోయింది. ఆ 47 పేర్లూ ప్రాసిన కార్డులన్నీ బైట గోడకంటించేశాము. అందరకూ తెలిసేసమిత్తం.

తరువాత నేను ఇంటికిపోయి భోజనం చేసి మళ్లీ స్కూలుకు వచ్చాను. ఎచ్చి కుర్చీలో కూలబడ్డానోలేదో, మా స్కూల్లో గాత్రీళ్లు కావాలావుండేవాడు వచ్చి దీవాలాపం మొదలెట్టెడు: 'అయ్యా! నా కొడుకుని మీరు పరీక్షకు పంపలేదుటండీ! పేదవాణ్ణి. రక్షించాలి. మళ్లీ ఎచ్చేయేడాదికూడా చదివించలేకండి; జీతానికి, పుస్తకాలకూ ఇచ్చుకునే తాహతులేదండీ. దొరలు! కరుణించి మావాణ్ణి పరీక్షకుపంపిస్తే వాడు 'ప్యాసు' కానీయండి, కాకపోనీయండి! ఆ తరువాత ఏడన్నా నొకరి ఇప్పించుకుంటా న్నామీ! మీలాంటివాళ్ళను బ్రతిమాలుకుని. నేనూ

ముసలాడినయ్యాను. వాడిమీద ఆధారపడి
వుండాను; రక్షించాలి దొరలు' అంటూ
కళ్ళమ్మట నీళ్లుకార్చటం ప్రారంభించాడు.
నాకూకొంచెం మనస్సుకరగి 'నరే, పంపు
తాను' అని వాగ్దానం చేశాను.

ఆ ముసలాడు నిష్క్రమించిన తర్వాత
మా స్కూలు 'రైటరు' వచ్చి ఇద్దరు కుట్ట
వాళ్ళు పంపించును సిఫారసుచేశాడు.
వాళ్లు తనకు బంధువులనీ, బాగ్రత్తగా చది
వించులాననీ, చాలా బ్రతిమాలుకున్నాడు.
నరే వాళ్ళనూ పంపుతానన్నాను. కాని
'రైటరు' వాళ్లవద్ద చెరి పాతికనూపాయలు
లంచంతీసుకుని నన్ను మోసంచేశాడని నాకు
తరువాత తెలిసింది.

కనుక పరీక్షకు పంపబడని చాళ్యసంఖ్య
44వకు తగ్గిందన్నమాట.

అనాడే రాత్రి పడకొండు గంటలప్పుడు,
మా యింటలో, నా గదిలో, ఒక పడక
కుర్చీలో పడుకున్నాను. ఇంకా బాగా నిద్ర
పట్టలే దప్పటికీ కిటికీలోనుంచి చలితో
కూడుకున్న గాలివిస్తున్నది. వల్లి తగ్గించ
బడిన లాంతరువొకటి వెలుగుతూంది.

అప్పటి నాశరీర మణ్ణితులు సరిగా చెప్ప
లేను. ఏదో నాలోనే నేను చూచుకుంటు
న్నట్లున్నాను.

'ఈరోజు నేను 44 గురిని పరీక్షకు పంప
లేదు. వాళ్ళంతా తమ తల్లిదండ్రులచేత
చీవాట్లుతిని నన్నంతగా ఆడిపోసుకుంటు
న్నారో కదా! ఏదో కొందరు ముందు
సంవత్సరము తిరిగి చదివేటందుకు ధనము
లేని కారణంచేత బడికి స్వస్తిచెప్పి నిరు
త్సాహులై ప్రపంచంలో ఎందుకూ అక్క
రకురాని వాళ్లైతారు. వాళ్ల వుసురింతా
నాకేనా తగలవలిసింది?

'అట్లని అందర్నీ పంపితే కృతార్థ
లయ్యే కుట్టవాళ్ళసంఖ్య నూటికి చాల
తగ్గుతుంది. అది ఆధారంచేసికొని, మా
స్కూల్లో విద్యావిధానం బాగు లేదని
విద్యాశాఖాధికారులు దబాయించి వ్రా
స్తారు; వారికలానికి అడ్డులేదుగా. చివరకు
ప్రధానోపాధ్యాయుడవైన నాకూ అప
ఖ్యాతి.

'కాని స్కూలుయొక్కా, నాయొక్కా
ప్రతిష్ఠకోసరం అమాయకులైన విద్యార్థుల
జీవితం నిస్సారంచేయడమా? అదీ కాక
అయిదవపాఠం చదివి "స్కూల్ ఫ్రెండ్"
తరగతికి ఎప్పుడు వచ్చాడో అప్పుడే కలిగింది
ఆ కుట్టవాడికి 'పబ్లిక్' పరీక్షకు వెళ్ళేటం
దుకు అర్హత. మధ్యన వాణ్ణి ఆపుతేయ
డానికి పాద్యాస్తరు ఎవరు?

"నేడు మన చేశాం" చదువుకున్న చాళ్య
సంఖ్య నూటికి చాల స్వల్పం—యనం సిగ్గు
పడవలసినంత స్వల్పం. విద్య బాగా వెద
జల్లబడాలి. అది గమనించ వలసినది
వస్తూన్న ఈ కొద్దిమంది కుట్టవాళ్ళనూ
మాటిమాటికీ పరీక్షలనే కళ్ళేలు తగిలించి
మాస్టర్లు వెనక్కులాగుతూంటే విద్యా
వ్యాప్తి కాబాలకు. ఉపాధ్యాయులు, విక
సించి విశాలమైనమనస్సు కలవాల్లయితేనే
గాని, ఏ 'కంపలరీ ఎడ్యుకేషన్ స్కీమ్"
అనుబులోకి తెచ్చినా ఫలం స్వల్పం.'

నా ఆలోచన తెగిపోయింది, కిటికీ
తలుపు చప్పుడైనట్లుంది. ఏమిటది? అరే!
ఇరువయ్యల కిటికీలోనుంచి ఎలాగు
వచ్చాడు!

'రామారావు!' అని పిల్చాను. అతడు
నాస్కూల్లో పరీక్షకు పంపబడని 'స్కూలు
ఫ్రెండు' విద్యార్థి.

అతడు మూట్లాడలేదు. జట్టంతా రేగి పుంది. అశ్రువులు కార్చికార్చి కన్నులుబిి నట్లున్నవి. బుగ్గలమీద కన్నీటిచార లింకా మాయలేదు. ఏదో మూట్లాడబోతాడు కాని గొంతు పెకల్చుకొని మాట బయలు పడటంలేదు.

రెండునిముసాలుమాత్రమే నాకన్ను ల్లోకి జాలిగా చూస్తూ నిల్చున్నవాడు నిల్చు న్నట్లు గాలిలో కరగిపోయాడు. ఏమిటది? ఆశ్చర్యంగావుండే!

నాకు భయంపేసింది. కాని పరిగ్గా తెచ్చు రిల్లక పూర్వమే, ఆ కిటికీద్వారనే సింగు కను పించాడు. అతడినీ పరీక్షకు పంపలేదు నేను.

సింగుముఖం చాలా భీకరంగావుంది 'నన్ను పరీక్షకు పంపలేదుకదూ నీవు! చూ చుకో, నీబుర్ర రామకీర్తన పాడిస్తా. ఏమను కున్నావో నాతడాఖా' అని పలుకుతూన్నట్లు వాడి పెదవులదరుతున్నై. భ్రుకుటినాట్యం చేసింది.

భీతిచేత నాకన్నులు మూసుకుపోయినవి.

మళ్లీ నేను కన్నులు తెరిచేసరికి ఒక బుడ బుక్కలవేషం కనుపిస్తూన్నది కిటికీద్వారనే. 'ఇదేమిరా బాబూ! ఈరాత్రి డబ్బు లేకుండా సినీమా బొమ్మలు కనువిస్తున్నవి' అనుకుంటూ భయచూడిపోని అడిగేను. 'ఎవరు బాబూ నువ్వు' అని.

ఆ బుడబుక్కలవాడు వికటాట్టహాసం చేసి 'నేనా? ఎరుగవూ నన్ను? నీ విప్రుడు పనిచేస్తూన్న బడిలోనే నేనొకప్పుడు మెడ్డా స్తరును.'

బాగా పరకాయించి చూచాను. ఒక తలగుడ్డ, కాలరులేని లాంగుకోటూ, మెడల మీదనుంచి ఇరువైపులా మోకాళ్లవరకూ ప్రేలాడుతున్న పుత్తరీయం—ఇన్ని గుడ్డలు

ఆయన ఒడలిమీద వుండటముచేత మొదలు బుడబుక్కలాడనుకున్నాను. ఆరున్నర అడుగులకు తక్కువ యెత్తువుండదు. మొగం నిండా చిన్నచిన్న గుంటలు వున్నవి. ఎవరా అని కొంచెం ఆలోచించా; కాని అంత పట్టలేదు. చివరకు, 'మిమ్మల్ని నేను గుర్తు పట్టలేవండీ' అన్నాను.

'నేను 1900వ సంవత్సరంవరకూ మీ స్కూలులో పనిచేశాను. 1911 లో చచ్చి పోతిని. నాపేరు ఋగ్వేదమూర్తి. బి.ఏ. యల్.టి.'

'చచ్చిపోయింతర్వాతకూడా ఎలా కను పిస్తున్నావయ్యా నాకు?'

'ఏకాచాన్ని'

'నన్ను వీళ్ళు తింటూనీ వచ్చావా?'

'కాదు. నీకు బుద్ధి చెప్పేటందుకు వచ్చాను. నేను మెడ్డాస్తరుగా వుంటూన్న రోజులలో కుట్టవాళ్లను పరీక్షలో తప్పించడమంటే నాకు సర్దాగావుండేది. 'స్కూలు పై నలు' విద్యార్థులను అనేకమందిని పరీక్షకు పంపేవాణ్ణిగాదు. ఆలా పంపబడని కుట్టవాళ్లు చాలామంది ఎందుకూ కొరగా కుండా పోయారు. వాళ్లనంతాపంచేతనైన పాపము నన్నీర్తిగా చచ్చిపతకువాతకూడా బాధిస్తున్నది. ఈవిశాచహాసంతో ఇంకా ఎన్నాళ్లుంటానో తెలిదు. ఈసంవత్సరం నీవు కూడా చాలామందిని పరీక్షకు పంపలేదు. అలాంటి పని చేయవద్దు. నామాటవిని అందర్నీ పంపించు. ఏం! పంపిస్తావా?—ఇక నేను పోయేదా?'

'పంపిస్తాను. ఇకమీరు దయచేయండి'

దయ్యము కిటికీలో నుంచి పడచి పోయింది. ఇనుపచువ్వలుగాని, ఆగోడలు గాని ఆపై శాచికకరిరాన్ని అడ్డుపెట్టలేదు.

మన ఇంటికివస్తూఉండేది.

వేళవట్టలు వాడు ఉరకలేదు ఇంట్లో బట్టలన్నీ ముసిపోయాయి. ఇల్లా ఉండగా ఆ కుక్రవారం ఉదయం ఎవడో ముత్రారు కొత్తగా కాపరానికి వచ్చిన తూర్పుచాకలివాడు పిఠంబుతోతుంటే వాణ్ణి పిలిచి పెట్టిచేసినంత అదావుడిచేసి మా అవిడ నా బట్టలూ, తనబట్టలూ అన్నీ ఖంగుమట్టి బట్టకి మూడు కాన్లలేటకి ఆనేక సాయంకాలం కూర్చోస్తూయం కాకుండా తెచ్చే కళనక్షరతుమీద వేసేసింది 'మూసిన బట్టలు ఇంట్లోఉంటే దరిద్రంకూడాను. కుక్రవారం అయినా వేళేకాను, ఇల్లు చూడండియిప్పుడు ఎంత కళగాఉందో' అంది మా అవిడ ఏదో ఘనకార్యంచేసి నట్లు. సాయంకాలం వాడు తెచ్చేవలూ పట్టుబట్టలు తప్పితే మారు కట్టుకునేటందుకు ఇకమామ బట్టలులేవు. మూసినబట్టలు ఎల్లావన్నా వదిలిలేచాలు అని ఉన్నాం కానట్టి అప్పుడు మాకు ఒకవేళ వాడు సాయంకాలానికి లేకపోలేవో అనేభావం కలగలేదు.

ఈ పరిస్థితుల్లో నాకు ఉరుద్రయాదానికి అనుజ్ఞ వచ్చింది. ముసరెద్దారు 'సరే, వెళ్లండి' అంటూఉన్నప్పుడే నాదృష్టి చాకలాడిమీదకు పోయింది దొరక్క దొరక్క దొరికిన ఈ ఆవకాశం ఈ తూర్పుచాకలాడు మొడిచెత్తుకుగదా అనేదియు పుట్టుకొచ్చింది. 'ఆర్యామహాదేవి ఆకమాలింపవలయునో, దలంపదో, నాభాగ్య మెట్లున్నదో' అని అనాడు రక్తిచీమనస్సు ఉద్విగ్నమైనట్లే నేడు నా మనస్సుకూడా ఈ చాకలాడ్మీగురించి ఉద్విగ్నమైంది. ఎల్లాగో పెండలాడే కచేరీలో కాకికాలుసర్దేసి రాకరాకవచ్చిన ఈ అనుజ్ఞను సమయానికి ఆ చాకలాడు బట్టలులేక నిరర్థకం చేయడంకదా అనే అలజడి! మనస్సు ఆరలాకుతలం అవుడూఉండగా ఇంటికి బయలుదేరాను. సమాధిలో ఉన్న భక్తుడిచిత్తం భగవంతుడిమీద అగ్నుమయ్యై నిశ్చలభావాన్నిమించే నిశ్చలభావంతో నేను చాకలాడ్మీగురించే చింతిస్తూ మాయంటి పీఠిగుమ్మంలో కాలపెట్టి అంతపెందరానే ఇంటికి వచ్చినందుకు ఆశ్చర్యపోతూ వాడు ఎదురుగావచ్చిన మా అవిడ్ని

'చాకలాడువచ్చేదా!' అని అడిగాడు. 'వస్తాడండీ, తొందరమిటి అంత.' అంది అవిడ. 'తొందరంబూ నేమిటి—దీనికివెళ్తుంటే, మీ చెల్లెలిగారి అమ్మయిన మాపిగావదానికి' అని అన్నా. అందుమీద చాకలాడు ఒకవేళ బట్టలులేదేమో సమయానికి అనే అడుటు అందిడికూడా కలిగిందికామోను, మారుమూటవలండా పెరట్లోకివెళ్లి అంట్లతోముకోన్న దానీదాన్ని తొందరగా చెయ్యగడుక్కుని ఇక్కడున్నట్లు చాకలాణ్ణి తీసుకువచ్చుని మంపింది.

ఎంత ముతదలుగారింటికితే మాత్రం, ఉండేవి ఎంత రెండుకోజులైతే మాత్రం 'రెండోరువ్వాలేనా' లేకుండా ఎల్లావెళ్ళమో సమయానికి చాకలాడు బట్టలు లేకపోలే ఏంకావసరింది? పోనీ ఒకంచి, ఒకవ్యాలు కొత్తవి కొనుక్కుందామంటే మాత్రం రాకపోకలకు రైలుఖర్చుకి కాక ఇవి కొనేటందుకుకూడా ఆ నెలఖర్చుకోజుల్లోదేయ్య బదులుచెయ్యకుండా ఎల్లావస్తుంది! ఇల్లా సాధకబాధకాలు ఆలోచించుకుంటూ చాకలాడి మీదమంచిమాత్రం చిత్తం చెదగనీయకుండా పవస్కుర్చిలోమాడ్కిని వీధివంపు ముఖంపెట్టి ధ్యానిస్తూఉన్నా. శీఘ్రపవస్సుడైన భగవంతుడివలె అట్టేసేపు ధ్యాన్యం అవసరంలేకుండానే అల్లంలేయారంలో చాకలాడు దర్శనమయ్యాడు. అయితే గతేంద్రమోక్షంలో గతేంద్రుడిదగ్గరకువచ్చిన విష్ణుమూర్తిగారిలాగ నాకు బట్టి చేతులతో వస్తూఉన్నాడు. ఆచట విష్ణుమూర్తిగారి కంఠవక్రాలు వెనకాలేకచ్చేయి. అల్లాగే ఇక్కడ కూడా బట్టలు పీడిననకాలే వస్తాయికామోను అనుకున్నా. వాడువచ్చి చాకట్లో నిలబడ్డాడు. చేతులు కట్టుకుని నిలబడ్డాడు. ఏదో చెయిదానుకుంటున్నాడు కాని సందేహిస్తున్నాడు. వాడి తలపటాయించుమోని ఏదో విశేషంఉంది అనుకుంటూ 'బట్టలుఏమిరా?' అని ప్రశ్నించా. 'ఉరికానండి, బాబయ్యా! ఆరయ్యడం కూడా ఆరికానండి, బాబయ్యా! ఎండకూడా బాగానే కాలిందండి, బాబయ్యా! బట్టలు మల్లెపువ్వుల్లా ఎండినానుండి - మడతపెట్టి మూటకట్టి రేవులోంచి తెచ్చున్నానండి - చప్పున ఇట్టేచేసి ఇద్దామనండి—

మాయంటివగ్గిర విశ్వబోదివాడున్నా, బాబయ్యా! ఆ సమయంలో ఎల్లా భారీపోయిందో వారి మూట బోదిలో పడ్డాడండి—బట్టలన్నీ తడిముద్దలండి—తమిం చాలి! అంటూ ఎలక్కణలో ఒడిపోయిన వాడికంటే కూడా ముఖం దీనాతిదీనంగా పెట్టాడు. ఏంచేసింది!

సెలవ్ ఇవ్వడానికి మా శిరద్వారం ఎంత ఏడ్చాడో గదా బట్టలన్నీ యిల్లా... తడిసిపోయాయి అనుకున్నా. 'షర్టు, ఖండువా ఇవ్వే (అంటే ఒంటిపొడకున్నవి) పనికొస్తాయి—రెండోపంది, గువ్వలు ఉండితీరాలి' అనుకుని తడివైవాసరే ఒకనంది, ఒకగువ్వలు అర్థం టుగా తెచ్చునిచ్చేసి పంపించా. తెంగిలి తేలికపడ్డట్టు న్నాడు వాడు ఎప్పుడువచ్చేదో ఎప్పుడువచ్చాడో— వాడు యింటివగ్గిరలేదంటూ మాపనిచేశాది; తడిసంచే, గువ్వలుతో వాడూ ఒకసారే వచ్చాడు. తడిబట్టలతో ప్రయాణం చేయకూడదంటారు. తప్పనిసరి అవడంచేత ఎంత కూడకపోయినా ఆ తడిబట్టలు పట్టుకునే ప్రయాణంసాగించా.

మర్నాడు ఉదయం. ఏడున్నర గుమారు అవు తుంది. రైలుదిగి మా మర దలుగారింటికి వెళ్ళాను. మా తోడల్లుడు కరణంలెండి! దస్త్రం ముంచేసుకు బుర్ర కంచుకు ఊరే బరబరా బరి కేట్టున్నాడు. అరుగుఎక్కి- ముఖ నన్ను చూశాడు. చూస్తే లేవకుండాఉండడు లెండి! తాలూకాకచేరి గుమాస్తాలను బట్టలులికే చాకలివాడు, గడ్డంగీసే మంగలూడూ, నీళ్ళు తెచ్చే బాపనమ్మ ఇల్లాంటి ము ద్రులు ఎంత అత్యుపేక్షక పోయినా గ్రామాధికారు మంత్రం గౌరవించి తీరు

తారు. ఏ ప్రదేశంనాడైవాసరే తాలూకాకచేరి గుమాస్తా అంటే కరణాలు ఒక కంటితో చూస్తారు. ఆ కారణం చేత—మా తోడల్లుడు కరణింకేస్తాన్న గ్రామం మా జిల్లాలోది కాకపోయినా—నేనంటే అతనికి గౌర వమే. అయితే మీ తోడల్లుడిగారికి మీరంటే గౌరవం మీరు తాలూకాకచేరి గుమాస్తాలు అవడంచేత నేనాని వారి తోడల్లుడు అవడంచేత కాదన్నమాట అని కొందరు ప్రశ్నింపవచ్చు. అయితే ఇది కేవలమున్ను అప్రస్తుత ప్రశంసా, అనవసరప్రశంసాకాబట్టి దానికి సమా ధానంచెప్పరలవినబాధ్యత నాకులేదు ఎంతగౌరవం ఉంటే నేమి ప్రస్తుతంలో ఆతను నా రాకను గుర్తించ లేదు.

పాదాన్నిఉన్న అటవోళ్ళ దుమ్ములుపుకూ నేను చేసిన చప్పుడికి కర్ణంగారు వ్రాతసమాధిపండి లేది 'ఓహో! ఎప్పుడురాక,' అంటూ అప్పుడే అక్కడికి ఏదో పనిపొందవచ్చిన నాకురచేత కాళ్ళు కడుక్కో- దానికి నీళ్ళు, తుకుచుకోదానికి తువ్వలు తెప్పించాడు. కాళ్ళు కడుక్కుని-

పాదేతువ్వలు తడిచెవ్వ దమెందుకు వాడగ్గర తడి తువ్వలే ఉండంటూ నా తడిమూట విప్పాను. 'వారి లో స్నానంచేకారేమిటి?' అంటూ ఆ తడిబట్టలు చూ పింతర్వాత పుట్టిన జిజ్ఞాస ప్రకటనగా అతడు నన్ను ప్రశ్నించాడు. ప్రస్తావన మారి నేనాని పూర్వకథలం తా చెప్పరలవినట్లుందని 'అ మ్మయి (మా ముఠదలన్న మాట). చంటిపిల్లా కులా పాగాఉన్నారా?' అన్నా. తన మాతృకుసంగతి ఎత్తే సరికి మావాడు వాడిపుణ్య మా అని నాతడిబట్టలసంగతి

నుతిపెక్కుకోక 'నండి, లోపలికి వెళ్తాం, బుల్లెమ్మని చూద్దురుగాని' అన్నాడు. ఇద్దరం వెళ్లారు. పొదిట్లోంచి మలుపుదిరిగి చాళ్ళ రెండోపొదిటికి ప్రక్కకున్న గది రలుపు నెమ్మదిగా నెంటాడు.

అప్పుడే నీళ్ళుపోసివా ఎందుచేలో చంటిపిల్ల నిద్ర పోవడంలేదు కాబోలు మా మఱదలు జోజోడుతూ పాటపాడుతూంది. స్వర్ణాంకిశిల్పినా విడాకులకప్పు లేదన్నట్లు ఆ పాటలోకూడా చాకలాడు, బట్టలు ఆలస్యంగా ఉరితడం ఇత్యాదిసంగతులే వైవిధ్యంగా ప్రస్తావించబడుతూ ఉన్నాయి. నెలా పదిహేనురోజుల నుంచి నా జాతకంలో చాకలివాడిప్రళంస ఎక్కువగా ఉంది. అందులో నిన్న ఉదయాన్నించి ముగిసి. ఇంతక్రితం మా తోడల్లుడు అశ్లు మీద నాకు కాళ్ళకడుక్కోడానికీ నీళ్ళుతెచ్చింది చాకలాడే ఉంటాడని నా అనుమానం. గ్రామవాళ్ళలో చాకలివాళ్ళు ఉంటారుగా. అందులో సాధారణంగా కరణాలఇండ్లలో రివియ్య ఇనపెట్టరు మొదలైన ఉద్యోగిగిట్టులు వచ్చినప్పుడు చాకలాళ్ళచేత కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళయిప్పించడం, మంగళార్థ చేత ఒళ్ళుపట్టించడం అచారం అయి ఉండడం వాంటి లాలాకాకచేరి గుమాస్తాంకు తెలిపినవిషయమే. పోనీ అంతవఱకు వైవిధ్యంగానే నాకు ఈ చాకలి సందర్భంకలిగినదనుకుందాం. కాని మా మరదలుపాటలో చాకలి ప్రళంస ఎత్తడంకూడా వైవిధ్యమే అంటారా? ఇందులో ఏదేనా పుష్కలమైనది ఉందా? లేక ఈశ్వరాదేశం ఉందా? మా మరదలు పొద్దోంది గదా!

“చిన్ననా అమ్మాయి చీరకేడ్చింది నేయ్యరా సాలీడ! నేత్రానపట్టు మురుస్తు సాలీడు మూడ్లెట్లు నేను అరుస్తు చాకలి ఆర్పెట్లు ఉరుకు—

అని మా తోడల్లుడు గదిరలుపు తోయ్యడం— ‘అదన్న చాకలి ఆర్పెట్లుఉరుకు’ అనేపాదం ఆమెపలకడం వైకవ్యత్యంగా ఒక్కసారి జరిగాయి. నెలా పదిహేనురోజులుగా నా జాతకంలో గ్రహాలన్నీ చాకలివాడివాడ కేంద్రీకరించి ఉన్నాయి అని ఇదివఱకే

మనవి చేశా. అట్లాంటి సందర్భంలో ఈముక్కలు చెప్పిన పదితే ఎల్లాఉంటుందో చెప్పండి. కుశలప్రశ్న నా చెయ్యకుండా ‘ఈ చిన్నపిల్లలికే అన్నట్లు ఉరికితే మరి పెద్దపిల్లలయిన మీ ఆక్కయ్యవి, మీ ఎన్నాళ్ళు ఉరుకుతాడు? మీ పల్లెటూర్లోకూడా ఇంత ఆలస్యం ఉంటుందా?’ అని నా హృదయజేదన కనపడకుండా హాస్యానికన్నట్టుగా అన్నాను. ‘మీ తమ్ముడుగారి కరిణీకం అంత ఘోర్నగాఉంది. చాకలాడు పిల్లబట్టలు పట్టుకొని ఈచోటికి సరిగా వారమయింది. ఇంకా లేలేదు. వైగా వాడు గ్రామవాళ్ళరుకూడాను. పల్లెటూళ్ళల్లోకూడా చాకలాళ్ళకి బాత్రిగానే వచ్చింది.’ అంటూ అవిడ—క్షణం క్రితమే పాట లిగ్గరగా పాడి ఉన్న కంఠమేమో ఈ మాటలకూడా లిగ్గరగానే అడిస్తాయిలో అనేకంది. నాకు కాళ్ళకడుక్కోడానికి నీళ్ళిచ్చినవాళ్ళరు అక్కడే సావిట్లో ఉన్నాడు. వాడు ఈ మాటలవిని ‘తెచ్చానండి, అమ్మగారు! బల్లమీద పెట్టేను. చూపండి’ అన్నాడు. ఇకనే? నాకు కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిచ్చింది చాకలాడే! అనుమానాలు ఒక్కొక్కప్పుడు ఇల్లా నిలబడాయి ఊరుకుంటాయి.

ఏదో మాటామంటి అయితే ర్యాత సాపిట్లోకచ్చి పడెక్కర్చిలో నడుంబాల్చా. ఎంతనిరోధించినా మనస్సు చాకలాళ్ళమీదకే పోతోంది. ఇప్పుడు నా జీవితంలో ఇంత హెచ్చుగా చాకలిప్రళంస ఎందుకు వచ్చింది? నెలా పదిహేనురోజులుగా రోజూ రెండు పూటలా నైకిలుమీద చాకలాడియింటికి వెళ్ళడమా— శుక్రవారం సాయంత్రం చాకలివాడుతెచ్చే బట్టలకోసం అయితేని ఆనెడనపడడం—పొరుగురువచ్చినా కర్మ తప్పుడనడానికీ నిదర్శనంగా ఈ ఊర్లో తోడల్లుడు చాకలివాడిచేత కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిప్పించడం—మరదలు జోలపాటలోకూడా సరిగ్గా నేనుతెల్లిన సమయానికే చాకలిబట్టలు ఆలస్యంగా ఉరుకుతాడు అనడం ఇదేదో మాయగాఉంది అనుకుంటూ ఆలోచిస్తున్నా. మనస్సు ఏదోలా అయిపోయింది.

ఇంతట్లో మా మరదలు సావిటిలోకచ్చి ‘బానా! చాకలాడువస్తాడు. మడికి తడవవలసినబట్ట వాడియ్యి’

అంది. చాకలిపీడ ఎల్లా అయినా వదులుకోమనని 'తడిపించి ఉండమ్మా' అన్నాను. 'ఈచోళ్ళ శనివారం కాదు, బావా! చాకలాడు తడిపితే నీ కాని మడి! పనికిరాదు' అంది. నా పందిమూత్రం చాకలాడు తడిపి తెచ్చిందికాదు? నేను తడిపానా ఏమిటి మడి! పనికి రావకపోవడానికి? కళ్ళంతా చెప్పి ఇక ఆనోటికి నా పంది చాకలాడు ముట్టకొనక్కరలేకుండా చేసుకుంటానుమనన్నాను మొదట. కాని అల్లా చెప్పడంతల్ల మన గంభీరానికి ఒక లోటుకలుగుతుంది. అదిగాక 'మళ్ళీ ఓసారి చాకలాడు తడిపితే ఇంతటిలో ఏంపోతుంది, బావా!' అని మా మజలు అనకమానదు. అప్పుడు ప్రశంపెద్దం, ఫలం దక్కకపోవడంకూడా అవుతుంది. కాబట్టి చేసుకున్న పాపమూ శంభులింగమూ అనుకుని మా ఊళ్ళో ఘోరవారం సాయంత్రం ప్రమాదవకాల్తు చాకలివాడు తడిపితెచ్చినపంది ఆ ఊళ్ళో శనివారం ఉదయం బుద్ధి పూర్వకంగా చాకలివాడు తడిపితెచ్చేందుకు చేతమయ్యి దానికి నిశ్చయించుకున్నా.

చాకలిపీడ నన్ను ఇన్ని విధాల పట్టి బాధించేటందుకు కారణం ఏమీ కానిపించదు. నేను చదువుకునే తోటల్లో 'చాకలివాళ్ళను గురించి' అని ఒక వ్యాసం మాత్రం వ్రాసాను. అప్పటిలో దాన్ని ఎక్కడా ప్రచురించలేదు. కళాశాలలో నా సహాధ్యాయులయిన ఆంధ్ర భూమి సంపాదకుడు మొన్నను నా దగ్గరకు వచ్చి నా పాఠవ్యాసాలు తిరగేయ్యడంలో అది కనిపించింది. అది తిరిగి కళ్ళి ప్రచురిస్తానన్నాడు. 'అడవాళ్ళు బయట ఉన్నప్పుటి మగవాళ్ళవంటలు' అనే నా వ్యాసం ప్రచురిస్తామని పత్రకలో వెల్లడిచేసికూడా ఇంతరాకా ప్రచురించలేదు. అది అయితే కాని ఇది ఇవ్వను అన్నా. అతను ఇన్నుని చాలా బలవంతంపెట్టాడు. నేను ఇవ్వలేదు. అదేమొదలు నాకీ చాకలిబాధ ప్రారంభించడానికి. కొత్తచాకలాడికి బట్టలువేసి మా ఆవిడా, చాకలాడిచే కాళ్ళు కడుక్కొడానికి పిచ్చిపిచ్చింది మా తోడల్లునూ, తోలపాటలోనూ ఉండే నేను వివాహం చాకలివాని ఊపెత్తి మా మజలునూ పిచ్చందటితోడు నాకు కలిగిన చాకలిబాధకు ఆంధ్రభూమి సంపాదకుడుకూడా

కొంత కారణమేనని నా అభిప్రాయం. ఆ వ్యాసం ప్రచురిస్తే అని సంపాదకుడు స్వయంగా వచ్చి ఇవ్వమంటే ఇవ్వనందుకు చాకలివాళ్ళ వలనైతే నా వాదన కోపపడ్డాడెవరనని నాకు తోచింది. తోడనే ఇంటికి వెళ్ళినాడే దాన్ని ప్రచురింపకుండా వ్రాసిన వాలో పవిత్రభావంతో అనుకున్నా. మరుక్షణం నాకు దాఖలాకనిపించింది.

మడిబట్టలు తడవడానికి మా మరదలు వస్తాడన్న చాకలాడు మరలాతే ఆ సంకతి మా మరదలు మళ్ళీ ఎత్తనూలేదు. బట్టలు ఆవిడే తడిపి ఆరేపిఉంటుంది. అది వారంసాయంత్రం నేను రైలుకుపోయేవంటకు మరి ఆ యింటిలో నాకు చాకలికట్టంకాని, చాకలి స్వరూపం కాని కనిపించలేదు. సోమవారం ఉదయాన్ని మాయంటికి వెళ్ళుదునుకదా అంతర్లీతమే మా పాఠచాకలి వాదూ, కొత్త చాకలివామూ బట్టలు తెచ్చిఇచ్చి వెళ్ళినట్లు తెలిసింది. చాకలివాళ్ళతో అయిన ఈ కొత్త సంఘటనలన్నీ ఇట్లా వ్యాసంగా వ్రాసి దీన్ని 'చాకలి వాళ్ళను గురించి' అన్న నా పాఠవ్యాసాన్ని అనాడే ఆంధ్రభూమి సంపాదకులకు ప్రచురణార్థం పంపేను. ఈ కొత్త సంఘటనలు గల ఇప్పటి వ్యాసాన్ని ఉపోద్ఘాతంగా ఒకసంచికలోను, పాఠ వ్యాసాన్ని తరువాత సంచికలోనూ ప్రచురించాలి కోరాను. అల్లా ప్రచురిస్తాలో లేక 'అడవాళ్ళు బయట ఉన్నప్పుటి మగవాళ్ళవంటలు' అనే నా వ్యాసాన్ని చేసినట్లుగా బుట్టదాఖలుచేస్తాలో! ఎంతి స్నేహితులైనా సంపాదకుల్ని మాత్రం నమ్ముకూడదు. పూర్వకాలంలో కవులు నిరంకుశులుగా ఉండేవారని ప్రతీతి. ఇప్పుడు సంపాదకులంత నిరంకుశులెవ్వరూలేరని నాకు తోస్తుంది. కాబట్టి ఇట్టి నిరంకుశులగు సంపాదకుల కవ్వంతో ఆంధ్రులు ఏమాత్రం సాయం చెయ్యకూడదని నా మనవి. నా మనవి వివేచనకూ సంపాదకులకు ఏమాత్రమేనా సాయంచేసే ఆంధ్రులకు నాకు కలిగినటుంటి చాకలిపీడలు అప్పుడప్పుడు కలిగిస్తే ఉండకలసిందని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తూ ఉన్నా.

అశ్వధామ కనిపించాడు

మాయింటిలో పురాతనపు పత్రికలు చాలావున్నాయి. నేనొకరోజున అటుకమీద యేవో సామానుల పద్దతుంటే, బూజుపట్టి సగంధిమిసోయిన 'విశ్వభారతి' పత్రిక ఒకటి కనబడ్డది. దీనితో చదువుచూపుని కిందకు తెచ్చి చదివితే, అతివిచిత్రమయిన విషయం. ఆపత్రిక మీది లేదీ క్రీ.శ. 1914 సం. జూను, 6 నాన చాలా అశ్వధామం వేసింది. నమ్మలేకపోయినాను. అవిషయాన్ని ఆంధ్రలోకానికిగూడా నివేదిస్తే నావిధిని తెరవేసిన వాల్లపుతానని నావ్రాసా. అవిషయాన్ని చదివి, అది సంభవమో, అసంభవమో ఆంధ్రలోకం తేల్చుకుందని నానమ్మకం.

“విశ్వభారతి పత్రికా సంపాదకులకు,—

అయ్యా,

నేను మొన్న ఫాల్గుణబహుళ పంచమిరోజు తెల్ల నాడుగూమున సుమారు రెండుగంటలకు మావూరు నుంచి రాజమహేంద్రవరం కొన్ని వ్యవహారముల పని మ్మారం నిమిత్తం వెళ్ళులది కొవూరువైపునుకు రెండు దిద్దబండిమీద వెళుకున్నాను బండిమీదను మేలుకొని వుంటాడుగదా అని నేనూ, నేను మేలుకొనివుంటాను గదా అని బండిమీదను, అనుకోవటం చూలాన్ని, ఇద్దరం పడుకొని విద్రాహవటం సంభవించింది. మాబండి ఎక్కడా బోల్తామాత్రం పడలేదుకాని విద్రాహుత్తులల కాబోలు ఎద్దులు ఇద్దరంద్వివహోటికి దారీసి నై.

తెల్లవారేవరకు నాకుగాని, పుల్లన్నను (బండితోలే మునిది లెండి) గాని మెలకువరాలేదు. లేది మాచేటప్పటికి ఏమున్నది? మట్టుకక్కల అంతా కీకారణ్యం. ధరి రోజు తోవలేదు. పుల్లన్నమీద చెడ్డోనందద్వింది. కాని అతనుమాత్రం ఏంచేస్తాడూసాపం! అయిందేమో అయిపోయింది. ఇక కర్తవ్యమేమిటని ఆలోచిస్తూ కూచున్నా.

ఆ ఆరణ్యంలోనుంచి బతుకుపడటం ఎట్లావున్నా, అన్నం ఒకటి ముఖ్యంగా! అప్పటికప్పుడే మిట్ట

కుధ్యాన్నమయింది. ఆకలి దహించుక పోతున్నది. పోనీ నీళ్ళుతాగివినా కొంతవరకు ఆకలి చల్లాయ్ కొందామంటే అవీలేవు. నాలుగుపక్కలా నీలయినంత దూరం వెళ్ళి చూసేవచ్చానుగాని లాభంలేకపోయింది. నాలుక పిడచగట్టుకపోతున్నది ప్రాణంసామ్యునీలి పోయింది.

ఆరసరంజనేది ఏవోఒకదారి మార్చిస్తుందిగా! దగ్గరనే పెద్దమర్రిచెల్లు అవుపడ్డది. పెట్టిన అమిత ఉత్సాహంతో చెల్లెల్ని కనుచూపుమీరలో ఎక్కడన్నా నీళ్ళుకనబడలేదేమోనానని చూలాను. ఎక్కడా నీటిపొరొత్తకే కనుపించలేదు కాని చాలాదూరంలో, మడమపసిగా ఒకగుడిపెలాంటిది అవుపడ్డది. దాంతో నా ప్రాణాలు లేచిపోయినై. పుల్లన్నను అక్కడే వుండమనిచెప్పి బయలుదేరిపోయినాను నే నాగుడిపెద్దగ్గరకు. ఎంతదూరంబడిచావో తెక్కలేదు. నీళ్ళుతాగుదామన్న ఆకీ నన్నంతఉత్సాహంతో నడిపించింది.

ఆ గుడిపెను సరిపించేటప్పటికి నాకు కలిగిన భావాలు వర్ణనాతీతం. వాటినిన్నిటిని స్థలవిస్త్రభిచే వదిలిపెనుకున్నాను, క్లుప్తంగా చెప్పడలభుమంటే,— నా ఆకలి, దాహం మాచుమయనై. సువాసవతో గూడిన చల్లటిగాలి నా క్రమను ముపించింది.

గుడిపెలోపలికి పోయినాను. భూమిలోకి ఏవో మెల్లకునబడ్డవి, దిగటానికి భయంవేసిందిగాని చల్ల కొచ్చి మంత దాచటం మెండుకని మెల్లుదిగి కిందికి బయలుదేరాను. పెట్టన్నీదిగి కింద కాలుపెట్టానోలేదో అద్యుతమయిన దృశ్యంకనబడింది. కళ్ళు భ్రమలు కమ్మినై. నన్నునేను నమ్మలేకపోయినాను. ఒకవ్యక్తి దాదాపు రాగాయెదిగి రోజుచెల్లులో సగంలెంటాడు. మోకాళ్ళదాకా తెల్లటిగడ్డం వ్రేలాడుకున్నది. సాదాలదాకా జడలు వ్రేల్లాడుకున్నై. ఆ వ్యక్తి ముఖంలోనుంచినట్టే బ్రహ్మవేదము పరిపరప్రాంతలను వెలిగింపజేస్తున్నది. ఆ లేజోనముద్రంలో నే నొక

రింగువునమువాను. వర్షము చెరువంటిదిపోసింది. వందల
తల యెత్తలేదు. అట్లాగే నుంచున్నాను రాయవలె.

‘భయంలేదు నాయనా’ అన్నా దావ్య. బల
వ్యవ సంభరతతో.

ఆ నాకులో క్రేమకట్టిపడ్డది.

నేను కాస్తకళ్ళులేరిది మైయాకాను.

‘నీ కష్టపయివా- భారతందదివా?’ అన్నాడు
మునపటివలె.

అవునన్నట్లుగా తలకాయ పూపాను. భయం
గించెంతిరింది.

‘ఎప్పుడయినా అశ్వత్థామకేదు విన్నవా భార
తలో’

‘అ’ అన్నాను మెల్లగా.

‘ఆ అశ్వత్థామను నేనే’ అన్నా దావ్య.

నేను అశ్వత్థామతో, భయంతో, భక్తితో అశ్వ
త్త ప్రయాణాను. వెంటనే ‘అశ్వత్థామవిన్నాసో...
.....’ వస్త్రాలకు చావులేదన్న సంగతి భావకం
వచ్చింది.

భారతంలో శ్రీకృష్ణుడు అశ్వత్థామను కొన్ని కేల
పిండ్లు ముప్పుకోగొత్త ప్రపంచమున కిందిపట్టు భావకం.
అందుకల్ల, ఆ నూచునలేకకుటువక కిరం కుర్చిగా
ఉండేమీటా అని అశ్వత్థామతో అనున కిరంకేపి
యావటం ప్రారంభించాను. నా ఉద్దేశ్యం గ్రహిం
చాడు ‘అకాశం తిరిపోయింద’న్నాడు చిరువచ్చితో.

కురుక్షేత్రసంగ్రామంఅంతా ఒక్కసారి నాకళ్ళ
మందు కరిగిపట్టాయింది. ద్రోణాచార్యుడు బ్రహ్మాం
డంగా యుద్ధంచేస్తున్నాడు. పాండవులసేనలు మున్న
ముగ్గుయిపోతున్నై. అవలంబించింది ఔత్తరధర్మమైనా,
అనున మొహన బ్రహ్మకేళిమన్న వెల్లివిగిసిపోతున్నది.
పాండవులలో అదిరధును, మహాధనుు దీపానికయినా
కొంగావలంలేదు. పాండవులకు నుండెలదిసిపోతున్నై.
శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాథాను ‘అశ్వత్థామహతా’ అనమని
నిర్బంధిస్తున్నాడు. ధర్మరాథాను మనస్సుగించలేదు.
ఇంతలోకే ‘అశ్వత్థామ’ అనే ఏనుగుఒకటి చిచ్చిందని
పుకాయపుట్టింది. ఇంకాపించి, అవుతవోమనికే భయపడ
కలసినపని లేదంటున్నాడు శ్రీకృష్ణుడు. వెంటనే

భీముడు గుర్రుల ముంగుటవెళ్ళి అచాత్యుడి. వివరదేత
విగ్గరగా ‘అశ్వత్థామహతా’ అన్నాడు. తిరిమాకాడు
క్రొలుచు. మొహన ఈడెంపుతో కూడిన చిరువచ్చి
కనపించింది. మళ్ళీ మారణప్రయత్నం లలో బడ్డాడు.
అప్పుడే ధర్మరాథా చింతాకాంక్షలై వస్తున్నాడు.
కృష్ణుడునూడా ఆకేరభంబిడవున్నాడు. అనలేక అన
లేక గద్దవచ్చుంతోనే విగ్గరగా ‘శ్వత్థామహతా,
కు—’ వెంటనే కృష్ణుడు ధర్మరాథాతోటివద్దర తవ
చెలిపెట్టి ‘ఆ కాస్తయాటా నా చెవులోవిచ్చు. నేను
వంటే మాదులోకాలు విన్నట్లే’ అంటున్నాడు.

పాండవకిరం. యుద్ధం అయిపోయిందేమో, అం
దయా హాయిగా నిద్రపోతున్నాడు. కరవాలంతో ప్రవే
శించాడు అశ్వత్థామ. కళ్ళు విందరిప్పులవలె కలిగి
పోతున్నై. ఆతని ముఖంలో క్రావ్యం, పగ మూర్తీ
భవించివై. పోయినాడు దృష్టవ్యము నివద్దకు.
ఒక్కటేతెచ్చు కత్తితో. తలతెగి కిందపడ్డది. మొండెం
నుంచి వచ్చే కడినెత్తుకు, పురలో పోసుకొని గటగట
లొగాడు అశ్వత్థామ. వల్లుతెలియడంలేదు. పాండవుల
వద్దకు వచ్చాడు. అందరిని ఒక్కపెట్టు పెట్టాడు
కత్తితో. ప్రళయతాండవం చేస్తున్నాడు ఎందుకో.
త్తెవురిగ్గింది. తప్పుతెలిసింది. చంపింది పాండవులను
కాదు. ఉపపాండవులను.

‘విధికృత్యం, విధికృత్యం’ అన్నా దావ్యన నిట్టూ
ర్పుతో.

భారతంలో కలిగిన సుకేహాలు కొన్ని తీర్పుకుందా
మనిపించింది నాకు! కాని ఏమనుకుంటావో! నా
సంగతి గ్రహించి ఆనున ‘ఫరవాలేదు. సంతోషాలే
వన్నా వుంటే అడుగు’ అన్నాడు. నాకు సైగ్యం
కలిగింది.

‘స్వాహా! ద్రౌపది విదురుని వివాహంకేసుకోటం
ఏంపనుచునో’ అన్నాను.

మేఘం గర్జించినట్లుగా ఒక్కవచ్చి వచ్చాడాను.

‘నీ దుర్లసిచ్చివాడులా నున్నాడే’ అని భవవిస్తున్న
ఆవచ్చి నాకోక్క బల్లెవుపోటుయింది.

‘అప్పుటిఅచారవ్యవహారాలు వేరువాననా’ అ
న్నాడు.

ఇంకా అడిగితే, వెనుకటివలెనే నవ్వరాడేమా నని భయపడింది. కాని వెనక్కు తిరిగి చూస్తూ ఉన్నప్పుడు మునుగొని 'మరి ఇంకా దీక్షల అనుగ్రహంవల్ల భర్త రాజానులన కనుటం—'

'నేను దానికి ఇంకాకనే జవాబు చెప్పాను అప్పటి ఆచారవ్యవహారాలు లేవని. నైగా అనల్లంపునీయ మయిన భర్త అట్టే అన్నాడు.

'మరి అదర్థంవల్ల ప్రస్తుతకాలం చెడిపోవడానికి అవకాశం ఉన్నదే'న్నాడు.

'అవును, ఇది కలియగలదా!' అన్నాడాయన.

'మరి, — పాంశలకు అట్లా రాజ్యానికి హక్కులేదని ములాగొందని వాదన.'

'జీవహ! లేదనివాదించేవారుగూడా మీలా వున్నారన్నమాట. చెట్టు చెడేకాలానికి కుక్కమూరి పింఝె.'

'ఇంకా నేనడిగిది ఒక్కటే ప్రశ్న. అది తమకు చాలాపిచ్చిగా కనబడుతుండేమా. కాని మాకు మాత్రం చాలాముఖ్యమయిన చర్యనియంతం, అది, కృష్ణునికి మీపాలున్నవా లేవా అన్న విషయాన్ని గురించి.'

ఈ ప్రశ్న కామన ఘట్టన నవ్వారు. నవ్వుతుకొని 'నీవేమనుకుంటా'నన్నాడు.

'లేమనుకుంటా'నన్నాను.

'సరే, అన్నాడు అవునన్నట్టుగా తలచుకుంటా.

'కొంతమందివున్నారని వాదిస్తున్నారు'న్నాను.

'అవును, ఉండవచ్చు' నన్నాడు.

నాకేం అర్థంకాలేదాడోరది. నేను తెల్లబోతుంటు చూచి,

'శ్రీకృష్ణునికి మీపాలున్నవనుకుంటే వున్నై. లేమనుకుంటే లేవు. ఎందుకొచ్చిన పిచ్చిరచ్చలు. పుణ్యమా, పుణ్యమన్నమా. నీ కేయాపంబానంటే అదే ధ్యానం చేసుకో' అన్నాడు.

కానీ నేను మాట్లాడలేదు. తర్వాత ఆయన అన్నాడు:

'నీవు భార్యవల్ల చాలా సుకృతంచేసుకున్నావు.

అందుకల్లానే నేను నీకు కనుపించాను. నీతో వచ్చిన ముప్పిరిలేకుండా, నీవు మాత్రమే నన్ను చూడటం, నీ భార్యవల్ల సుకృతంగా వామరి. నీకు జన్మ తరింపు చేసుకోవాలనేవుంటే, నాకు సుకృతమేమో ఇక్కడనే వుండిపో.' అని.

నేనేమీ జవాబు చెప్పలేకపోయానాను. మాయింటి ఆవిడ, కుర్రమంకలు నాకళ్ళయెదుట కనుబడ్డారు. కళ్ళయెదుట నున్న నయస్కారంచేస్తూ నిలబడ్డాను.

మళ్ళీ కళ్ళయెదుటపడి మౌనమై నడిచానులా వున్నాను. అప్పుడప్పుడే అర్థమయ్యాన్న లోకలాంధ వుడు, తనకిరణాలను ప్రసరింపజేసి ఎర్రరాతికోరికకు మరింత ఎరువుదనం కలిగివున్నాడు. ప్రపంచమంతా బంగారుపూత పడినట్లున్నది. కృతజ్ఞులు తలలుకంది సమ్రతతో తమ స్వామికర్తవ్యమంది తెలిపుతుంటున్నది. ఆ వైపునంచే, బండిలో బోని నాకు ఎదురుగావస్తున్నాడు పుల్లన్న.

ఇట్లు,

ఫాల్గుణబహుళ పక్షమి } విన్నవించు విధేయుడు
పోలవరం. } శిష్ట సుబ్రహ్మణ్యం
(అనిభిన్నుని)

(రాజాకలం)

ఈ విషయం ఇంకా వృథాగా తేల్చుకోవలను కొన్నవాళ్ళి, నా కీర్తిందిరువామాట వ్రాయవచ్చును. లేక నాతో స్వకముగా మాట్లాడవలనుకున్నవారి, రాజమండ్రి దగ్గరకున్న కొత్తవారులో రైలుదిగి బండి కట్టించుకొని పోలవరానికి రావచ్చును.

ఇట్లు

శి. మి. (అనిభిన్నుని)

• (అసలుకు సరివివరణలు) పోలవరం, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

—క. సాంబమూర్తి.

• మరొక:—అచ్చులచ్చుల కిందిగొంగుకంబును, అర్థం చెడకుండా, వ్యాసహరించేవాడు.

బాలబాంధవి

ప్రత్యేకము బాలురకొఱకును, బాలికలకొఱకును

['ఆంధ్రభూమి'యందు బాల బాలికలకొఱకైన విషయ ప్రచురణమునకు మా సము మాసము కొన్ని పుటలను ప్రత్యేకింప ఆంధ్రమహాశయులు పలువురు మాకు లేఖలను వ్రాయుచున్నారు. వారి ఆదేశముననుసరించి ఈ మాత్సక్రీకను ప్రారంభించుచున్నాము. ఇందు కందికిపోయిన కథలు అను పేరుతో వినోదకథలు, నీతికథలును—మహానీయుల జీవిత సంగ్రహములు, లోకజ్ఞానమును పెంపొందించు విషయములను గూర్చిన వ్యాసములు, మాన్వగునవి ప్రచురింపబడుచుండును. విజ్ఞానధనులగు ఉపాధ్యాయులును, తదితరులును యథోచితములగు వ్యాసములను పంపి ఈక్రీకను పెంపొందింప ప్రార్థించుచున్నాము.

—సంపాదకుడు.]

౧. కందికిపోయిన కథలు.

పులికి పులి

అనగా అనగా చెంగళపురమునే ఒక ఊరుండి. ఆ ఊర్లో ఒక రోడు ఉన్నాడు. అతని పెళ్ళిపోయిన కలహస్త్రియ. 'కలహస్త్రియ' అనగా పొట్లాటంటే ఇష్టంకంటే అనిఅర్థం. పేరుకుకగట్టుగానే ఆమె ప్రకర్షనకూడా ఉండేది. రోజూ ఇంటిలో చేసికోవాని పొట్లాటే. పాపం మగడు చాలాకోణాలు ఒపికపడ్డడు. కాని కొంతకాలం అయితేరొక్క ఇక ఆమెతో కలిసిఉండడం కష్టంఅనింది. ఆమెను చంపడం ఇష్టం లేక దిసిగి ఇంటిలోంచి పొమ్మన్నాడు. పొమ్మంటే అదిగ తన ఇద్దరుపిల్లల్ని తీసుకుని పుట్టింటికి ప్రయాణంకట్టింది. ఆమె పుట్టినఊరికి చెంగళపురాని.

చాలామారంసింది, మధ్య ఒక పెద్దఅడివికూడా ఉంది అయినా ఆమె భయపడ్డేదు. దాల్లోకిసిరింటి జవాన్ని త్రోవఅడుగుకూ కాలినడకను ఆమె ప్రయాణం సాగిస్తూఉంది. కాలిబాటను పోయిపోయి ఆమె నిడ్డలతో అడివిమధ్యను ప్రవేశించింది. అచ్చట కాలిబాట నాలుగైదుదిక్కులకు చీలిపోయింది. తనఊరికి ఏదాని రోదాలో ఆమెకు తెలియలేదు. తట పులాయిస్తూ పిల్లలతో అక్కడ సొంతబడింది. చెంతనే ఒక పోవలో ఒక పెద్ద పులిఉంది. ఆపులి కుదిన్నీచొది 'నాకు ఇవ్వడు చాలా అరిచిపోయింది, నాకోసం ఆహారంగా రేముడు ఈ దిన్నీ ఈ పిల్లల్ని పంపేడునాబోలు'

అని సంతోషించిరి. కాని అంతటిలోకే పెద్దపులి నేతల గ్రామములూడా తోచేయి. ఇది పెద్దపులులు మొదలగు సూతుకమ్మగారుండే అది అని ఇక్కడికి రావడానికి అందరూ భయపడతారు. వాసాద సమీపంగానే ఉంటున్నాడు. అయినా ఈ అడవిలోకి ఎన్ని గుండెలు వూయో! ఇక్కడే తిన్నవేసింది. చూడగా చూడగా నాకు ఏమిన్నీ పొయిపోవడంలేదు. ఈ వనానికి అంతటికి రాత్రై సమీపంకూడా తవనేవలలో ఎవరేనా తప్పు చేసి వాళలనుపోయిలే వా దగ్గరికివచ్చి వాతో మంచి మాటలాడి ఆ నేవకున్న తిరిగి పనిలోకివస్తుంటుంది కాని వానిద ఏమిన్నీ రాజకీయమౌచుచున్నది. అంతటి బలవంతున్న నేను. అట్టి వా పొదవ్వగల సమీపంకూడా ఏమాత్రం భయంలేకుండా ఈమె ఉంది. కాబట్టి గుమ్మనవెళ్ళి ఈమెను పట్టుకోవడము నిదానించి భయపడం రావలసి. నుమతి అనే పేరుగల వానక్క మంత్రితో ఈవిషయం ఆలోచించడంమొంది. అతడు ఇది అయినవని ఇది కానివని అని తేల్చుకల బుద్ధి మంతుడు. అతను నిండా ధైర్యవంతుడు కూడాను. అతను ఇప్పుడు ఎక్కడికి వెళ్ళేదో? అతన్నిరానిది అతని ఆలోచనలేనీ మళ్ళీ దీన్ని చంపడంమొందినది తోస్తుంది. అని ఆ పెద్దపులిఅనుకుంది. కాని అకలి అంతకంతకు ఎక్కువైపోతుంది. అప్పుడు అనుకుంది గదా: 'దీనికి ఇంత ఆలోచనఏమిటి? కడుపులో అకలి దహించుకుపోవాలే. కాబట్టి వెంటనే దీన్నిచంపి ఆకలితిరుగుకోవటం మొంది' అని. ఇల్లా తేల్చుచేసుకొని కన్ను దింపనివల్లాచేసుకొని తోక నేలమీదనే కొడుతూ, వాయుతేలిచి గుళిక పెడుతూ పెద్దపులి ఆమె మీద ఈజకలాడ్యోలుట్టుగా వస్తుంది. కలహాపిషు ఇదింతా కనిపెట్టానేఉంది పెద్దపులి మొదట తన్ను చూడడం, తర్వాత తిరుపటాయించడం, ఇప్పుడు తన మీదకు రావలసిన అమె చూస్తూనేఉంది. అమె మనస్సులో, తిట్టిల్లు పడుతూనేఉంది భయంతో ఆమె గుండెలు పిటపిటలాడుతూనే ఉన్నాయి. పులి నోటిలో పడకుండా ఎల్లా తిన్నించుకోవాలి?

ఆమె కలహాపిషు కాబట్టి ఆమెను చాలాప్రజ్ఞలు తెలిసిన వాయి. ఆలోచనలేసింది. 'ఈపులి నన్ను

ముక్తిలో చూచినప్పుడే వానిద భద్రవలసింది. కాని అల్లాపడలేదు. చాలానేపు తలతటాయించింది. నేను ఎల్లాంటిదాన్నో అనుకుంది. దానిగుండెల్లో ఇదివఱకే కొంత పిరికిమందుకుడింది. ఇప్పుడు కనక కొంచెం భయ పెట్టేమ అంటే ఈపులి లాగా జంకిపోకుంది. అనుకుంది ఆమెమనస్సులో. తోడనే ఆమె తనపిల్లల్ని ఇద్దర్నీ పులి కనిపెట్టకుండా చాలుగా గట్టిగా గిల్లింది. పిల్లలు ఇద్దరూ 'కో' అని ఏడ్వడం మొదలుపెట్టెరు. అందువలన ఆమె విసుక్కుంటూ వాళ్ళను ఉర్రూతలూ ఊడ్చుట్టుగా ఇల్లాచేసింది: 'ఎందుకు ఏడుస్తారరా! మీ అకలికి పులిమాంచంతన్న మతోటి పనికిరాదా యెను. నేను ఏంచేసేది? మీకోసం వ్యాఘ్రమూర్తి ఎన్ని టిలో చంపిచంపి 'వ్యాఘ్రహంత' అనే పేరుపొందేను. మీకోసం పులుల్ని చంపడానికని ఇల్లుదరిలేనీ ఈ అడు పులలో సంచరిస్తూఉన్నా. ఇల్లా పులులకు పులినితయి తిరుగుతూఉన్నా. వెతుక్తుతూఉన్నా. మీరు చూస్తునే ఉన్నానుకదా! ఇప్పటిలో చెండుపులులు దొరికితే చాలు. మీరుఇద్దరూ చెకోటి తినుకుందురుగాని. ఒకటి దొరికితే చెకోటిగం తినుకుందురుగాని ఏదవకండి. అన్న లారా! ఏదవకండి.'—అనలే పిరికిమందుకుడిఉండేవా పులికి - ఈమాటలు విన్నవలె గుండె దడదడలంకొందు కుంది. తోడనే తోకముడిచింది. కాళ్ళకి అడ్డంవస్తూ ఉన్న అడవికిగల్గి పుటుక్కు పుటుక్కు న వెంట్రు కుంటూ తిరిగిచూడకుండా పెద్దపులి పరుగువారక పుచ్చుకుంది.

చాలా బాటకలారా! మీకు ఇప్పుడు ఓపందేహం తోస్తుంది. ఇల్లా పరుగెత్తుకుపోయిన తర్వాతేనా పులి రాజా తన నక్క మంత్రిని కలుసుకుని ఈ విషయంలో ఆలోచనచేయలేనా అని. చేయకేం, చేసింది. పులిరాజా పరుగెత్తుకుపోతూ ఉండగానే నక్కమంత్రి కనిపించేను. రాజా, మంత్రి కలిసి ఆలోచనలేనీ మంత్రి ప్రోత్సహించువలె మళ్ళీ అవిదయానికి వస్తూను అప్పుడు అవిడికి గండం గడుస్తుందా? వైహాసపు సంగిలో ఆ సంగతి చదువుదురుగాని ఇప్పటికి ఇంతటితో ఈ కథను కందికి పంపండి.

9. లోకజ్ఞానము.

ఇంగువ

ఇది మీకు తెలిసినవస్తువే. గడ్డకట్టిన జిగురువలె కనపడుతుంది. దీనికి ఘాటైన వాసనఉంది. తిరగమోత వస్తువులలో ఇది ముఖ్యమైంది. చూరు, పులును మొదలగు వానికి ఇది కమ్మనివాసన ఇస్తుంది. ఇది ఆరోగ్యమునకుకూడా మంచివస్తువ. అనేక రోగాలలో దీనిని వైద్యులు మందుగావాడతారు. తేలుకుట్టినప్పుడు, పాము కరిచినపుడుకూడ దీన్ని ఉపయోగిస్తారు.

ఒక ఇంగువముక్కను నోట్లోవేసుకొని తినడానికి బాగాఉండదు. ఘోషగాను, చేదుగాను ఉంటుంది. దాని వాసనమాత్రమే మనకు బాగుంటుంది. దానివాసన కిట్టని వాళ్లుకూడా ఉన్నారు. జర్మనీవాళ్లకి ఇంగువ వాసన బొత్తిగా సరిపడదు. వారి భాషలో ఇంగువకి 'దెయ్యాలపేడ' అని పేరు.

మన హిందూదేశంలోను, పెరిషియా దేశంలోను, ఫ్రాంసు దేశంలోను మాత్రమే ఇంగువను వంటకు వాడతారు. ఇతర దేశాల్లో అది ఔషధాల్లో మాత్రం ఉపయోగిస్తారు.

ఇంగువ గట్టి జిగురువంటి వదార్థం అని పైనచెప్పిఉన్నాము. అది ఒకానొక మొక్కయొక్క శ్రేణ్యనుండి గ్రహింపబడుతుంది. ఇంగువ మొక్కలు ప్రపంచములోని కల్లా పెరిషియా, ఆఫ్ఘనిస్తానములందు మాత్రమే పెరుగుతాయి. ఈ ఇంగువమొక్కలు మన కొత్తిమిరి మొక్కలను పోలిఉంటాయి. కొత్తిమిరి మొక్కల పువ్వుల్లాగే ఇంగువ మొక్క పువ్వులుకూడా గుత్తులుగుత్తులుగా ఉంటాయి. ఆపువ్వులు మాడ్చానికి చాలా అందంగా తేనుమాదిరిగా ఉంటాయి.

ఇంగువమొక్కను నాలుగువీళ్లు పెరగనిస్తారు. అప్పటికి అది అయిదులేక ఆరు అడుగుల ఎత్తుకు పెరుగుతుంది, అప్పుడు ఆకుల్ని తుంపేసి, కాదని కొట్టేస్తారు. ఆకులు, కాడ కూడ పెర్షియాదేశంలో కూరకు ఉపయోగిస్తారు. ఆ ఇంగువ మొక్కల ఆకులు, కాడలు మన దేశానికి రావు. వచ్చేలోపలనే ఎండిపోతాయి. పెర్షియాదేశంలోనే ఈకూర చాలా ప్రయోగం అయ్యుతుంది. ధనవంతులికిమాత్రం అందుబాటులో ఉంటుంది. కాదలోని లోపలిభాగం మరీ రుచిగాఉంటుంది అని ఆదేశస్థులు చెబుతారు. గెలవేసినతరవాత అరిటిచెట్టు కొట్టి అందులోని దూటను మనం కూరకి. పచ్చడికి ఉపయోగించినట్లే వారు ఈ ఇంగువచెట్టు కాదలోని లోపలిభాగం కూరకి ఉపయోగిస్తారు.

ఈమొక్కయొక్క శ్రేణ్యనుండి ఇంగువ గ్రహింపబడుతుంది. వేరుబాగా కనిపించేట్లు మొక్క మొదట్లో తవ్వతారు. వేరులావుగా ఊరిఉంటుంది. ఆవేరుకి అక్కడక్కడ బోలెసే నాట్లు పెడతారు. పాలవంటి ద్రవవదార్థం బయటికి కారుతుంది. ఎండబెట్టితే ఈద్రవవదార్థం గట్టిపడుతుంది. దాని రంగుకూడా మారిపోతుంది. నలుపు పాలు ఎక్కువగాగల ఎర్రరంగులోకి దిగుతుంది. ఇంగువలో తెల్లటియింగువకూడా ఉంది. అది మతోరకం కాని వల్లటిరంగుగలదే సర్వసాధారణమైంది.

పెర్షియా, ఆఫ్ఘనిస్తానాలనుండి ఇంగువ ప్రపంచమందలి యితరదేశాలకు రవాణా చేయబడుతుంది.

3. మనవండుగలు.

మహాశివరాత్రి

‘చిట్టిచిట్టి చీమల్ల ముక్రి
ముక్రికిందా వాడు వెర్రెబంగమ్ము
వెర్రెబంగమ్ముకు వేవేలు జడలు
జడలలో మెరిసేను బాబిల్లిరేక
బాబిల్లిరేకపై వాహ్మవీగంగ’

అని నీవు చిన్నప్పుడు అవ్వనిగ్గర కేయకొన్నకదం ఇంకా జ్ఞాపకంఉందా? అది శివుణ్ని చూపు చెప్పబడ్డది. అతనికి ఏదాదిలోని రోజాలన్నింటిలోకి ప్రేమమైన రోజు ఒకటిఉంది. ఆరోజు ప్రతియేడు మాఘమాసంలో బహుళత్రయోదశవాడు అవుతుంది. శివుడికి ప్రేమమైంది కాబట్టి దానికి శివరాత్రి అని పేరువచ్చింది. శివుణ్ని కొలిచేవారికి ఇదిచాలా ముఖ్యమైనపండుగ. శివుని భక్తులందరూ ఆవాడు ఉపవాసాలుంటారు. సాయంకాలం కాగానే శివుడినుడికి వెళ్ళి దీపంపెట్టి కొని దేవుణ్ని పూజించి ఇంటికివచ్చి ఆ రాత్రి అట్లా పేలుకొనిఉంటారు. ఆ దేవుణ్ని పూజిన కళ్ళలు చెప్పకుంటూ, పాటలు పాడుకుంటూ రాత్రి గడుపుతారు. ఇట్లా చేయడాన్నే జాగరణ అంటారు. మృదుడు ఉదయాన్నే స్నానం, పూజచేసి పిండివంటలతో భోజనం చేస్తారు. ఇట్లా చేసినవారికి వా వాలు లోలిగి పోయి పుణ్యంకలుగుతుందని పెద్దలు చెబుతారు. ఏదాడికి మాడుకుందల అర్రై అయిపోతాయి. అందులో ఒక్కరోజు తిండి, ఒక్కరాత్రి నిద్ర మాని భుజిస్తావాడు తూ ఉన్న శివుణ్ని చెందగోమనస్సుతో కొలవడానికి పేలుకోవలసిందిగా మనపెద్దలు ఏర్పజచారు. ఇది చాలా మంచిఅచారం. నీవుకూడా పెద్దలఅచారం నిలబెట్టి నిలకడగలమనస్సుతో దేవుణ్ని ప్రార్థించడం నేర్చుకోవాలి. జాగరణ అంటే ఏమిటో నీవు తెలిసింది. కాని జాగరణ శివుణ్ని కొలిచడానికి ఉద్దేశంబుడింది అనేసంగతి గమనించక ఎట్లాగో ఒకలా గ నిద్రపోకుండా ఉండవలసి కావలసింది అనుకొని తెల్లవాహ్మ కొండలు ప్రేమలు గర్వలాట, కొండలుపురుషులు పేకాట

అనుతారు. ఇది నూదనిపని అని నీలంతట నీచే ఇప్పుడు గ్రహించుకోగలవు. మన తెనుగుదేశంలో ఈ పండక్కి చాలాచోట్ల తీర్థాటజరుగుతాయి. శివరాత్రికి కమ్మలు జిల్లాలోని శ్రీశైలానికి పశ్చిమాంధ్రము చాలామంది ఉంటారు. గంటాంజిల్లాలో ముఖలింగంలోనూ, గోదావరిజిల్లాలో కొట్టిపల్లిలోనూ, గుంటూరు జిల్లాలో కొటప్పకొండలోనూ, చిత్తూరు జిల్లాలో కాళహస్తిలోనూ, కర్నూలు జిల్లాలో మహానందిలోనూ శివరాత్రికి జరిగే ఉత్సవాలు చాలా గొప్పవి. కర్నూలు జిల్లాలో యాగంటి అచేవోట కొండల్ని, చిత్తూరు జిల్లాలో తలకొన అశేవోట తిరి ఆడుగుల ఎత్తునుండిపడే జలపాతాన్ని, గుంటూరు జిల్లా అమరావతిలోని ఎత్తయిన అమరేశ్వరస్వామి లింగాన్ని, గోదావరి జిల్లాలో నది మధ్యను కొండమీదఉన్న పట్టిపండుడిని శివరాత్రి సమయంలోనేమాస్త్రే కమ్మల కరువుతీరుతుంది. మన జమిందారులుకూడా ఈ ఉత్సవం జరపడంలో చాలా ఉత్సాహాన్ని చూపిస్తారు. పల్లెటూరి రాజావారు వంశధార నది ఒడ్డున ఉన్న ముఖలింగంలోనూ, శివవారశేవోట జమిందారువారు ఏలూరుకు పనిమొక్క దూరంలో తమ్మిరేడి ఒడ్డున ఉన్న బలికెలోనూ, నరసాపురంపేట జమిందారువారు కొటప్పకొండమీదను శివరాత్రికి గొప్ప ఉత్సవాలు చేయిస్తారు. గునుపూడి జంగాలు పేరు విన్నావా? గునుపూడి పశ్చిమగోదావరి జిల్లాలో ఉంది. అచ్చటి సోమశ్వురునిగుడి, గుడిలోని సోమగుండం అనే చెరువు, అచ్చటి జంగంబేడరులు చాలా ప్రసిద్ధి కెక్కి ఉన్నారు. శివరాత్రికి కొటప్పకొండలో యిల్లమంద కొట్టిశ్వురుండేడు వచ్చే ప్రభలు. కొట్టిపల్లిలో సోమేశ్వరస్వామి పన్నిధికవచ్చే గుట్టలు మాసి తీరవలసిందే. ఆవకాశం ఉంటేమాత్రం నీవు పెద్దలతో కలిసి తీర్థాటకు వెళ్ళుకూడదు. చదివి తెలుసుకోవలసివచ్చే కాకుండా తిరిగి మాసి నేర్చుకోవలసివనికూడా ఉన్నాయి అనే సంగతి మరిచిపోవద్దు.

3. గ్రంథాలయ నిర్మాణము-నిర్వహణము

ఉపశ్రయములు

కొద్దికాలముననే తైమ్మలగూడ దను భిక్షువుల నివాసమునకై ప్రత్యేకముగ ఉపశ్రయములను గట్టించిరి. భిక్షువులు వీరిలో నివసించుచు, తమ మతమును వ్యాపింపజేయుచుండిరి. వీరికిని మతగ్రంథములకు బ్రతులను వ్రాయుట ముఖ్య కర్తవ్యముగ నుండెడిది. శ్రీమంతులనేను వీరి శిష్యాశాస్త్రమునకై దానములను చేయుచుండిరి. తైమ్మలు ప్రజలను సులభముగ నాకర్షించుటకై దేశభాషలలోగూడ గ్రంథములను వ్రాయుచుండిరి. వీరిలో మహాప్రతిభాశాలులగు పండితు లెందరోయుండిరి. ఇందుమూలమున వీరి తై నో పశ్రయములలో సంస్కృత, ప్రాకృత, దేశభాషలలో రచింపబడిన గ్రంథము లనేకములు సేకరింపబడుచుండినవి. ఇట్టి గ్రంథాలయములు నేటికిని భారతదేశమువందలి పశ్చిమ భాగమున గాంచనగుచున్నవి. ప్రాచీనకాలమునండియు పర్షియనున్న అహమ్మదాబాదు తై నో పశ్రయమున గొప్ప గ్రంథాలయముకంటి నేటికిగలదు. అందు ఆనకట్ట నూత్ర (10) మను పొక్క- తై నగ్రంథమునకే 400 ప్రతులున్నవి. దీనినుండి యీ యుపశ్రయములలోని గ్రంథాలయములయొక్క సామాన్యతయు, సుత్కృష్టతయు కద్యమలగుచున్నవి.

హిందూ దేవాలయములు

హిందూమతమునకు దేవాలయములు మూలస్థంభములుగ నుండినవి. పరిపూర్ణప్రాంతములలోని యుద్వ్యయములన్నిటికీ నిదియే కేంద్రస్థానముగ నుండినది. గురువులు శిష్యులకు బాతములు చెప్పటయు, చారాచిట్టలు మత

మును బోధించుటయు, కిల్పములు జాతీయకృత్తుల విగ్రహములను నెలకొల్పుటయు, నిటనే జరగవలసిందెడివి. ముఖ్య విద్యాపీఠములగు శివశివములలో చక్కని గ్రంథాలయము లుండెడివనుట కెప్పియో ప్రమాదములు గనిపించుచున్నవి. అగంభ్యాకములగు కావనము లిట జరుగు విద్యావ్యాపంగమునుగూర్చి తెల్పుచున్నది. త్రిభువనలోని కావనముకంటి యెడటి దేవశివములో ఋగ్వేదాధ్యాపకులు ముగ్గురును, యజుర్వేదమునకు ముగ్గురును, సామమున కిద్దరును, వాజసనీయ బోధా యనీయ, వేదాంత, దూహదకారవ్యాకరణ భారత రామాయణ తైత్తిరీయము సృష్టులను బోధించుచు కొక్కొక్కరు నుండిరి తెల్పుచున్నది. ఇచట మొత్తము మీద 280వంది విద్యాధ్యులుండిరి. (11) ఎట్లాయితరం, తిరుమొక్కడలో అను పోటులగూడ విశేషిధముగు యేర్పాట్లుండెడివి. (12) వీరిలో జరుగు విద్యావ్యాపంగమే యిట చక్కని గ్రంథాలయము లుండవలెనని స్పష్టపరుచుచున్నది. ఈ యూహ వాస్తవమగుటకు నాగై, నాగర్ కోట దేవాలయములు ప్రమాణములు, నాగైలో నొక ఘటికాశాలయు, దానినికేర యొక గ్రంథాలయము నుండెడివనియు, దీనిని ఆర్కురు భాండాగారు నిర్వహించుచుండిరి. (13) ఇంతియగాక దేవాలయములకు పుస్తకములను దానముచేయుట ధనికుల కర్తవ్యమని పురాణములు కాపించుచున్నవి. (14) దేవాలయ భాండాగారులకు మరియొక నిర్వహణము నాగర్ కోట దేవశివము. ఇదటి గ్రంథాలయము ఫిరోజ్ షాహ్ కు గుఱుకొనినది. (15) ఈ చర్చనండి ప్రాచీన హిందూ

10. Rep. on Sans. Mss. for 1872-73.
 11. భారతీయ విద్యాచరిత్రము. పే. 74.
 12. "
 13. Hyd. Arch. series No 8. p. 7.
 14. హిందూ, దానకాండ 544.
 15. Tarikh-i-Ferishta in Elliot VI p. 227.

దేవాలయము లన్నిటియందును ముద్రపెట్ట గ్రంథాల
యందు బుండ్లెడివిని సుస్థమగుచున్నది.

మతములు

దేవాలయములలో సామ్యముగ నన్ని క్రాస్త్రము
లను బోధింపబడుచుండ ప్రత్యేకకాళల ప్రచారమునకై
కంకరరామానుజ మధ్యాది మతాచార్యులు మతములను
ప్రత్యేకపంథుల పేర్వరచి: భృంగేరి, ద్వారక, పూరి
కాశీ, వారిద్వారము, బదరీ మున్నగు స్థలముల కంకర
మతములును. (16) కేలగోట, మన్నూరు, రోయిల్,
అహోబిలము మొదలగు స్థలముల రామానుజీయ
మతములును, (17) ఉడిపి, సంధకోణము, ముర్
కాగల్, ముత్తమ్మగ్రామము మున్నగుతావుల మాధ్వ మత
ములును నెలకొల్పబడినవి. శ్రీ. క. 12-వ కతాల్లిలో
వీరవైరమతము బయ్యలెడలింపిమ్మట కర్ణాటకమున
నెన్నియో నూతనమతములు స్థాపించబడినవి. 12, 13
కతాల్లిలలో దహిలమండలములోని కాలాముఖ వైవా
చార్యులు చోళ కేరళ కాకతీయ రాజుల యాదరము
నంది (18) యాంధ్రదేశమున మందరము, పున్నగిరి,
త్రిపురాంతకము మున్నగుచోట్లను, ద్రవిడదేశములో
మధుర, నెయ్యూరు, దేవికాపురము మొదలగు స్థలము
లను పెక్కుమతములను నిర్మించిరి. (19) ఈ మతము
లలో నెల్లపుదురు విద్యావ్యాపంగము జరుగుచుండెను.
తెలంగాణిలోని రోదిమమతమున కేదములు, భువార
పాణినియ కాకటాయన వ్యాకరణములు, దర్శనములు,
యోగము, పురాణేతిహాస భక్తికాస్త్రములు, కావ్య
వాటకాలంకారములు మున్నగునవి బోధింపబడుచుం
డెనని కావనములు తెల్పుచున్నది. (20) ఇట్టి
వ్యాపంగము మతములన్నిటికిని సామాన్యముగ నుండె
డిది. ఆయా విషయములను సంబంధించిన గ్రంథము
లన్నియు నీ సంస్థలలో పదిలపరచుట యుండెడివను
టకు నేటికిని వీరిలో గాంచనగు యుదైన లోకవ్రత
గ్రంథములే ప్రమాణము.

రాజాస్థానములు

ప్రాచీన కాలమునుండియు మనరాజులు విద్యా
పోషణయు సౌక ముఖ్యకర్తవ్యముగ బరిగడించుచుం
డిరి. బౌద్ధమతముమాయలగు కనిష్ఠ-ప్రసారాదులు
నీ భర్తృమును నిర్వహించిరి. గుప్తరాజుల కాలపు
హిందూమత విజృంభణముతో విద్యాపోషణను
ప్రాప్తహముగల్గిరి. ఇంతవరకును మనదేశమున గన్వేష
బడిన కావనములలో చాలభాగము రాజులు విద్యాం
ములకోసంగిన దానములను తెల్పుచున్నవి. కేవలమును
రాజ్యవిస్తీర్ణమునైనవేగాక తమ యాస్థానమునందు
పండితుల ప్రతిభ మాలముననే రాజుల కీర్తి గౌరవము
లభిస్తదీ నడుమండెడివి మహాస్మృతియు బుద్ధైగ హిం
దూదేశమునై దండునచ్చుటతో, హిందూవాఙ్మయము
మాదుమాలలనున్న కాశీర, నేనాల దక్షిణాపథము
లకు వలసపోయెను. అచ్చటి రాజులు దానిని తమ సర్వ
మును, ప్రాణములనుగూడ ధారపోసి రక్షించిరి. ఇంతటి
నుండియు దక్షిణాపథము హిందూనైద్యు్యమున కాట
పట్టయ్యెను. ఇచటి రాజులు విద్యాంసుల నెందరినో
పోషించి గొందరు ప్రియముగ విద్యాంసులై యుండు
టచే సంస్కృతమును దేశభాషలు నభివృద్ధిపరిచిరి.
ఇట్టి రాజులలో ధారాపాలకుడగు భోజరాజు, అన్ని
ల్యాట్ పట్టణ రాజున చాళుక్య వికాలచేవుడు, వేంగీ
చాళుక్యరాజరాజు, నెల్లూరి మునుకున్ది, ఓరుగంటి
కాకతీయ ప్రతాపరుద్ర దేవుచోరాజు, కొండవీటి
రాజులగు అనవేను కుమారిరి పెదకొమటి వేమారెడ్డు,
రాజుకుశేంద్రుడగు పాలకుడగు వీరభద్రారెడ్డి, రాచ
కొండ సర్వభక్తింగ భూపతి, విజయనగర పాతాళ్యా
ధీశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు మున్నగువా రగ్ర
గణ్యులు. ఈరాజుల యాస్థానములలో చక్కని
గ్రంథాలయములు బుండెడివనుటకు, నేడు మనకు లభిం
చిన భోజరాజుయొక్క ధారాభాండమును, అన్ని
ల్యాట్ పట్టణలోని చాళుక్యుల గ్రంథాలయము
నుత్కృష్టనిదర్శనములు (21) వీరిలో వాయ

16. భారతి X -6. పే. 142.

17. "

18. JAHRS. IV-3 & 4.

19. E.R. 1926. "Golagi Matha"

20. భారతి-నవంబరు 1923. భా.వి. చరిత్రము.

21. Buhler-Ind Pale. p. 99,

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

స్వప్న కథ

(విమర్శక వ్యాసము)

'స్వప్నకథ' ఒక పద్యకావ్యము మధురకవితావిల పితృదగు జి. జానువా రచియించినది. ఈ కావ్యము 'స్వప్నకథ', 'అనాథ' అనునందు పద్యకథలసంపుటి. చిన్నకథలను రచించుట—గద్యమునకాని, పద్యమున కాని—చునవారు అంగసాహిత్యసంపర్కముననే నేర్చుకొనిరి. నేడు గద్యమున విరివిగా చిన్నకథలు రచియించుచున్నవి. పద్యమునమాత్రము చిన్నకథల సారస్వతము పొందవలసినంత పరిపుష్టి వొందలేదని చెప్పక తప్పదు. విరాటరాజు కామేశ్వరరావు 'ఏకాంత ప్రేమ'; జేటూరి ప్రభాకరరామి 'మూన్నాళ్ళ ముచ్చట'; జేంకట సారస్వతేశ్వరకవుల 'జలబయలిక' మున్నగునవి అంద్రమున పద్యములలో వ్రాయబడిన చిన్నకథల వాఙ్మయమునకు ప్రతిష్ఠావాహించినవి. ఇట్టివి ప్రేమపూరిత లెక్కింపబడినంత గొలిచి మాత్రము లై యున్నవనుట నిష్కరము. గద్యము పాఠశాలకే వల పద్యరచనముమీదనే దృష్టినిలిపియున్న నేటి యువకులు లలో పలువురు పద్యములలో చిన్నకథలను చిత్రించుటకుమాత్రము చిక్కిరువులుకాకుండుట ఒక చిత్రవిచ యము, జానువా అట్లుగాక పద్యకథానకరచనమునకు కూడ గడంగుట ముదావహముగనున్నది.

విశేషమేమన ఈతని కవితాశైలి కథానకరచనము నకు సరిగ అనురియుండుట, అస్పష్టదోషము లేక మైన లేకుండుటలేతను—విషయములు బోధకమణియు లైయుండుటలేతను 'స్వప్నకథ'యు, 'అనాథ'యు వచనమున వ్రాయబడినంత ములభముగ పఠింపదగి పెన్నిమకవి వ్రాసిన దోరా, లార్డ్ అఫ్ బర్క్ మొదలగు కథానకములను జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నది. ఈ రెండుకథ లను ఒక్కొక్క రచయితగ సరామర్మింతము.

'స్వప్నకథ'ను రచయిత 'మూటగట్టబడిన గారి' అను చున్నాడు. ఒక రెడ్డిపడుచు పరిపకారమునకు తన వెల్ల వ్యయించి అవ్వయై చంద్రలోకమును ప్రాసించి రాట్నమున జ్యోత్స్నానూత్రములు నీయుండుట

ఇందలి ముఖ్యకథ. మనకవులు సాధారణము చంద్రుని లోని నలుపును కేవలమందును కాస్త్రజ్ఞులు దానిని చంద్రలోకమునందలి పర్యవేషమును వివిధ దేశము లందలి పట్టి కథలలోమాత్రము ఈ నలుపువిషయము అధురతల్పనలతో కూడియుండును. వాళ్ళేదేశమున ఒక పుక్కిటికథలో చంద్రునిలోని నలుపు ఒక కట్టై లమ్మువాని కరీరముగ పేర్కొనబడినది. అక్కడ కట్టై లమ్మువాడైన చంద్రునిలోనినలుపు ఇక్కడ రాట్నము వడుకు అవ్వయైనది.

'రచనాకంఠాంతి గుటికుగుళము' గలకవి యొక నాడు స్వప్నమున నెరిగి రిత్వనలేచి కాటుమబ్బు దోరి కలలోపడుచు కేగి నల్లుచున్న చాలనిచూచి అతని ఆహ్వానముపై అతఃయింటికి పోవను. పోయి అచట ఏటలరాట్నముల ఒకబృద్ధవిలాసినిచూచి ఆమెకథ అడిగి తెలిపికొనును. కావ్యమంతయు లోంబరిమాను పద్యములు, అంచు ఇరువదియొక్క పద్యములు ఈ ఉపోద్ఘాతవృత్తాంతనివేదనమునకు పోయినవి. విగిరిన దెబ్బపడద్యములు ఆ అవ్యధికి ఆమెకథయే. కథా కథన ప్రారంభమే ఎంతమనోహరముగ నేయుచున్నదో చూడుడు:

నీ ఆకాశరాసు నీశ్యామ చక్కదనాల
బుడుత చుక్కల కెల్లెఁ బురుడువోసి
అలవోక నిండుజాబిలి రాట్నములమీద
మేలైన వెన్నెల నూలువడికి
విభునిదుర్దశఁ జూచి విలపించు రోహిణి
నారీవతంసంబు నూతిడించి ప్రోవు
గ్రహగళాలమునందుఁ గలుషితంబై
నడువతిపుట్టంబు లుడికిపెట్టి
గీ. ప్రసవవేదనఁ బడు వేల్పుబడతుకలకు
ఏమిదిగిలిన మంతరసానినగుచు ప్రూర!
నమననకుఁగూడఁ గన్నుమూయును కు
కవులు వర్ణించు జింకను గాను నేను.

రెడ్డిపానికి జనించి పాలుతాగు పనితనముననే తల్లి వంశ్రుల బోగొట్టుకొని పాలెపదలి కనికరమున బెరిగి యోచననుండి యున్నతటి పీఠులందిరిగడు ముసలి కేద వాని దై న్యజీవితమునకు నీరై వాని పోషకముగఁ జూప న్యుభయములుచి ఆమె జీవితమంతయు వ్యయించును. మూడు గాకుల ముసలివాడు ఆమెను పరిక్షించుటకు వచ్చిన జేల్సు. ఆతని దయవలన ఆమెకు చంద్రలోక ప్రాప్తి ఆమెకు చావులేదు. ఆ జేల్సు బాలుడై ఆమె సువర్ణల సందునున్నాడు. వివాహసము నినదించు ఈ చరిత్ర తుదకిట్లు అద్భుతములో లీనమైనది. కలుసు గగ్గితమైనలోకము ఆమెకును ఆ పండ్లూడినముఁలికిని కంఠగట్టినది. ఆపు దాపేదరాలితలుపులను గనుడు :

స్వాంతము నేలుంగు దుర్భిణీయంత్రములను నలువ సృష్టించియున్న మానవుఁజిహ్వా యవృతమును సృష్టి చేయునా? యవతనక గమనముందున? భువనచక్రమున కిట్లు.

ఆమెను తారసపడిన బ్రతికిచెడ్డ బ్రాహ్మణి కామె పాయపకుట పుష్పప్రభునికథను జ్ఞప్తికెచ్చుచున్నది. మంచకవి దారిద్ర్యమును హ్యాలముతో పోల్చుచు న్నాడు. ఈకవి చదువులబడితో పోల్చుచున్నాడు.

ఆ. వె పేదటికము పెద్దవింతచదువులబడి

దానిలోన లజ్జ గానఁబడదు.

ఉనర మొబ్బయగుచు నోరంతప్రాద్దులు

నోర్చివిడ్డ నేర్పుచుండు నచట.

ఇంచులి భావములు ఆతి నూర్మములై ఒక్కొక్క చున్నవి.

ఇక రెండవకథ 'అనాథ'. ఇది సలసలకాగి చిందిన కన్నీటిదిందునని కవియనుచున్నాడు. నిజమున కది యట్టిదే. కథావతిరగాముననే అన్నములేక వకవకంబును చున్న అర్ధకు విడ్డలతల్లి ప్రత్యక్షమగుచున్నది. పొట్ట నింపుకొను ప్రయత్నమున ఆమెకు లోటులతో కలుగు అనుభవవర్ణనమే ఈ కావ్యమునందలి వస్తువు. ఆమె తొమ్మండుగురిని కలిసికొనుచున్నది. కొందఱు కపరి. కొందఱు అధరించిరి. కొందఱు ఔదాసీన్యము వహించిరి.

దిరి. మొదట పదునాఁకొండ్లపకుచు ఆమెమీదను, ఆమె విడ్డలయొదను నీళ్ళుకొట్టి వసరాఅడుగుయొదనుండి పెదల వడిచినది. తరువాత ఒకఆమె ఉదరించి అన్నముపెట్టి మధ్యాహ్నము అన్నమువారకగల పెళ్ళి వారియిల్లు చూపినది. పెళ్ళివారింటికి భోజనమునకుపోవు పట్టు పంచెలవాడు ఆమెనుచూసి చీనరించుకొనిరి. పెళ్ళి యింటికది ఆమె వేదియండ ఆమెపై గొళ్ళ, ధుబండి కొత్తకేర్చిన చీలొ యొకకుపదెను వచ్చినంతవని జరిగినది. పిల్లలు గల. చెంత మేవపై ప్రణయరాజ్యవిహారములేయె దంపకు నీచినుచు మంత్రక వాటింపనేలేదు. అప్పటి ఆ పువతిచేటునకు ఆమెగొనినవానికి భార్యలవ చింట్టు. అయిన నాత డామెపిల్లలను అనాథకరణా లయపాకాలను చేర్చును. ఇక ఆమెమాట! జడివానలో దరిపి ఆమె ఒకచాపడిలోనిబోయి నిలబడును. వాడలో తరిపినవచ్చిన తన పెంపుకుకుక్కకు ఉపచరించుచున్న అయింటి యజమాని ఆమె లోనికికచ్చినందుకు కపరివాడు. ఇంతలో ఆతనిభార్యవచ్చి ఆమె నాదరించినది. మువ్వలు దంపకులతో ఆమెనుగలిగిన అనుభవములను ప్రదర్శించుటలో కవి తన లోకపరికిల వాళ్ళిని హెచ్చుగ చూపినాడు. మొదటిదంపకులు ఆమెను పొడింపనేలేదు ప్రణయపు మైకముననున్న వారికి ఇతర ప్రపంచము తెలియదు గదా. రెండవదంపకులలో మగడు సహాయముచేసినాడు. భార్యకంబుగించుకొన్నది. మావకజంబులో మగడు అడుకొనలేదు. భార్య అడు కొన్నది. వివాహబంధమున బంధించుబడియున్న నేమి మానవవ్యభావముఁట్లు వేరైయుండ ను.

విడ్డలను అనాథ కరణాలయమునకు పంపునప్పటి ఆ పేదరాలిమాటలు గాలిగుండెనుకూడ కలగింపజాలి యున్నవి. ఆ దీక్ష్యభావమును కలిగించు ఈ కావ్యము నందలి శ్రేష్ఠపద్యమును నార్తనుఁలిగి బోధరమణియ ములైయున్నది.

గీ. ఓయి! నా న్నికుడా! విను మొక్కమాట
అరసియుండువు ఘోరదృశ్యంబు నిచట
మృత్యు దేవత కోటలు మెఱయునపుడు
శిశువు నేమహాశక్తి రక్షించెనోయి!

సీ. పరుగెత్తివచ్చు పర్యవసరాలకలవంటి
జలధిభంగముల నవ్వలికి గడియి
బ్రహ్మాండగోళంబుపై బ్రయాణమునేయు
నినబింబమును తూలనీక నిలిపి
పెళ్లెవతార్థముల ముద్ర్యలమీఁది కురికెడు
పిడుగుల నోరగ్గా నిరివయించి
సృష్టిలో నొకచిన్నిచీరు కాలుమునేయు
పొడమిన కన్నీట మునిగి తేలి

గీ. గడియ తీరిక లేక లోకమునుగావ
పరువులిడుచుండు దీరుల పాలివాడు
నిజకరాజ్యంబు నీచిట్టి నినుగుమీఁద
నిలిపె నొకనిమేషం బది నీ వెఱుంగవు

పిల్ల చంకలోనున్నది. పైలు రల్లిమీద పడినది,
తెత్తురుగారుగానుము తల్లికి తగిలినను పిల్ల చెట్టు
చెడరలేదు. భగవద్భాగవత మతీయేమి? ఈ పడుకు
వార్తాపత్రికలలో తల్లియొకతె పిల్లనుపెట్టుకొని ఎటకొ
పోవుచుండ తల్లిపై పిడుగుపడి ఆమె మరణించివదలియు
పిల్లమాత్రము ఎట్టి ఆపాదములేక బ్రతికియుండిన
దనియు ప్రచురింపబడినది. ఈ విషయములు వాస్తవికు
లనుమీద ఆప్తికలనుగా చేయబడినది. ఊర్ధ్వస్థియై ఈ
ఘట్టమును నిస్తరించి జానువా కావ్యమున పరమప్రయో
జనము నొక దానిని సాధించినాడు.

అనాథ కవిచే పురపిట్టలలో విడిచిపెట్టబడుటచేతనే
ఆమె పాతకుల మకోపితులను విడిచిపెట్టబడును. మన
మున బాంతుకుడువదియే కిల్లముకదా! ఇక నిందు
కావ్యకిల్లము అనగ్రమమటకు ఎడమేది! 'మనుభవై
మాకలున్న సంపన్నుడెంతో, బడుగుజేదయు మృత్యు
దేవతకు సంత.'—'కరుణావననిధులకుం బరహితంబు
పట్టుంబుకదా?'—'పెదవాదవసేయరు నీతికొవిడు?'—
'దర్శదేవికృపలో నొకలోపము లేకపోవునే?'—
'భీతి గొప్పదిగదన్న!'—'మఖయొక్కవోటఁ గడగం
డ్లొకవోట'—ఇత్యాది ఈ కావ్యమునందలి నీరులు
అర్థమహితములై ఆయా సందర్భములందు చక్కగ
చాత్రినవి.

ఈరెండు కథలయందును ప్రధానపాత్రలు స్త్రీలు.

వారిరువురు మోద చేదరాండ్రు. వారి చేదరసమే ఈ
రెండిటిని సహితముకథలుగా నొనర్చుచున్నది.
అయితే కవ్యక్షుకభలోని అవ్యవస్థివాద చాల అరుదు.
అరుదనవేల? వారు కవ్యభూలోకమున గాని కానరాదు.
ఇక 'అనాథ' లోని అనాథవంటి వానిని మనము
ఊహార మాడవచ్చును. కావుననే అనాథకథ మానవ
హృదయమును మలీతంబు యాకర్షించువదిగా నున్నది.

ఈ కావ్యమున విషాదరసమును నివరింపజేయుటకు
కవి విశేషమైనవిశేషముగావించి ఇతర విషయములను
మెఱుగునతో అడుపులో ఉంచినాడు. చూడుడు :
'కవ్యక్షుక'లో రక్షింపని మోతుడు 'వెఱజవ్యమునఁ
దులదూఁగు మందభాగ్యను' అనుకొన్న దన్నమాటలో
విషాదము స్ఫురించినంత గాఢము 'అనాథ'లో పైలు
క్రొత్తగ క్రొక్క కేర్చిన పోలిక రసపైలుతో
'అంకమరాని భార్యతో జన్మలనందు భర్తవలె'
చిట్కలుపడినాడను కర్ణమున చమత్కారము స్ఫురిం
చుట లేదు.

అలితపదవిన్యాసభాగ్యక్షిప్తయై ఈ కావ్యము
నందలి కవితలో 'భిష్టుటము' వంటి ఒకటి ఉండు
సంస్కృతీకరణములను—ప్రబంధవాసనగట్టు 'మద
నుని పిడియేనుగం'; 'భిష్టుండయ్యెఁ గాముండునున్'
వంటి ప్రయోగములును వేఱుగా నిల్చుచున్నవి.

'అకారములేని అంతరాత్మ'చే మాటలాడించిన
సమర్థుడగు ఈ కవి

గీ. పరులదుర్గతిఁ గని గుండె గఱఁగివగచుదు
సదయహృదయుల వీక్షణాంచలమునం
బుట్టుచుండును కన్నీటి బొట్టువోలె!
ఏడి భగవంతుఁడని సంశయింతువేల?
అని ధిక్కరించి లలి

గీ కుడుపురుసచెప్పి బంగారు గుడులుగట్టి
పెట్టుచుండును నరులు నై వేద్యములను
సృష్టికర్తకు, దాని భుజింపఁడతఁడు
భిక్షునిచేతి యెంగిలి పడచగాక!

అను వార్త నిర్దుయన్నాడు.

—ఆంధ్ర శేష గిరి రావు, బి.ఏ.

“ఆంధ్రభూమి”

శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.
నిజామరాష్ట్ర ఆంధ్రనాయకులలో నొకరు. కవులు, గ్రంథకర్తలు,
దేశాభిమానులు.

మ. వే. కె. ఎ. కె. కె.

“ అంధ్రభూమి ”

మ. వే. కె. ఎ. కె. కె.

లాద్దు నార్డుక్లిఫ్

[అతని యాజమాన్యమున నూటికిమించి పత్రికలు ప్రచురింపబడినవి. 'డెయిలీమెయిలు' అతని ప్రధానదినపత్రిక. దాని మొదటిసంచిక ప్రతులు మూడులక్షలకు పైగా అమ్ముడువోయినవి. నే పాపత్రిక సంచికలు దినమునకు పదిలక్షల ప్రతులు అమ్ముడువోవును. అతనిచరిత్ర చదువదగినది కాదా?]

లాద్దు నార్డుక్లిఫ్ ప్రపంచమెరిగిన వార్తాపత్రికా నిర్వాహకులలో మేటి. అతనిసోదరుడు లార్డు రోథర్ మిర్. ఈతడు బుద్ధుమతేతనేగాక వార్తాపత్రికా నిర్వాహకవృత్తియందు కూడ అతని సోదరుడే. బ్రిటిష్ వార్తాపత్రికల ప్రపంచమున ఈ సోదరులిద్దఱును కుక రారలు.

వారి హరమ్యునదృక్పటులము. పెద్ద అతనిశేరు ఆల్ఫ్రెడ్, చిన్నఅతని వాడును వారాలు. ఈ బాలురిద్దఱును కలిసి వార్తాపత్రికానిర్వాహకులుగా ఆరి లోకప్రఖ్యాతిగాంచిరి.

అవి వారి బాల్యదినములు. పైకి కనుగొనబడి అప్పటికి ఎన్నియోదినములు కాలేదు. ఆల్ఫ్రెడ్ నకు క్రొత్తవస్తువులపై మోజా అధికము, కాగా అతడు పైకి కనుగొనబడు మనసు దాక్కివాడు. చట్టనివాఢు వృత్తు సెలవుదినములలో పల్లెటిపల్లులకు పోవుటకు ఆవాటి త్వరప్రయాగసాధనములలో పైకి ముఖ్యమైనది. లండనులోని సెయింట్ జాన్స్ వుడ్ ఆను ప్రదేశమున నివసించు కుటుంబములందరి బాలకులందఱును ఆ దినములలో ఆల్ఫ్రెడ్ వాడుకత్తమున పైకి కనుగొను కొని సెలవుదినములలో పల్లెటిగాలి నీల్పుటకును, వికాలములకు కోడ్లపై విహారము చేయుటకును రిఫ్ట్రాను గ్రామమునకు పోవుచుండిరి. ప్రతీకనివాఢు ఉదయము లొమ్మిదిగంటలు మొదలు రాత్రి పదిగంటలవఱకు వారు పైకిగొనిదనే కాపురముంచువారు.

ఈ యాశ్రయముందల్ల ఉత్సాహము, ఆనందము కలిగించువాడు ఆల్ఫ్రెడ్ హరమ్యునదృ. బాలుడుగా

అతని పటపురు మిత్రులుండిరి; శత్రువులు ఒక్కడూడ లేనండిరి. అతడు ఊత్సాహవంతుడే కాని ఉద్రిక్తుడు కాదు. చేయవలసిన పనినికూడ చెడగొట్టు పెరి ఉన్నాంపుటూహలు అతనికడ లేవండెను. ప్రాణపద మగుమైత్రి సెలవువాడు. కాని తన చెప్పవేతలలో వందరివారినుండి తాను దూరము నుండుటకు లాగత్ర వసించువాడు. అతని ఈసుస్థి ఇతరబాలురకు రొట్టలు వేయసినదిగా నుండునది.

ఆల్ఫ్రెడ్ హార్జులరిండి ఆవాటి శేరుకల్పన కాంక్షలలో నొకడు. అతడును అతనిభార్యయు ఆల్ ఫ్రెడ్ పెరిగి పెద్దయై తండివలె వ్యాయవాది కావలయు నని వాంఛించిరి. కాని ఆల్ఫ్రెడ్ వ్యాయవాదియగుట విధి నిల్లయిందలేదు. వార్తాపత్రికానిర్వాహకవృత్తిపై ఆ బాలుని కన్నుపడినది. రాగల విషయములు ఒక్కొక్కప్పుడు ఇట్లు నూదితమగుచుండును శాఖలును! భావికాలమున ప్రపంచమెరిగిన వార్తాపత్రికానిర్వాహకులలో సాటిమేటిలేనివాడు. అయి లార్డు నార్డుక్లిఫ్ ఆనందపురు నిరుదమండిన ఆల్ఫ్రెడ్ విద్యార్థిదశలో తాను చదువుచున్న పాఠశాలపక్షమున ప్రచురింపబడు పత్రికకు సంపాదకుడైవాడు. పాఠశాలలోనే పత్రికా సంపాదకుడైన ఆ విద్యార్థి పాఠశాలవీడినవిమ్మటకూడ పత్రికానిర్వాహకుడను కాలయ్యెననియే అహర్నిశలు ఆలోచించువాడు.

ఆ రోజులలో ఆంగ్లేశమున పత్రికానిర్వాహము బహుకమతరమైయుండెను. హేమాహేమలు వ్రాసిన వ్యాసములలో నిండాటి ఆవాటిపత్రికలు సెలలో

కూడ సామాన్యుల కందు బాటున నుండకుండెను. సామాన్యజనులకొకైన పుత్రికలును ప్రత్యేకము ప్రీతితో జనును, బాలబాలికల కొలకును ఉద్దేశింపబడిన పుత్రికలును నేడు వేలకొలదిగలవు. అవి నేడు లక్షల కొలదిగ ప్రభులు అమ్ముడువోవుచున్నవి. కాని ఆనాడట్టి పుత్రికలు పుట్టుటకొందలేదు.

అంతవఱకు అట్టిపుత్రికలు పుట్టుటకొందకుంటుండే వార్తకొనినవల నుంచి అవకాశము లభించిపట్ల యొనెను. అన్ని తరగతులవారికిని అక్కలకువచ్చు సామాన్యవిషయములగు పుత్రికల ఆవశ్యకత మును ఆతడు గుర్తించెను. దేశమున ఉచితవిద్యావిధానము ప్రవేశపెట్టబడినది. కాగా అందఱును చదువుట నేర్చుచున్నారు. వీరందఱును చదువదగు విభానమును, వివోదమును పుట్టించు విషయములుగల పుత్రిక ప్రచురించుట అవసరమెనైనగలదు. అట్టిపుత్రిక నొకదానిని బార్నిస్టూకెస్ అనువాడు 'టిట్ బిట్స్' నామముతో స్థాపించియున్నాడు. అది జయప్రథమంబినది. ఈ విషయము ఆర్ డ్రెడ్ నకు తన భావములు పరిశీలనలను లెప్పగ గ్రహించుటచేత కలిగినవేయను నమ్మకమును పుట్టించినది.

'జెయిర్ టేగ్రాఫ్' పత్రికా సంపాదకమహాశయుడగు బార్ని అగస్టస్ సాలా అనువాడు ఆర్ డ్రెడ్ నకు వార్తాపత్రికానిర్వహణపుత్రిలో ఆడుగుపెట్టవలదని హితోపదేశముచేసెను. 'సామాన్యపరిశీలనలలోనే వార్తాపత్రికానిర్వహణపుత్రి క్లిష్టమైనది. అందులో ఈ రోజులలో ప్రజల మానసికప్రవృత్తులు విద్యుచ్ఛక్తి మున మారుచుచెందుచున్నవి. కాగా వార్తాపత్రికానిర్వహణపుత్రి క్లిష్టతరమగుచున్నది.' అని సాలా నొక్కి చెప్పినాడు.

సాలా ఉపదేశమును ఆర్ డ్రెడ్ నినియుండినవో ప్రపంచము లార్దువార్తకొనిన చూసియుండకపోవును. ఒక లార్దు వార్తకొనిన నే అనలేని లార్దు రోధర్ మియర్ నుకూడ చూచియుండకపోవును. ఏనున ఆర్ డ్రెడ్ ను, హెరల్డునుకలిసి వార్తాపత్రికానిర్వహణమున పనిచేసి క్రిస్టిసాండ్రులై చరుగుగా లార్దు వార్తకొనిన,

లార్దు రోధర్ మియర్ అనుప్రభువీరుడముల నందిరి సాలా ఉపదేశమును ఆర్ డ్రెడ్ పెదచెవిని పెట్టియుండుట జర్నలిజమునకొక గొప్పఅదృష్టముని నేడు భావింపబడుచున్నది. ఆర్ డ్రెడ్ తనమనస్సు లాకెలు గును. సరిగా అవగడరమున సమయమున నుప్రసిద్ధిచూచిన జెయిర్ టేగ్రాఫ్ పుత్రికను స్థాపించుటలోను, అదు నెటిగి విమానవిహారములకు బహుమతులొసంగుటలోను ఆతడుచూపిన సమయజ్ఞతయే ఆతని నప్యదము కాపాడెను. ఎవరేమి చెప్పుదురుగాక! తాను వార్తాపత్రికానిర్వాహకుడు అయి తీరవలసినదే. ఆతడు కృతనిశ్చయము చేసాడు.

ఆ కృతనిశ్చయము జరుగుసరికి ఆతనికన్నియేండ్లు? పడునాటు. వ్యాసములు వ్రాయుటకు ప్రారంభించినాడు. ఒక సంవత్సరము గడచినతరువాత 'యూక్' అను బాలురపుత్రికకు అప్పింట్టు సంపాదకుడుగా పనిచేసి వదిలివాడు. వారమునకు ముప్పదియొక్కపిల్లలగుల ఆరుపెన్నిలు జీతము.

అనంతరకాలమున ఎన్నియోపుత్రికలు స్థాపించి వాని నన్నిటిని జయశిఖరమునకు గొనిపోయిన అచరునేడెండ్ల బాలుని పూర్తి ప్రజ్ఞయు, దీక్షయు కలిసికూడ 'యూక్' పుత్రికను కాపాడలేకపోయెను. పుత్రిక నిలిచిపోయినది. ఈ ప్రథమపజయము ఆతనికి నిగుల్పాచము కల్గింపలేదు. సంపాదకుడుగా చేరు సంపాదించుటకు ఆతడు దీక్షవహించియే యుండెను. తిరిగి వ్యాసరచనకు ప్రారంభించినాడు.

ప్రథమమున కలిగిన అపజయములను తమదీక్షచే అనంతరకాలమున జయములుగా మార్చిన ప్రముఖులు ప్రపంచేతిహాసమున పలువురుగలరు. అట్టివారిలో ఆర్ డ్రెడ్ హారమునరై ఒకడు. ఆతడు తనకు ప్రథమమున గలిగిన అపజయమును మూత్రమేగాక ఆనారోగ్యమును కూడ ఎదుర్కొనవలసి యుండెను. బాలకుగా ఉండినప్పుడే ఆతడు జలారోగ్యములకు నోచి యుండలేదు. కావున ప్లీటుప్రీటులో (బండ్లమలో) పలు పుత్రికల కార్యస్థానములుగల విధి) వ్యాసములమ్ము ప్రయత్నముకంటె సుఖమైన పుత్రి నవలంబింపవలసినదిగా

అతని మిత్రులు పలంపున అతనిని హత్యించిరి.

ఇరువదియేండ్లయిన నిండలేదు. అప్పుడే అతనిని ఘోరసమస్య ఎదుర్కొన్నది. పత్రికానిర్వహణము ననే తనకు మందిరినములు తప్పక రాగలవు. అంత వజ్ర ఎంతటి ఆపస్థలు కలుగుచుండినను చేదియుండుటకే అతడు కృతనిశ్చయమై యుండెను. ఏనమాన్తించుటయే అతడు ప్రధానముగ పెట్టుకొనియుండెనేని జర్నలిజములోనచ్చు రాబడికంటె హెచ్చురాబడినిచ్చు వృత్తులలో దేనియందైన వారతకు సుకరముగ ప్రవేశించియుండును. అతని తల్లికి వర్తకశ్రేష్ఠులలో పలువురితో పరిచయముగలదు. అతడు సుఖమే కోరి యుండెనేని ఆ వర్తకశ్రేష్ఠుల ఘరములలో అతనికి సులభముగా పనిదొరికి యుండెడిది. కాని అతనికి స్వయంకృషివలన లభింపగల జ్ఞానముపై మనసు నిలిచినది. ఆజ్ఞానమైనను తాను మనసార వాంఛించుచున్న పత్రికానిర్వహణవృత్తియందే కావలయును. దీనిని పొందుటకుగాను అతడు తనకున్న సమస్తమును ఒడ్డినాడు. తాను ఏనిధనమును జీవితమును లోక్కరిలంచి నదియు ప్రతిచాలాడును ముందుగానే నిశ్చయించుకొనవలయుననియు దానిని పొందుటకుగాను ఒడలు దాచుకొనక శ్రమించుట అతిముఖ్యమనియు ఆల్ఫ్రెడ్ జీవితము ప్రదర్శించుచున్నది.

కెంట్రియందలి ఒకత్రుప్తకప్రచురణకాలలో వారదొక ఉద్యోగము సంపాదించెను. అత్యువిషయములను గూర్చి నేర్చుకొనవలసిన సమస్త విషయములను, పత్రిక నడుపుటకు వలయు సమస్తజ్ఞానమును అతడచట నేర్చుకొనినాడు. తన ఇరువదిమూడవ వర్షమున అతడు కెంట్రియందలి తిరిగి లండనుకువచ్చినాడు. అప్పటి నుండియే అతని జీవితమున సక్రమమును ప్రారంభము జరిగినదని చెప్పవచ్చును. 'రైల్వేనుగూర్చిన సర్వవిషయములు' (ఆల్ ఎట్రైట్ అవర్ రైల్వేస్) కంటి చవుకత్రుప్తములను ముద్రించి విక్రయించు నొక ఘరములో వారతకు భాగస్వామిగా తరచుకొన్నాడు. అతని భాగస్వామి నామము కార్. కార్తో వారతకు తనచుగా జనబాహుళ్యమునకు అంచుతాటుబోసుండు

వారపత్రికాప్రచురణమును గూర్చి ముచ్చటించుచుండువాడు. ఆల్ఫ్రెడ్ ఉత్సాహము కార్ గమనించినాడు. అట్టి వారపత్రిక జయమందగల అవకాశములను తెలిసికొన్నాడు. అనుటచే వారతకు ఆవారపత్రికకు వలయు పెట్టుబడిలో కొంతసొమ్ము సద్దుబాటు చేయుచునని చెప్పినాడు. మజ్జియొక ప్రచురణకాలాభ్యుదయము, ఆల్ఫ్రెడ్ రచనములను పెక్కింటిని లోగడ ప్రచురించుచున్నవాడును అను జేమ్సు హెండర్ సన్ జూడ అట్టి వారపత్రికజయమందునని తెలిపినాడు. ఇకనేమి? ఆల్ఫ్రెడ్ తన మొదటి పత్రికను ప్రారంభించుటకు కృతనిశ్చయమైనాడు. 'అన్నరస్ టు కరస్పాండెంటు' (విలేఖరులకు సమాధానములు) అని క్రొత్త పత్రిక నామము. 1888 వ సంవత్సరము జూన్ 2-వతేదీనాడు లండనులో పెటర్ నాఫ్టర్ స్క్విర్ లో 26-వకవాటసంఖ్యగల గృహమున ఒక చిన్నగదిలో కూర్చుండి ఆపత్రికయొక్క మొదటిసంచిక పుటలను అతడు తిరుగవైచినాడు. నేటి ఆంగ్లవారపత్రికలలో అది బహుజనామోదమునందినది. దాని నామము ఇప్పుడు 'అన్నరస్' అని ముదించుపడినది.

భావికాలపు టార్డు నార్డు క్లిఫ్ ఆ లోరిసెండ్లలో 'అన్ సర్వ' స్వదివ్యము నిట్లు తెలిపినాడు. 'మాకు పంపించు ప్రశ్నలన్నిటికిని సమాధానమిత్తుము. ప్రయినేటు విషయములకన్నిటికిని శేఖలమాలమున సమాధానమిత్తుము. ప్రజాబాహుళ్యమునకు ఉపయోగకరమగు విషయమునుగూర్చి ప్రశ్నవైచుచో దాని సమాధానమును మాపత్రికలో ప్రచురించుము. క్రమమున నూ పత్రికలో ఇట్లు విలేఖరులకు సమాధానములు మోరేమే ప్రచురించుచుండుము.'

మొదటి సంచికయందే 'విల్క్యూ ప్లాకింగులు', 'ఏమియులేకుండ ఏదాది బ్రతుకుటెట్లు?' ఇత్యాది మనోజ్ఞవిషయములనుగూర్చిన వ్యాసములుండెను. వారమువరకు సోదరులు తమజీవితమున జనవంతములైన పరిపత్రికకు స్థాపించియుండుట నేడు జగమెఱిగిన విషయమైయున్నది కావున వారి లోలిపత్రికయగు అన్నరస్ శీఘ్రజయమునందినదని నమ్మబడుచున్నది.

కాని నిజము చెప్పవలసినదొకటి. అది అట్టి శిక్షలు జయమునందలేదని బహుశాసక తప్పుడు. మొదటి సరితికయొక్క కాపిలు పండ్లందువలె మాత్రమే అమృతయొనెను. అగుట ఆసంధిక కీర్తిబాటకాలేదు. అమృతము ప్రాచుర్యముగా అందనునగ్రమున మాత్రమే. ఇతర పట్టణములందలి అమృతము మిక్కిలి మందముగా నుండెను.

ఈ సందిక వెలువరించుటకు నాల్గవ శిక్ష ఎన్నియో మానవులనుండి విశేషప్రయత్నములు గావించినాడు. ఆ విశేషప్రయత్నమున కీర్తియను నిరుత్సాహమును కల్గించువదియొకటి, 'అనౌపయ్య' పుత్రిక అధికకాలముననే మూసివేయబడునని కొందరుభావించిరి. కాని దానిని ప్రారంభించినయెడకుడు, దానికి ప్రథమసంపాదకుడైన ఉత్సాహవంతుడు అట్టిభావమును చింత చేరనియలేదు. దానిని ఎటులైన నెక్కించుట కాలకు పూనినాడు. ప్రజలను ఆకర్షించి వారిచే దానిని కొనిపించుటకు అనువగు పద్ధతులనాలోచించి అతనిని సందికతరువాత సందిక బయలుపడవలయునందుటకే ఆతడు యత్నించుచున్నాడనియు నున్నది.

అశ్రీమగది అనులే దిన్నది. దానిని రెండుభాగములుగా జేసినాడు. ఒకటి సంపాదకీయకార్యాలయము. రెండవ భాగము ప్రచురణశాల. ఆతని తీర్ణముదికి విద్యుచ్ఛక్తిగమున అనేక సూతవభావములు తోచుచున్నవి. ఈ సూక్ష్మభావములలో ప్రజలను ఆకర్షింపగలవానిని ఏమి వూర్చి ప్రజలకందించి తన చేతిలోనున్న పట్టుబడి భవము పూర్తియగులోపల పత్రికయొక్క ప్రచారమును విశేషమొనర్చి దానికి శ్రీధర్మ మొనకూర్చుటలో ఆతడు విశ్రాంతి ఎఱుగక పనిచేసెను.

మొదటిసందికలో పోస్టుకార్డులొక వ్రాసింపున పత్తెక్కులలో ప్రకటమైనదానికి ఒకగిన్నె బహుమానము ఇచ్చునట్లు ప్రకటించబడెను. నాటినుండి నేటి వఱకును ఆనగర్సులో ఈ బహుమానము ఉన్నది. పోటీ బహుమానములకు అనువగు ఉత్తమసూచనలు చేయు వారికి యూరప్రభుత్వమున పరుమెచ్చిదినములు తిరిగి తచ్చుటకగుభర్తు భరింపబడునని రెండవసందికలో

మతియొక బహుమానము ప్రచురింపబడెను. పత్రికయొక్క జనుమునుకూర్చి ఆ సంపాదకుడెప్పుడును సంతోషగ్రస్తుడు కాలేదు. మాడుమానములగుసరికి అని పూర్తిజయభక్తముపట్టెను. పెద్దెంబడు మానమున దానివలన నష్టమీమియు లేగులలేదు. క్రమముగా పత్రికాగ్రాహకుల సంఖ్య పెరుగచొచ్చెను.

ఇదేసమయమున భావిలార్డు కోథర్ మియర్ హెరాల్డు హాగ్మువర్తు చేసినకార్యము ఆ సోదరులు పత్రికజనుమునుకూర్చి ఎంతటి దృఢాభిప్రాయమున కలిగియుండిరో వెల్లడి చేయుచున్నది. అప్పటికి హెరాల్డు సివిల్ సర్వీసులో ఒక మంచిపదవిలో నున్నాడు. దానినివిడచి పత్రికలో విజనెన్ మేనేజరుగా చేరినాడు. గణితకాస్త్రమున ఆతడు మిక్కిలి తెలివైనవాడు. పాఠశాల పీఠుసరికి ఆతని గణితకాస్త్ర ప్రావీణ్యము చలంపురి నువ్వులకు పాత్రమయ్యెను. తరువాత నాతడు బోర్డులపై త్రేకునందు చేరినాడు. అక్కడి ఆతని ఆచుభవము జమాఖర్చులను వ్రాయుటలోను, తదితర వ్యాపారవిషయములందును ఆతనిని అద్వితీయునొనర్చినది. అట్టి ఆతడు విజనెన్ మేనేజరుగాచేరుట, ఏ వ్యాపారమునైనను భావిగుభమునే నూచించును. హెరాల్డు ప్రవేశించిన కొలదికాలముననే పత్రిక లాభము నార్జింపదొడగెను. ఏడాదికి రెండు వేలపానుల నికరమగులాభమును పత్రిక యాపదొడంగెను. ఆర్నెస్ట్ కలులైనగమనిక, ఆర్నెస్ట్ ఉత్సాహము తప్పదాయలవడకుండ హెరాల్డు నిదానము కాపాడునది. ఆ సోదరులకలయక ఆపూర్వమైనది. ఒకరిదగ్గఱ లోపించినగుణములు మఱియొకరిదగ్గర ప్రస్ఫుటముగానుండెను. కావుననేనాడు క్లీటు స్ట్రీటులో అంతవఱకు కనబడని, చివరదని అద్భుతకృత్యములను కావించిరి. పత్రికకు ఏడాదియిగియుసరికి వారమునకు సగటున ఆ పత్రిక ఏటవేలకాపిలు అమృతమోపుచుండెను. ఆ సోదరులిద్దఱును యువకులు. అంతటి చిన్నతనమున అట్టివ్యాపారము నిర్వహించుటకు వారు సమర్థులుకారని భూపురు తలచిరి. కాని ఆ యువకులిద్దఱును ఆ పలువురి తలంపులను నిరర్థకముగావించి విజయ లక్ష్మీలాటన నందిరి.

మన మనమువలెను నూర్చుభావములను తలచును ఉపయోగించుచుండుటయే మనజీవితము జనుపథమందుటకు తోడుపడవనుట నార్తుక్లి ణ్ జీవితము వెల్లడి చేయుచున్నది. ఆకాలమున వారమువారము ఏదోనొక కొత్త బహుమానము, భావము ఆస్పర్శలలో ఉండవలసినది. ఏమగు గాక, ఎట్లు ఆగుగాక తన పత్రికనుగూర్చి ప్రజలు ముచ్చటించుకొనుచుండుటకు ఆతడు క్రొద్ద పెట్టి నూర్చువిషయములను కొనినచుచున్నాడు.

రైల్వే ప్రమాదములవలన అంగ వైకల్యము, మరణము మున్నగువానినందీ కాపాడుటకు ఆతడు తన హతకులకు ఉచితభీమాసౌకర్యమును పత్రిక ప్రారంభింపబడిన తొలిదినములయందే ఏర్పాటు గావించినాడు. 1889-వ సంవత్సరము ఆక్టోబరులో వాతడు గావించిన ప్రకటనము మఱియు అచ్చుత మైనది. 1889-వ సంవత్సరము డిసెంబరు 4-వ తేదీన బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇంగ్లండునందు బంగారము యొక్కయు, వెండియొక్కయు మొత్తము ఎంతయందునో ఇంచుమించుగా సరిగా చెప్పు పాతకునకు జీవితపర్యంతము వారమునకు ఒకపాను బహుమాన మిచ్చునట్లు 'అస్పర్శ'నందు ప్రచురింపబడినది. ఈ ప్రకటనచేసిన రెండు మాసముల అనంతరమునకును దేశమున ప్రజల మతియుక ఏవిషయమును గూర్చియు నింతగ ముచ్చటించలేనవచ్చును. ఈ బహుమానమును కల్పించిన ఆతని ఈ ఒక్క భావమే ఆతనికి గొప్పచేరు చెచ్చిన తొలుతటి విషయము. అట్టి పెద్ద బహుమానము పత్రికకు తప్పక నష్టముకల్గించునని పలువురు తలచిరి. హోరమునవర్త సోదరులభావన మాత్రము పలువురి తలంపులకు వ్యతిరేకముగా నుండెను. జనుల మానసిక ప్రగృహి నాకళించుటలో వారు నిరపమానము. పోటీబహుమానము ముగియునది! పత్రికాకార్యాలయమునకు 718,000 ఏడులక్షల పదుపైదిమిలీల పోట్లు కాట్లలు వచ్చెను. అనగా ఏమన్నమాట? ఆ పోటీ బహుమానముయొక్క నియమావళిని పఠించుటగాను అందఱు జనులు ఆస్పర్శయొక్క ప్రకటన కొనినది. ఆ పోటీబహుమానమునందలి నియమమును ఒక దానిని చూడుకు వారి తెలివి ఆకళింపుచును. ప్రతి పోట్లు

కాట్లమీదను ఆది కార్యాలయమునకు పంపబడుటకు పూర్వము దానిపై ఆయిదుగురు పోటీసంకేతములు చేయవలసియుండెను. అందువలన వారును మిలియనుల (నలుబదిలక్షల) ప్రజలదృష్టికి 'అస్పర్శ'పత్రిక గుఱి చేయబడినదైనది.

పత్రిక జనుశిఖర మంటుచుండిన అప్రారంభదినములు ఉద్రిక్తభావపూరితములు. పెనుకటి కార్యాలయము చాలలేదు. వికాలభవనమునకు స్క్రీటు స్క్రీటు లోని 108 కపాటసంఖ్యల గృహమునకు కార్యాలయము మార్చబడెను. సంపాదీయకార్యాలయమున కూర్చుండి నిత్యనూర్చుభావపూరితములగు క్రొత్తసంచికలను వెల్లడించుచు, పోటీపక్షలో పాల్గొనుచుండు వారిసంఖ్య వారక్రమమున హెచ్చిపోవుచుండుటను ఆత్మేచ్ఛ పరిశీలించువాడు. ఆతని సోదరుడు హెకోల్డు ప్రచురణకాఖాకార్యాలయమునకూర్చుండి హెచ్చు ప్రతులకు ఆర్డరులను పెరిఫోనువ్వారా అందుకొనువాడు. ముద్రింపవలసిన ప్రతులఆర్డరు వారమువారమునకు హెచ్చింపవలసినచుండెడిది. ఆ పోటీబహుమానము ఆర్డుస్సునర్వడిచాట్లుమెంటులోని ఒక యుద్ధభటుడు పొందెను. సరియైన మొత్తమునకు ఆతని యీహ రెండుపానులు ఇంచుమించుగా ఉండెను. ఈ పోటీబహుమానము పుట్టించిన పోటీకము సద్దు అగునది సరికి పత్రిక వారమునకు మూడులక్షల ఏబదిశేలప్రతులు అమ్ముడుపోవుచుండెను.

ఇక ఇతరపత్రికలు ప్రారంభించుటకు నలయు వ్యాపారస్థిరత్వము తమకు లభించినదనుచైత్యము ఆ సోదరులకు కలిగినది. పరిస్థితులు పూర్తికాలలోదింపి మార్కెట్టులో ఆరపెన్నికి అమ్ముగల ఒక హాస్యగ్రంథ పత్రికను 'కామిక్ కట్టు' అనుపేరుతో ప్రారంభించుటకు వారు నిశ్చయించిరి. అంతవఱకు అంగదేశమున హాస్యగ్రంథపత్రిక యేదియు పెన్నిక తక్కువలకు విక్రయింపబడుచుండుటలేదు కాగా ఆరపెన్నికి హాస్యగ్రంథ పత్రిక విక్రయించుట సాధ్యముకాదను ఇతర పత్రికా వ్యాపారుల భావముకంటె హోరమునవర్త సోదరుల భావమే మందిదగుటను గూర్చించినది. వారి నియర్శుల

తప్పు అభిప్రాయముననుండి. ప్రారంభమునుండి ఆ పత్రిక ఏదాది ఇరువదివేలపానుల లాభమును గొని వచ్చునది.

ఆల్ఫ్రెడ్ ఇప్పుడు క్రమముగా ధనవంతుడగుచు న్నాడు. వచ్చినధనము దుర్వ్యయముకాకుండ ఆతని సోదరుడు కాగ్రెత్తలేస్కి దానిని వ్యాపారాభివృద్ధికి వినియోగించుచున్నాడు. చిన్నతనమున నైతికవిద్య రిష్టిగావుమునకుపోవుచు తాను సుకల్పించిన వానికి క్రమముగా సిద్ధికలిగించు అవకాశము ఆల్ఫ్రెడ్ వకు కలిగినది. 'కామిక్ క్లబ్బు' ప్రచురణమునకు తోడు 'ఫర్ గెట్-మి-నాట్' అను పత్రికను ప్రత్యేకము ప్రేమల కొరకు ప్రచురించుటకు ప్రారంభించిరి. ఇంతవఱకు వారి చేతులలో నూగుపత్రికలు. నాలుగవది, ఐదవః కూడ ప్రారంభించిరి. అవి రెండును హాస్యరసవంతములే. వీరితరువాత మఱి రెండుపత్రికలు, 'సండే కంపాని యన్,' 'సండేస్కోర్' అనునవి. ఇట్లొక పెద్దసంఖ్య ఏర్పాటుయ్యెను. పీటర్ నాప్టర్ స్కేవర్ లో ఒక చిన్న గదిలో ప్రారంభమైన ఆ వ్యాపారము 1893-లో ఆస్పయ్యలిమిటేడ్ ఆయెను. ఆ కంపెనీయే ఇప్పుడు ని ఎమర్ల హేటెడ్ ప్రిన్ లిమిటెడ్ అనునామున వ్యవహరింపబడుచున్నది.

'ఆస్పయ్య' పత్రికయొక్క మొదటిసంచిక వెలువడి అయిదేండ్లు తిరుగకుండగనే ఆ సోదరులు సొంతముద్రణాలయమును సంపాదించగలిగిరి అది క్రమముగా సోత్ వార్క్సు-నందును కేప్రెస్సింగ్ నందును విలసిల్లుచు అంగ్లేజీయునందలి పెద్ద ముద్రణాలయములన్నిటికి పెద్ద ముద్రణాలయములయ్యెను.

పెద్దతనమున ఆతడు పలువిషయములందు ఆభిరుచిని చూపువాడు. ఎన్ని విషయములందు ఆతనికి మార్నాథి రుచి కలుగుగాక తాను యావనమున స్థాపించిన పత్రికా ప్రచురణవ్యాపారమునమార్తము ఆతని గాఢమగు ఆభిరుచిమార్తము డిందుపాటొందలేదు. క్రమముగా అది బృహత్పరిణామమునందెను పత్రికా ప్రచురణ వ్యాపారమున అది సాటిలేనిదయ్యెను. దాని యాజ యాచూప్యమున ప్రచురింపబడు పత్రికలసంఖ్య కలా

ధికము. అంగ్లేజీపు జనాభాలో పత్రిక నలుగురుమనుష్యులలోను ఒక్కొక్కడు ప్రతివారమును ఈ పత్రికలలో కనీసము ఒకటైన కొనవలసివదిలేదు.

లార్డు నార్త్కోట్ మరణమునాటికి ఈ ఘనమునందు సంపాదకీయకాఖ్యుండును, వ్యాపారకాఖ్యుండును ఏనిమిడివందలమంది ఉద్యోగులుండిరి. రచయితలకును, చిత్రకారులకును ఈ ఘనమువారు వారమునకు ఐదువేల ఐదువందలపానులు ఇచ్చుచుండిరి. ఘనమువారి అన్ని పత్రికలను ముద్రించుటకు ఏదాది ముప్పదియైదు వేలలక్షల కాగితము కావలసియుండెను. దేశమునందలి పత్రిక మారుమూలయ్యెను వారిపత్రికలను ప్రచురము చేయుటకు ఏదాది ఒకకోటి ఇరువదిలక్షల పోస్టల్స్. ఈ బ్రహ్మాండవినిర్మాణమునకు ఆ ద్య బృహత్ లెవరు? ఇద్దరు యువకులు. వారి కిట్టిజయమునుకూర్చిన భావన ఏది? నాడు చదువుట నేర్చుకొనుచున్న బాలబాలికలు తాము చదువుటకు అనువగు విషయములను ఆకర్షణీయమగురీతిని అందించు పత్రికలను కొనుటకు ఉత్సాహవంతులై యుండునట.

1896-లో వారి కంపెనీనామము హామ్మవర్త్ బ్రిదర్స్ లిమిటెడ్ గా మార్పుడెను. ఇంతవఱకు వారు వారపత్రికాప్రచురణముననే ముగ్గులైయుండిరి. ఇప్పుడు వారు ధనవంతులైయున్నారు. కాలన దిన పత్రికా ప్రచురణమునకుకూడ కడంగిరి. వారపత్రికా ప్రచురణమున వారికి అపారమగు జయము లభించి యుండుగాక, వారు దినపత్రికాప్రచురణమునకు కడంగుటలో ప్రమాదపడుచున్నారని పలువురు తలచిరి. 'సన్' అను పత్రికకు అప్పటి సంపాదకుడగు కెన్నెడీ తోమ్మ అనువానితో కలిసి సోదరు లిరువురును 'ఈవెనింగున్యూస్' అను దినపత్రికను కొనిరి. అంతకుపూర్వము పెక్కిండ్లుగ ఈవెనింగున్యూస్ ను ముతో నడుపబడుచున్నది. ఆల్ఫ్రెడ్ ఏమిచేయుగాక దీనిని లాభసాటిగా చేయలేదని చాలమంది భయపడిరి. అరపెన్నీకి అయ్యు ఉదయకాలపు దినపత్రికలను కూర్చి నార్త్కోట్ తాను కమెంట్రియందు ఉద్యోగముచేయుచున్నప్పుడే చింతించువాడు. ఆచింతనము ఇప్పటికి

వెరవేసెడి, ఇరువదియైదువేల పానులకు 'ఈవెనింగు న్యూస్'ను కొన్నాడు. దానికి నూతనజీవితము పోసి వాడు. క్రమముగా ఈవెనింగున్యూస్ ప్రచారము పొందినది.

ఇట్లుండ 'డెయిలీ మెయిలు' అను పేరుతో మఱియొక దినపత్రికను స్థాపించుటకు వారు సన్నాహములు కావించిరి. సన్నాహములన్నియు అతిరహస్యముగ నుంచబడెను. మేసెల 4-వ తేది దానిప్రచురణదినముగ నిర్ణయింపబడినది. చాలరోజులు ముందుగనే డెయిలీ మెయిలు మాదిరి సంచికలు ముద్రింపబడెను. ఎట్లో రహస్యభేదనము జరిగినది. విదితములగు కీర్తికలతో నొప్పారు ఆపత్రిక మాదిరిసంచికలు కొన్ని పృచురణ దినమునకు పూర్వమే కొంటి చేరులబడెను. డెయిలీ మెయిలు పృథుంచమును చూచుటయే సంభవించునని అది పురిటిలోనే చనిపోవునని వారు అభిప్రాయమిచ్చిరి.

డెయిలీ మెయిలు వెదటిసంచిక నార్దుక్లిఫ్ జయమునకు కిక్కురైతే. దానికథ అరిసి మాటలలోనే చెప్పుటకు మనోహరముగ నుండును. దాని ఇరువదియవ వార్షికోత్సవసందర్భమున లోలిగందిక కథ వాత డిల్లు చెప్పినాడు: 'ఆ పుడు ఉదయకాలపు దినపత్రిక లన్నియు పెన్నీచొప్పున ఆమ్మబడుచుండెను. టైమ్స్ పత్రికమాత్రము 1861 నుండియు మూడుపెన్నీల చొప్పుననే ఆమ్మబడుచుండెను. ఈ పత్రికల యజమానులు మేము ఆరపెన్నీ ఉదయపుపత్రికను ప్రారంభింప నున్నామనుటనుచూర్చి ఎట్టి చింతనముగాని లేకయుండిరి. కాని ప్రజలుమాత్రము మా ఈ ప్రారంభమునకు అమితమైన ఉత్సాహమునుచూపిరి. వారంతటి ఉత్సాహము చూపుదురని మేము తలంపనేలేదు. ఒక లక్షప్రతులు ముద్రించుటకు మేము అనుక్రమచేసి కొంటిమి. పెన్నీచొప్పున ఆమ్మబడుపత్రికలు ఉపయోగించుచున్న కాగితమునంటి. కాగితమునే మేమునుగైకొంటిమి. క్రొత్తమాదిరి యంత్రములను తెప్పించి నిలిపిరిమి. ఈవెనింగున్యూస్ క్రమాభివృద్ధిని గమనించి యువకులు చులువురు మా ఈ క్రొత్తపత్రికతో సేవా సంబంధముపెట్టుకొన ముచ్చటపడుచు లేఖలువ్రాసిరి. రాగల ఆన్ని ఒడుదుడుకులకు వలయురక్షణలు కావించు

కొంటిమని మేము తలంచితిమి. కాని ఒక్కవిషయమున మేము చాల పొరపడితిమని ఒప్పుకొనక తీరదు. ప్రజలు కోరగల కాపీలసంఖ్యయొక్క మదింపులోనే మేము ఘోరముగ ప్రమాదపడితిమి. లక్షప్రతులకు ఏర్పాటు. కాని అవాడు మేము మూడులక్షల తొమ్మిదివేడువేల రెండువందల పదునైదు కాపీలు ముద్రింపవలసిన వారమైతిమి. క్రొత్త ముద్రాయంత్రములు మేము తెప్పించులోపల చుట్టాపట్టాలనున్న పెద్ద ముద్రాకాలలో పెక్కు ఒక్కమాఫికి వినియోగింపవలసినవైనను.'

సర్ మాక్స్ వెంబర్న్ వ్రాసిన లాద్ద నార్దుక్లిఫ్ జీవితచరిత్రలో డెయిలీ మెయిలు లోలిగందిక ప్రచురింపబడినపుడు అల్ఫ్రెడ్ రెండురోజులు-పగలు రాత్రియుకూడ- ఇంటి మొగముమాడక ఆఫీసులోనే ఉండిపోయెననియు, రెండురోజుల తరువాత డెయిలీ స్క్వేర్ నందలి తన యింటికిపోయి ఆతడు ఇరువది రెండుగంటలు ఒక్క మొగిని నిద్రించివాడనియు, కలత ఎటుగని ఈ నిద్రకు ఇంటిలోని వారంతయో అలబడి నొందిననియు చెప్పబడినది. అప్పటి కాలనికి ముప్పది యైదు వత్సరములు. వారపత్రికలు పెక్కింటికి యజమాని, డెయిలీ మెయిలునకు జనకుడు. నాలుగేండ్లు తిరిగి వచ్చునదికి డెయిలీ మెయిలు పత్రిక దినమునకు ఏడు లక్షల ఏబదివేలనుండి పదిలక్షల ప్రతులవఱకు ఆమ్మడు నోవుచుండెను. వార్తాపత్రికాప్రచురణమున ఇట్టిది అశ్రుతపూర్వము. ఒకని! బాల్యమునకలుగు తలంపులు ఇట్లు భావికాలమున నెఱవేరిన నిదర్శనము రెన్నియో కలపు. బాల్యమునకలుగు తలంపులనందికొని పనిచేయు వారు పెద్దకాలమున పేరుప్రతిష్ఠలనందగలరని నార్దుక్లిఫ్ చరిత్ర వెల్లడిచేయుచున్నది. పదునాఱవ ఏటనే ఆతడు చేతుదలదినది నిర్ణయించుకొనెను. ఇరువది వర్షముల యనంతర మాత్ర దానివయములను జనుప్రదముగ చేసిచూపెను.

ఫరమువారు ధనమును పుష్కలముగ ఆర్జించుచుండిరి. వ్యయమునుకూడ వారు పుష్కలముగనే చేసిరి. పత్రికను ఆకర్షణీయముగ చేయుటకును, త్వరగ వార్తలు పంపగహించుటకును వారు ధనమును నిశ్చ

ప్రాయముగ పెచ్చలెట్టువారు, మందివార్తలు కొని వచ్చుటకుగాను ప్రత్యేకవిశేషముల ప్రపంచమునందలి మారుమూలకు పంపబడువారు. మార్పిసిక్కులో ఒక సారి భూకంపమువచ్చెను. దానినిగూర్చి ఒకకాలము విషయములను తంతివ్వారా తెప్పించుటకు వారు వేయిపొనులను వెచ్చించిరి. అంగదేశమునగల దినపత్రికల కన్నిటిలోనికిని తమపత్రికను అగ్రస్థానమున ఉంచుటకుగాను వా రిట్టి వ్యయములను అలవోకగా చేయుచుండిరి.

బాల్యమునను నార్తుక్లిఫ్ ఆ సాలోగ్యముతో గొండావలసినయుండెనని తొలక చెప్పియుండినది. అధికపరిశ్రమయే తన ఆసాలోగ్యమునకు కారణమని అత డనుకూలమును జైప్రీతుండుచుకొనవలసియందునది. మంచి పనితోబాటు సయితమతడు ప్రతిరాత్రియు తొమ్మిదిగంటలకే పడుకునుపోవువాడు. ఉదయమున ఆరుగంటలుదాటి అతడెప్పుడును నిద్రించి ఎలుగడు. అతని ప్రథమప్రాతఃకాల కృత్యమేమి? ఉదయకాలపు పత్రికలన్నియు చదువుట. చనిపోవుటకు రెండుమాడుకెలల పూర్వమతడు గ్రామమునందలి తనయంట నుండువాడు. అప్పుడు సయితమతడు ఉదయ మారుగంటలకులేది ఆరుగంటలకున్నుండి ప్రాద్దుటిపత్రికలన్నియు చదువువాడు. తనపత్రిక ప్రచురించినవార్తలు కొన్ని ఇతరపత్రికలలో లేకుండుటయు, ఇతరపత్రికలు ప్రచురించిన వార్తలన్నియు తన పత్రికలోకూడ నుండుటయుచూచుకొని అత డిమితానంద ముండువాడు. ప్రతిదానియందును సమగ్రత వాంఛించుట-చేయదలచిన దానియందు పట్టుదలలిగి యుండుట అను రెండుగుణములుచేరి అతని అపూర్వభావములకు అపూర్వజయమును కలిగించినది.

ఎమర్లమే టెడ్ ప్రెస్ అను నామమును ధరించిన ఈ కంపెనీ ప్రపంచమునందలి ప్రచురణాలయముల కన్నిటి కిని తలమానికమువంటిది. డెయిలీమెయిలు పత్రికా సంస్థాపనముతో నార్తుక్లిఫ్ సృష్టిప్రబంధమునకు ఆశ్వాసాంతమైన డనకచ్చును. కాని అతని కీర్తి వృక్షము మఱియొకకాఖను చెంచుండ నుండలేదు. బ్రిటిషు పత్రికలలో టైముపత్రిక నయను చేతను,

ప్రతివ్యతేతను తొలక పేర్కొనవలసివది. అట్టి పత్రికను తూడ నార్తుక్లిఫ్ కొనివైచినాడు. అనగా టైమును పత్రిక విధానమంతయు ఆతని చెప్పు చేతలపై నాధారపడినదన్నమాట. బ్రిటిషుపత్రికారాజమును టైమును ఇట్లు కొంతకాలము బ్రిటిష్వాక్తాపత్రికానిర్వాహక భావనీయును నార్తుక్లిఫ్ చేతులలోనుండెను. చిన్నతనమున రిఫ్టోగ్డుమీద నైకైల్కి పికార్డుకొట్టిన లాంటిది నేడు లండనునందలి స్ట్రీటుబిథిలోని పేదావంతులలో అగ్రముండె ఆలరెను.

1904-లో అతనికి బార్ నెట్ హోదా ఈయబడెను. 1906-లో లార్డు నార్తుక్లిఫ్ విరుదముతో ప్రభువర్గమున చేర్చబడెను. అతని సోదరుడు లార్డు రాధర్ మీరు అను విరుదముతో ప్రభువర్గమున చేర్చబడెను.

ఆ సోదరుల జీవితమునందలి ఇతర ప్రయత్నముల గూర్చి చెప్పట కిచట లావురాలను. డెయిలీమిర్రర్ అనుపేరుతో వారు ప్రత్యేకము ప్రీల కొకదినపత్రిక ప్రారంభించిరి కాని అది జయమండలేదు. అందుమీద వారు దానిని సచిత్రవార్తాపత్రికగా మార్చివైచిరి నే డది ప్రపంచమునందలి సచిత్రవార్తాపత్రికలలో శ్రేష్టతరమైనదై యున్నది. యుద్ధకాలమున సోదరు లిరువురును తమ పత్రికలవ్వారా ప్రజలనుములందు చేకర్చిరి రగు లొగల్పి బ్రిటిష్ అరుమున కేంతయో తోడుపడిరి. కాగా 'మంత్రిమాణిక్య'కు లాయర్ కార్డియూ, పత్రికా నిర్వాహకుడు నార్తుక్లిఫ్ నుకలసి యుద్ధమున బ్రిటిషు వారికి జయమునుకూర్చిరి' అని ప్రజలు పలికిరి.

నార్తుక్లిఫ్ నకు యంగ్లములనిన సరదా. నైకిన్సు క్రొత్తగ వచ్చినరోజులలో అతనికి పైకిలసిచ్చి, మోటారునైకిన్సు కనుగొనబడినపుడు వారిని కొనిన మొదటిజట్టులో మొనటివాడతడే. 1895 లో వాతడు ఫ్రాంసులో క్రొత్త మోటారునైకిల్కి విహరించి నాడు. రోడ్డుకిపై బొంకదాటి దానితో వాత బొంక పోలమున బడినాడు. అగుగాక! మోటారులు వచ్చిన పుడును వానిని కొనుటకు అతడు మొదటివాడే. క్రొత్త మోడల్ కారు వచ్చినప్పుడెల్ల అతడు కొనువాడు. కారులు లానే నడుపుకొనుట అతనికి ముచ్చట. తన తుదిదినములప్పటి తన ఆనందములనుగూర్చి సర్ మాక్స్

పెంబర్తవతో అతి డిట్లు చెప్పినాడు. 'ఒకకారు, ఒక
ఓలిపోడు, నిద్రించుటకు మృదువైనపంటువు. ఇంతకు
మించి నాకేమియు అక్కఱలేదు.' గాలిమీసములు
క్రొత్తగ వచ్చినకొలలలో వాని చోడవమున అతని
పత్రిక బహుచుగులమూలమున ప్రోత్సహించెను.

యెద్దపయమున అమెరికావారు విశ్రాంతికి
కాపటయైయుండ ప్రచారముచేయు అతడు రెండు
సారులు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములగు సంచారము
చేసెను. ఆ సంచారములో అత డొకతూరి ఇరుతది
యొక్క దినములు రైలుమీదనే ఉండిపోయెను.
అందుతో అతని ఆరోగ్యము పూర్తిగ చెడిపోయినది.
విక్రాంతి గొనివకాని అతడు కోల్కానుటకష్టమని
డాక్టరులు సలహాయుచ్చిరి. అయినను పరాజితయైన
జర్మనీదేశపు పరిస్థితులు స్వయముగమాయుట కాతడు
ప్రయోగముకట్టివాడు. చెడిన ఆరోగ్యము ఈ ప్రయో
గముతో పూర్తిగ చెడిపోయినది. అంగ్లదేశమునకు తిరిగి
వచ్చి అత డెంతయోకాలము జీవించలేదు.

నార్తశిఖ మరణానంతరము అతని సోదరుడు
కోఫర్ మిర్ పత్రికలకల్ల య జమాని య యొగ్గినను.
తైమ్ముపత్రిక మాత్రము జాతికొలలకు బ్రక్షుగా అమ్మి
వేయబడెను. తైమ్ముపత్రిక ఇప్పుడు అంగ్లానికి సాము
దాయకముగా చెందిన ఆస్తి. ఇక అది తిరిగి ఎప్పుడును
అమ్మబడదు.

శ్రీటు శ్రీటును చెంతగల టూరీదర్ వీధి మూలలో
నే డొక బ్రహ్మాండభరణము కలదు. ప్రపంచమున ఏ
ఒక్క ప్రదేశమునగాని సాముదాయకముగ దొరకని
ముద్ర నాయంత్ర సామగ్రి ఆ భరణమునఉన్నది. దాని
కబాలముపై 'నార్తశిఖ గృహము' అను వాసుము
చెక్కబడియున్నది. బాల్కనున తన పాతకాలాపత్రి
కకు సంపాదకడై—యోవనమున పెట్టె—వారపత్రిక
లకు స్థాపనాచార్యుడై—ముప్పుది యొనెండ్లప్రాయ
మున ప్రఖ్యాతములగు దినపత్రికలకు అనకుడై
ప్రపంచమెఱిగిన వార్తాశ్రుకాని ర్యావూకులలో
అద్వితీయుడైనవానికి అదియెంతయు తగిన స్మారక
విహ్నము.

గోలకొండ కవుల సంచిక

నిజామురాష్ట్రం ప్రసవయందు గోలకొండ పత్రిక
నిరుపమానయశము వార్జించినది. మల్లివాధ నూనికంటి
వాఖ్యాత్యుకోమణిని, బమ్మెర పోతవంటి భక్తకళా
మణిని, విద్యానాధునికంటి ఆలంకారశాస్త్రజేత్రను,
సోమనాధునికంటి మతప్రచారకుని సారస్వత శ్రేత
మున వెలయింపజేసిన గోలకొండ రాష్ట్రమున ప్రస్తుత
యొగమున వెలయుచున్న కవిపండితుల పాండితీ ప్రభా
వములకు ప్రదర్శనము కల్పింప గోలకొండ సంపాదకులు
సంకల్పించి ఆధునికులగు గోలకొండ కవుల రచనము
లకు ఆహ్వానించిరి. వచ్చిన కావ్యములను స్తోత్రములు,
మహాపురుష ప్రశంస, శృంగారము ఇత్యాదిగా గిగ
కాటలుగా విధించి సంచికయందు చేర్చిరి. నూడు
వందల ఏబదివలుగురు ఆధునిక గోలకొండకవుల రచన
ములు. రాయలరైజాన నాలుగువందల ఏబదిపుటలు,
పెక్కు ఛాయాచిత్రములు. ఆంధ్రుడగువాని ప్రతివాని
వాస్తవమునందున ఉండదగిన సంపుటయు. కవిచరిత్రకారు
నకు ఇందలి కవుల రచనములకంటె కవికాలము, స్థలము,
వయస్సు మొదలగు వివరములగుల కవిపరిచయము అను
విభాగము విశేషముగ ఉపయోగింపగలదు. శేషాద్రి
రమణకవులు ఈసంచికకు అనుబంధముగా చేర్చిన 180
గోలకొండ ప్రాచీనకవుల పట్టిక అమూల్యమైనదిగా
నుండి కవిచరిత్రకారుల భ్రమప్రమాదజనితదోషము
లను ప్రశస్సుటముచేయుచున్నది. ఈసంచికను ఆధునిక
గోలకొండ కవులసర్వస్వమనవచ్చును. ఈ మహా
ద్యమమునకు సంపాదకభారము వహించిన కవులు,
ఆంధ్రమహాకవులు అయిన శ్రీమరవరము ప్రతాపరెడ్డి
గారిని అభిలాంభజనుల పక్షమున మహాపూర్వకముగ
అభివందించుచున్నాము. ఈసంచిక ఇట్టి ఉత్కృష్ట
రీతిని వెలయుటకు పోషకప్రాత్సానము లాసంగిన
శ్రీమంతు సురైరాజ్ భాగ్యలక్ష్మమ్మబహద్రుల ఆత్మ
హుయ పరిపాలకులు విశేష ప్రశంసనీయులై యున్నారు.
గోలకొండ పత్రిక చందాదారులకు ఒక రూపాయి,
ఇతరులకు రెండురూపాయిలు. దిగునామా : గోలకొండ
పత్రికా కార్యాలయము, హైదరాబాదు, డిక్కన్.

విజ్ఞానసంపాదనావసరమున వివిధవిషయములందు కలుగు సంకేతా
ములను నివారించుకొన వత్రికాముఖమున జిజ్ఞాస ఫలప్రతిఫలము—ఇందలి ఏ
ఒక్క— జిజ్ఞాసజ్ఞానమునరే పరియైన సమాధానము తెలిపియున్నచో దానిని
కూడినంత సంగ్రహముగ వ్రాసి, ప్రచురణార్థము సంపుటకును అంధ్రభూమి
పాఠకులను ప్రార్థించుము. —సంపాదకుడు.

ర౧. ప్రథమ గణ్యుడగు ఆధునికాంధ్రకవి.

ర౩. విషయము

అరవము, కన్నడము, మహారాష్ట్రము
మున్నగు దేశీయభాషలలో ఆయాప్రజలు
ఒక్కొక్కరికి వివిధ ప్రథమగణ్యునిగా నంగీక
రించి అట్లు చెప్పుకొనుట కద్దు. ఆధునికముగా
అంధ్రకవిలోకమున అట్లు ప్రథమగణ్యుడుగా
చెప్పుకొనదగ్గ కవిగ్రామణి ఎవడు?

సాము, తేలు మున్నగు విషజంతువుల
విషములు ఆయాజంతువులకు హానికల్గింప
వనుటకు ఈక్రింది విషము అద్భుతమగున్నది.
ప్రాసెస్ యల్ డి ఫ్రాస్టర్ గారు 'సైన్సు'
అను పత్రికలో ఇట్లు ప్రకటించుచున్నారు.
'ఇటీవల అమెరికాయందలి ఛార్లెస్ హేన్
కాన్సాస్ స్టేట్ కాలేజియొక్క జా అలాబి
కల్ లేబరేటరీలోని చిన్నసర్పమొకటి తన
బోనులోని ఇతరసర్పములతో పోరాడుచు
ప్రమాదవిశమున తన్నుతానే కరచుకొనెను.
అది తనకోరికను బయటికి లాగుకొనగలుగు
లోపుననే తగినంతవిషము లోనికి దిగుట
వలన కొన్నిగంటలలోనే మరణించెను.'

—కె. గోపాలరావు.

ర౨. గణ్యుడీస్త్రీలు : పుల్లటి ఫలములు.

—అల్లం రాజువరసంభామూర్తి.

గణ్యుడీస్త్రీలు పుల్లదానిమ్మ, పుల్లనారింజ
మొదలగు ఫలములను విస్తరించి తిన
వచ్చునా? విస్తరించి తినుటవలన వారికిని,
వారిపిల్లలకును ఏమైన చెడువు ఉండునా?

—అచంట రామయ్య.

ర౩. దుశములు వారిగా జనసంఖ్య.

ర౩. పిప్పళ్ళ పంట

జనసంఖ్యనుపట్టి చూచినచో మన
హిందూమతము ప్రపంచమతములలో ఎన్నవ
స్థాన మాక్రమించుచున్నది? ఒక్కొక్క
మతమును అనుసరించు జనుల సంఖ్య ఎం
తెంత?

తెనుగు దేశమున పిప్పళ్ళు పండించుటకు
మంచి అవకాశమున్నది. పిప్పలి మొక్క చాల
మోతైనది. ఈ మొక్కలను నాటుటకు తొల
కరియు, కార్తికమాసమును మంచి అనుకూల
వేమయములు. ఇతర సమయములందును మొ
క్కలను నాటి బ్రతికించుట అంత దుస్తరము
కాదు. మందుదీసునులలో పిప్పళ్ళకు సాధా
రణముగ మంచి ధరఉండును. కావున పిప్పళ్ల
సాగు మంచి ఫలప్రదమైనదని చెప్పవచ్చును.
వావరమని ఖాళీగా ఒదిలివేయు మామిడి
మొదలగు చెట్లనీడలను దీనిని పెంచుటవలన
ఒకత్రొత్త ఫలసాయము లభించుచుండుటయే
గాక పెద్దచెట్లు మొదట మరామత్తు చేసినట్లు
కూడ అగును. —ఆర్. శ్రీరామమూర్తి, బి.ఏ.

—యస్. సుబ్బరామయ్య.

ర౪. టాక్ మహర్ కట్టిన చెతరు?

ప్రపంచప్రఖ్యాతిగాంచిన టాక్ మహర్
పైన తయారుచేయుటలోను, కట్టుటలోను
యూరపియన్ ఇంజనీరు ఒకడు సాయము
చేసినట్లు చెప్పుబడుచున్నది. దీనిని కాదను
టకు చారిత్రకాధారము లేదయైన గలవా?

—జి. సుబ్రహ్మణ్యకాశ్రి.

“ఆంధ్రభూమి” పుస్తకపరిషత్తు

౧౦౮. కవి రాయలు

గ్రంథకర్త కొత్త వీరభద్రయ్య కాదరిగారు. పుస్తకరాయలు స్థానేశ్వరయ్యధిపతన గోరీలే చెరబెట్టబడి, కండ్లరాదబెలుకబడి యుండగా రాయల ఆస్థాన కవి రామభట్టు ఎట్లా గోరీని మందిరములపేరికొని రాయలకబులశ్చరసంధానమివ్వచే గోరీని రాయలచే ప్రదర్శనపొటవమున చంపించి తానును రాయలును అత్యచార్య గామించుకొనుట ఇందలి ఇతి వృత్తము. కథ చమత్కారమైనది. శైలి ప్రయత్న ప్రాధమ్యము. విద్యాంశులగు శ్రీవాగ్లింగము పెంక శేష్యరకాశ్రీ గారితే బరిష్కరింపబడినదిగుట నిర్దుష్టము. క్రానుపైజాన 80 పుటలు. వెల నాలుగుపాతాలు. కాదరిగారు మజిలీకొన్ని గ్రంథములను రచించి భాషాసేవ చేయుదురు గాక! వలయువాడు గ్రంథకర్తపేర తెనాలి తాలూకా సంగంజాకర్ల మూడి వ్రాయునది.

౧౦౯. స్వప్న కథ

పద్యకావ్యము. గ్రంథకర్త శ్రీ జి. జానుకవి. క్రానుపైజా. అంటే కాగితములు, 50 పుటలు. వెల పందెండు పాతాలు. ఈ గ్రంథమును గూర్చిన విమర్శనము స్థలాంతరమున ప్రత్యేక వ్యాసముగ ప్రచురింపబడినది. ప్రతులు వలయువాడు గుంటూరుజిల్లా వినుకొండ యందున్న గ్రంథకర్తకు వ్రాయవలెను.

౧౧౦. రామ నామం

రచయిత శ్రీమద్దా విశ్వనాథముగారు. హనుమంతుని రామభక్తి పరసముగ వర్ణింపబడినది. భక్తి భారమును పురిగొల్పు లలితరచనము. చిన్నపైజాన అందముగ ముద్రింపబడిన ఈ గ్రంథము తపాలాకర్షణ గొలువ అచార్య పంపువారి ఉచితముగ ఈయబడుచున్నది.

విలాసము : వ్యాసకుటీరము : పేలుపాక ; వయా ఎల మందిలి, విభాభట్టణము జిల్లా.

౧౧౧. గీతాత్రయము

కరుణగీత, గాయత్రీగీత, జ్ఞానగీత అను మూడు గీతల సంపుటి. రాయలసీమ ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయ మునకు రామదీక్షకత కూర్చున్న వారిలో నొకరగు శ్రీయుత పీఠి ఆంజనేయులుగారు రచించినది. విజ్ఞానవల్లికా గ్రంథమాలానుబంధములలో ఇది వాల్లవది. అమృతాచారి బాతరసమయమున నడచిన జంతువుల చిత్రవర్ణను తిలకించి కవితరచించిన కరుణగీతము ఇందలి ప్రథమగీతము. పోదాడబడిన లేడి మృగయునకు తినపరిచేదనము తెలుపుట ఇందు చక్కగ వర్ణింపబడినది. ఇక రెండవగీతమును గాయత్రీగీతము. గాయత్రీ మంత్రమునకు మహ్మదీక్షయానందుని వ్యాఖ్యానము ననుసరించి తెనుగుపేత. మూడవగీతము జ్ఞానగీత పేరునకు దగియున్నది. క్రానుపైజాన 40 పుటలు. దొరకునాలుక శ్రీ పీఠి ఆంజనేయులుగారు, అనంతవరము.

౧౧౨. గ్రీసెల్లా

వచనము. ఇది శ్రీరామలింగస్వామివారి ఉపన్యాస మునకు ఆంధ్రానువాదము. అనువాదకర్తలు సుప్రసిద్ధాంధ్రగ్రంథకర్తలగు శ్రీయుత కూచి నరసింహము పంతులుగారు. ఆదర్శప్రాముఖుని గ్రీసెల్లా చరిత్ర చమనదగియున్నది. గొప్పవీరిని బోధించు ఉత్తమ గ్రంథము. రచనముకూడ ఉత్తమముగానున్నది. భగవంతుడు కృతజ్ఞుడై వడ్డీలో తన అశ్వాలను దీర్చుకొనుట అను వామదీక్ష. ఈకథ చక్కని తార్కాణము. ముద్రణము గుండరముగ నున్నది. క్రానుపైజాన 18 పుటలు. వెల ఒక పాతా. చిరునామా : వ్యాసకుటీరము, పేలుపాక — ఎలమందిలివ్యాసా - విభాభట్టణము జిల్లా.

౧౦౯. గో గీతము

మధురకవి నాగము కృష్ణారావుగారు రచించిన దిన్న పద్యకావ్యము. 'భోజరాశియము'లోని గోవ్యా ప్రసంగవాదమునుండి యనువదించబడినది. పాదాంతములందు విజయపులుగలిగి పిలువగలేజముతో నొప్పు గీతములలో ఈ కావ్యము రచింపబడినది. పద్యమున చాలవాద్యాయస్పృహతో దొరకొన్న అధునికాంధ్రకవులలో శ్రీకృష్ణారావుగారు ఒకరు. వారి ఈ కావ్యము ప్రశస్తికము చాలచారికలు చదువడి యున్నది. మంచి నీతిని బోధించుచున్నది. శైలి మలభసుందరము. ఈ గ్రంథమును విద్యాభ్యాసాధికారులు ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలయందు పఠనీయముగ నుంచవలెను. శైలికవిత్వగీతము.

నూచుకంటెను, పుట్టొడి ధూళికంటె
త్యుగకగుసుకంటె, పులుగులయ్యక కంటె
తెండుకంటెను, మఱిదూది పింజ కంటె
చుల్కనగుఁగాఁదె తలిలేని మతుఁడు జగతి.

క్రాసునైజాన 24 పుటలు. వెల రెండు అణాలు. వలయువారు గ్రంథకర్తచేర రాజమండ్రి వ్రాయునది.

౧౧౦. రామ తీర్థ స్వామి జీవితము

గ్రంథకర్త బులుసు వెంకటేశ్వర్లుగారు, ఎం. ఏ. వివేకానందస్వామివారి జీవితగ్రంథకర్తలుగా శ్రీవారు ఆంధ్రులకు పరిచితులైయున్నారు. జీవితగ్రంథరచనమున అనుభవము సంపాదించిన వారిప్పుడు రామతీర్థస్వామి జీవితము తెనుగువారి కందించుట ఎంతయు సముచితముగ నున్నది. ఈగ్రంథవచనము మనస్సున కెంతయో ఉత్తేజము కల్గించునదిగా నున్నది. శైలి ధారాళమై ఒప్పుచున్నది. డెమ్మి నైజాన 180 పుటలుగల ఈగ్రంథ మూల్యము ఆరరూపాయమాత్రమే నిర్ణయించుటచే విషయప్రాక స్త్యమునకు మూల్యసౌకర్యముతోడునది గ్రంథమునకు బహుప్రచారము కొనిరాగలది నమ్ముచున్నాము. ఈ ఉత్తమగ్రంథమును విశ్వవిద్యాలయములవారు తమ విద్యార్థులకు పఠనీయగ్రంథముగ నొనర్చి వారి శైలికజీవితమునకు తోడుపడగలరని

ఆశించుచున్నాము. విద్యార్థులకు శ్రీ బులుసు వెంకటేశ్వరులుగారు మఱికొన్ని ఇట్టి ఉత్తమజీవితగ్రంథములను వలయుచి ఆంధ్రభాషార్థకవళి వలంకరింతురు గాక! ప్రతులు వలయువారు గ్రంథకర్తచేర కావడవ్రాయునది.

౧౧౧. ఆనంతపుర మహిళాపాఠశాల

వార్షిక సంచిక

రాయలసీమ ఆశ్వుపర్తి అను ఆనంతపురమునగల మహిళాపాఠశాల 1984 వార్షికసంచిక కృతజ్ఞతతో నందుకొంటిమి. కొంతభాగము అంగ్లమున, కొంత భాగము తెనుగున వెలువరింపబడినది. ఉభయభాషల యందును వ్యాసములను విద్యార్థినులే రచించియున్నారు. వీరి క్రితి ఉత్సాహమును కలిగించిన అధ్యాపకవర్గమువారిని ప్రశంసించవలెదను. ఇంగు ముఖ్యముగా తెనుగుభాగము శ్రీ సీపి ఆంజనేయులుగారి ప్రజ్ఞాపరి లనమున వెలువడినది. ఇట్టి ఉత్తమ అధ్యాపక చరిత్రలను విద్యను గ్రోలుచున్న విద్యార్థినులు ఆనంతరకాలమున యధామతిని భాషాసేవ చేయకలుగుదురు. చిత్రపటములతో సంచిక ముచ్చటగానున్నది. దొరుకుకోటు: శ్రీమతి ఎ. కొటమ్యగారు, హెచ్.వి.సెన్ట్రల్, గవర్నమెంటు శ్రీ వెంకటరీ వ్రెయినింగుస్కూలు, ఆనంతపురము.

౧౧౨. నెల పొడుపు

కవిభూషణ వీరుదాంతులుగు శతావధానులును అను శ్రీ కృత్తివెంటి వెంకటసుబ్బారావు ఎం. ఏ. గారు రచించిన పంజెండు ఖండకావ్యముల సంపుటి. కొన్ని కొన్ని భావములు ఆపూర్వములుగా నున్నవి. ముఖ్యముగా అల్లికెద్ది, దసరాండుగ అను ఖండకావ్యములు కవియొక్క తెనుగుభవమును తెల్లడిచేయుచున్నవి. ఇట్టి రచనములు తప్పక ప్రోత్సహింపవలసినవి మానవ్యుకము. ఆంధ్రు నీయుతవిక వలయు ప్రోత్సహ మొనంగుదురు గాక! క్రాసునైజాన 70 పుటలు. వెల విద్యార్థులకు పంజెండు అణాలు, ఇతరులకు రూపాయి. పక్షిను గోదావరిజిల్లా భీమవరము చెంతగల శ్రీరామపురమునగల గ్రంథకర్తకు వ్రాసి ప్రతులు బడయవచ్చును.

చింకి చొక్కా

ఎక్కడా వారందారక్కా ఆకలిచిచ్చు కన్నీటితో యేడవడమూ - అడ్డమయిన వాళ్ళనీ యాచించి తిరస్కరింపబడి అనమాన క్షేణంతో కృంగిపోవడమూ అతని ప్రతి దిన చర్యలోని ముఖ్యభుట్టాలని. భోగలాలనతో దివ్యభవంతుల్లా కలికే నోమరిపోతుల కేం తెలుస్తుందీ ఒకోరాత్రి పుస్తకం ముందు పెట్టి చదువుకుంటూన్నప్పుడు - చమురై పోయి దీపం ఆరిపోతే - చేతిలో కానీ లేక పోతే - ఆకిటి చీకటిలో.... ఆపుస్తకం పేజీల మీద యెన్ని వేడికన్నీటి బిందువులు యింకి పోయాడూ.... రాణితే నటిగల్గా మస్తుగా తిని ప్రపంచం అంటే తమతోనే వుందనుకుంటూ నచ్చి ప్లామలో కూచునే జమీం దారుకణ్ణాళ్ళ కేంయెరుకా? యింకోరోజున నోట్సు రాసుకుంటూన్నప్పుడు - శతాబ్దంకిందటి ఆపాత ఫౌంటెన్ పెన్నులోని సిరా అయిపోతే - మరునాడు నోట్సుపూర్తిగా రాయలేదని కోప్పడే ప్రసాధ్యాయుని కేం తెలుస్తుందీ వొక అభాగ్యుడని కన్నుల పువ్వునీరు ఆనగం రాసిన నోట్సులో యిమిడి వుందనీ... అంత లేతప్రాయంలో.... ఆసెద్దెనిమిదేండ్ల వయస్సులో - అతని కట్టి వినేక కడుములు కట్టిపోయాయంటే చాలు.... ఒకనిముషం అయినా స్పృహచేయకుండా నిరంతరం జీవనాధారంకోసం పోరాడే అతని శరీరం ఆస్వల్పకాలములోనే మెరపు దెబ్బ

లతో నిండి కరడుగట్ట వుండంటే చాలు.... ఆచీకటిబ్రతుకలో టార్పి వేసి వెతకినా ఆనందమయినది తాన్వయంంటే చాలు -

ఒక ప్రక్క కొత్తబట్టలు కట్టుకుని కులికే ధనవంతుల విలాసాలు, మరోవక్క కట్టుకుద్ద లేకా, తినండి లేకా, కడుపుమంటతో అల్లాడుతూ యింటింటికీ తిరిగే బీదభిక్షుకుల రోదనధ్వనులు. ఒకతట్టున ధనమదాంధుల దుశ్చర్యలూ - రెండోతట్టు అమాయకులగు పేదజనుల ఆర్తనాదములూ - ఒక దెస ఆనందదేవతా... రెండోదెస దార్భాగ్య దేవతా.... అది పండుగ... పూరంతా పండుగే.... అతనికీ అతని అవ్వలగు దార్భాగ్య దామోదరులకీ తప్ప. అందరూ కొత్తబట్టలు వేసికుని తిరుగుతూవుంటే.... అతని కాఖరికి చాకింటిబట్ట అయినా లేదు. చినిగిపోయిన, మాసిపోయిన వొక చొక్కా వుంది వంటిది. పండుగనాడుకూడా అది తప్పదు. తనతో పాటు ఆధాంగిలా కష్టమఖాల్నీ అనుభవిస్తూ మూడు పండుగులని గడిపిందది తోటి మానవుని పాపానామృతయంకన్న దానిదే జాలిగుండె. ఆచింకి చొక్కా కూ-అతని శరీరానికి-చాలరోజులనుంచి వొక అవినాభావ సంబంధం కలసిపోయివుంది. అతన్ని ఆశ్రయించుకుని అదీ - దాన్ని ఆశ్రయించుకుని అతడూ... వారానికి రెండురోజు లతనికి

శలవుడినాలు. దానికి మాత్రం వాకటే విశ్రాంతిదినం. ఆరోజున యేలగానబ్బుతో నో కుక్కనబ్బుతోనో వ్రుకికి ఆరేసు కుంటాడు. ఒకక్షేప్తపుడికి ఆదివారంనాడు చర్చికివెళ్ళడం యెంతముఖ్యమో యీవని అతనికింత ముఖ్య భూరోజున... మల్లా వారంవరకూ అంతే. కాని పాపం ఆవేశ. ఆ పండుగరోజున-అదికూడా కరవైపోయింది. నబ్బు అయిపోయింది ఆయితేమాత్రం.... నబ్బుచిల్ల లేకపోయినా-బట్టలు వ్రుతుక్కోక పోయినా-అన్నం దొరక్కపోయినా పండుగ ఆగుతుందా ఆ అనాధునికోసం. డబ్బున్న బాబుల్ని పలుకరిస్తుంది. లేనివాళ్ళని కనరి కొడుతుంది....

అదనంగా తినే... సగంతిని ఏధిలో పారేసే ప్రతివస్తువా ఎందరెందరియో కష్టజీవుల కొత్త పెత్తుటిచుక్క అనేసంగతిని తలుచుకోకుండా... పిండిపంటలు తాపీగా తింటున్నారు. అందరూ బంధువుల్ని ఆహ్వానిస్తూ న్నారు. అతన్ని ఆపండుగపూట ప్రేమతో పిలచే పుణ్యాత్ములెవరూ? ముద్దుకూతురికి తలదువ్వతోన్న యెదురింటి అమ్మనుమానే తనతిల్లి చిన్న చెల్లి జ్ఞపిడివచ్చారు. ఇద్దరూ కలసి భోగిమంటదగ్గరికి వెళ్ళడమూ, కొత్త పరికర కట్టుకుని చెల్లెలు ఆనందంతో గంతులు చేయడమూ తలచుకుంటే హృదయం కొట్టుకోవడం మొదలెట్టింది చిన్ననాటి రోజుల్లోని ముఖ్యప్రకరణాలు నీనీమాలోలా కళ్ళముందు తిరగడం ప్రారంభించాయి.... అప్పుడు... ఆపండుగరోజుల్లో అమ్మచెప్పడం టూన్నా, చెల్లి యిదివరకే పెట్టినప్పటికీ- చేరడేనీ బియ్యమూ రెండేనీ పోకుండా లూ పెడుతుండేవాడు నచ్చిన ముష్టివాళ్ళకంద

రికి-యూరోజునో. పాపం తల్లిపాపం కళ్ళకు కట్టినట్టయింది. కనులనుంచి రెండు వేడి బిందువులు రాలాయి. యింకోరెండు క్రిందకి రాలకుండా కన్నుల్లోనే గుండ్రంగా తిరుగుతోన్నాయి. నచ్చిన స్వేక్తికూడా కనపడలేదతనికి-దయాకరం యాదృశ్యమంతా చూచి అవగాహన చేసికున్నాడు-అతని నోదార్చి బతిమాలి. యింటి కాహ్వయించాడు.... సత్తమైన పండుగరోజున కిరస్తానీవార్లొంటిలో ఆదిధ్యమా-ఆ అవును. వెట్టి మొట్టి ధర్మాలని శాసించే శాస్త్రుల్లు కీర్త్యం ఎలా తెలుస్తుంది - వాళ్ళకేం చెబుతారు కబుర్లు యెన్నైనా... అతడు అన్నం తింటూంటే.... దయాకరుని చెల్లెలు - రోజు... ఆచింకి చొక్కానూ అతన్నీ చూచి రెండు వేడికన్నీటి చుక్కలను రాల్చింది

అది తీసికుంటే-మల్లా కొనుక్కుంటాడు. డబ్బున్నది. న్యాయంగా అడిగితే ఇవ్వడు. ఎందుకిస్తాడు-దొంగతనం-అయితే పరిక్షకి డబ్బు రేపు కట్టకపోతే పీల్లేడు. యీ పంప త్వరమంతా.... యీ పంప త్వరమే కాదు నా చదువంతా వృధాఅయిపోతుంది ఇంకా రేపుగదా... అయితేమాత్రం రేడింతలోనే యెక్కడ దొరకతుంది పాపం - పాప మావుడయిం మొదలు సాయంత్రంవరకూ చెమటలూడ్చి కష్టపడే నాకు తిండి లేకుండా చేసే యింకా పాపమూ-ఎవడంటాడు. మరచి పోయి వెళ్లాడు - వస్తున్నాడేవో-తీసికుంటే. దొంగతనం-అలా అయితే అతను మాత్రం దొంగతనం చేయడంలేదు. ఏవనీ చేయకుండా అన్నుపోసిన ఆహారాలూ తిరుగుతూ అతడు భాగ్యభోగాలనుభవిస్తాడా? ప్రాద్దుటనుంచి సాయంత్రంవరకూ కష్టపడే నేను

కటిక బీదవాణ్ణి?' పాపం మనస్సు వెనక్కి ముందుకీ పూగులాడుతోంది. అది దొంగ తనంకాదని పూర్తిగా నమ్మకం గలిగితేనే గాని నిశ్చయంగా తీయలేదు. అప్పుడు ప్రాణంబోయే అనవరమైతే అంతరాత్మ అంత బాధించకపోను కాని యింకా రోజు వ్యవధి వుంది యీలోపుగా సంపాదించలేనా? ఎవరిస్తారు? అని ఆలోచించాడు. నెమ్మదిగా తీసి-ఎవరో వస్తున్నారనుకుని తిరిగి పెట్టివేసి... మళ్ళా తీసి కేబుల్ వేసికున్నాడు. ఇంతలో ఆ గడియారంమాట జ్ఞాపకంవచ్చి తీసికోడానికి జమీందారుగారి అబ్బాయి వస్తున్నాడు. అతన్ని చూచి తానుతీయడం చూశాడనుకున్నాడు. తిరిగి యిచ్చేయాలని గొలుసుపైకి తీయబోయాడు. దాన్ని చూచి అతడు దొంగ అని చేయిపట్టుకున్నాడు... నిజం అంతా చెప్పాడు.... అది విని—అతని చింకి చోక్కనూ అతన్నీ చూచి ప్రిన్సిపాలు శామ్యూలుగారు రెండు వేడి నిట్టూర్పులు విడిచారు - జాలితో.

అతని కష్టాలలో మీరెవరైనా ఆదుకున్నారా - ఇప్పుడువచ్చి బోధిస్తున్నారు నీతులు. ఇవన్నీ ఆడబుద్ధున్న బాబులకీ చెప్పండి. మూళ్ళ జాతిలక్కల్లేదు మీరనే నీతి అక్కల్లేదు... తిండి - తిండి కావలసింది... తిండి - అదియివ్వండి తర్వాత కావలిస్తే మీ వేదాంత సారమంతా ఋక్కు చెడతాం... అతన్ని కాపాడా రాయన - అరెస్టు చేయకుండా తన పూచీతో విడుదల చేయించి చదువు చెప్పిస్తున్నాడు... అందుకు విశ్వాసం చూపాడు... ఆచింకిచోక్కనూ అతన్నీ చూచి కనుల నీరు నిండింది... ప్రేమించాడు... రోజాను... పెండ్లిచేసికున్నాడు... మీరేం?

—కంటి పూడి జానకిరామచౌదరి.

ఉదయని

రెండు నెలల రోకపారి ప్రచురింపబడు సాహిత్య పత్రిక. సంపాదకులు కొంపెల్ల జనార్దనరావుగారు. శ్రీ విశ్వనాథము పత్యనారాయణమూర్తి ఎం.ఎ గారి 'జయంతి' ఆసిఫోయివరకు వాత ఇట్టి సుందరపత్రిక తెనుగుమాట బయలుదేరలేదని చేయిత్తి చెప్పవచ్చును. ఆకారమున సేగాక ప్రచురితవిషయములందును ఈ పత్రిక ముగ్ధమోహనముగనున్నది. విక్క-మైన కవిత్వము గల నేటి తెనుగుపత్రికలో చేదుల పత్యనారాయణ రాష్ట్ర యొకడు. ఆతని రచనములకు ఇందు పూజ్య స్థాన మొసంగబడుట ఎంతయు సముచితముగ నున్నది. గద్యవ్యాసములలో గౌరవస్థానమందిన శ్రీ కవికొండల వేంకటరావుగారి 'ప్రేమతత్వం' అను కథావ్యాసము అపూర్వముగనున్నది. కళిధామణుడు సుజాత జాత్రు కత్తిరించివాడు. ఆమె రోగిననే. మదనమోహనుని భార్య సుజాతను తన జాత్రుకూడ కత్తిరించును రోగినది. కాని సుజాత ఆ పాపపుష్పి తాను చేయలేనన్నది. శ్రీహృదయము శ్రీహృదయమేకదా! 'ప్రేమకు ఇల్లుకూడా ఆవశ్యకంలేదనుకుంటాను. మెల్లని యిసుక తిన్నెలమీద, పచ్చని అడవుల్లోను, ఎత్తయిన పర్వతాల మీద పక్షుల్లాగు, లేళ్ళలాగు, గంధర్వుల్లాగు ప్రేమించుకోవచ్చు ననుకుంటాను' అనిన సుజాతవాక్యములు ఎంతటి గంభీరార్థమును ప్రతిపాదించుచున్నవి! తలుపు కేసికొని రోపలకున్న మదనమోహనదంపతులకు దీపము - వెలుపలవిధిలో నడుచుచున్న కళిధామణి దంపతులకు వెన్నెల. ప్రేమతత్వమెట్టిగన తరువాత ఇంటను, బయటను వెలుగకదా! నీటికొలిది తామర అని నముల తలచినకొలిది ఇందు అనేక సూక్ష్మభావములు న్నుంచును. అడవి రావీరిలాగారి 'మీ' ప్రకంపనీయముగనున్నది. ఆంధ్రుల శీ శత్రుపత్రికకు విరాళము తిచ్చియు చందాచాతులుగ చేరియు పోషించుటగాక అని రోగదము. ఉత్కృష్ట వాచ్యమృష్టి నాకించు కళాక్రియలు ఆదరింపదగిన పత్రిక.

చాలు చందా వాలుగురూపాయలు.

చిరునామా: 15 ఆదెప్ప మొదలిథి, నేపేరి, మద్రాసు

ముత్యములు : వానిరంగులు.

పరిశుద్ధమైన ముత్యము తెల్లగానుండును. అసలు ముత్యము అనుపేరు చెవులలో పడినతోడనే తెల్లదనము జన్మింపకయ్యును. అయినను ముత్యములలో కూడ రంగువిభేదము కలదు. పలురంగులుకల ముత్యములను మనము తేజుడు చూడకపోయినను అవి అతడుకాదని మాత్రము చెప్పకయ్యును. వర్ణములందును, ఛాయలయందును వారియందుగల వివిధత్యము వర్ణించి చెప్పవలయు కానిది. లండనులో నోల్లాస్టిక్కు అండ్ సిల్వర్ స్టిక్కు కంపెనీ అని ఒక ఫర్ముగలదు. ఆ ఫర్మువారికడ నున్నన్ని ముత్యములు ప్రపంచమున మఱియే ఒక్క ఫర్మునందును లేనని నిరాఘాటముగ చెప్పకయ్యును. ఆ ముత్యములైనను ఒక్కజోటునుండి తెప్పింపబడినవి కావు. ప్రపంచమున ముత్యములను పట్టుకొవులు ఎన్నికలవో అన్ని తొవులనుండియు అవి తెప్పింపబడినవి. ఆ ఫర్మువారి ప్రదర్శనకాల చూచుటకు కన్నుల వైఖంఠముగా నుండును. ముత్యములలో ఎన్నిరంగులు కలవో మనకు ఒక్కసారిగ అవకాశముగను. స్వచ్ఛమైన తెలుపు, పెండికంటి తెలుపు, బంగారరంగు, అసలు పసుపు రంగు, గులాబిరంగు, ఊదారంగు, నీలము మొదలగు రంగులుకల ముత్యములు జనులు ఎఱుంగుదురు. వీని అన్నిటిలోను తెల్లనే సుప్రసిద్ధమైనవి. ఈ తెల్లవానిలో కొంచము పసుపురంగుకలిసినవి మక్కువతో చూడబడును. వీరున ఎంతకాలమైనను దానిరంగు మాయక ఒకేవిధముగ నుండును. మఱియు నల్లటిచర్మముపై ఈ పసుపుకలిసిన ముత్యములు విశేషకౌంతవలయులై యుండుట ప్రజలు వీనిపై విశేషమైన మక్కువ చూపుటకు కారణమై యుండునని కొందఱు చెప్పుదురు. స్వచ్ఛమైన తెల్లని ముత్యములు ధరింపబడిన గలుబడియేబడి కత్తెరముల పిమ్మట మనకడుపు రంగు నొందును. హిందూదేశపు తెల్లముత్యమున సాధారణముగ లేలిక అట్లవచ్చుకాంతిగిడును. అస్త్రీలియా

దేశపు తెల్లముత్యములలో ఇట్టికౌంతి ఉండదు. ముత్యపు చిప్పలలోని మాంసము ఎందువలనను ముత్యములకు అందే ఉండనిచ్చుటచేతనే హిందూదేశపు, సింహాక్షిపపు ముత్యములకు మనకడుపురంగు కలుగుచున్నదని తలంచబడుచున్నది. ముత్యముచిప్పలలోని మాంసము ఎందువలనను ముత్యములను అందే ఉండనిచ్చుట పొత్తిగా ప్రాప్తవపద్ధతి. అమెరికావాడు ఈపద్ధతిని వివరించెను. ముత్యపు చిప్పలను వారు పట్టినతోడనే చాపతో అవిప్పులను వీల్చి చూస మిగులకుండగనే అంగుండి ముత్యములను గ్రహింతును. ఈ పద్ధతివలన ముత్యములు కాదనిపదార్థముంతయు గ్రహింపబడుట కష్టము. కాని దొరికిన ముత్యములుమాత్రము కౌంతి వంతములై చిరకాలమువఱకు గాని తమకౌంతిని నోల్పవలసివచ్చును.

—యన్. టి. మోజెన్. ఎం. ఏ.

శ్రీ సౌందర్యమునకు గుర్తువివ్వి

శ్రీ సౌందర్యమునకు ఈకింది ఇరువదియేడు విషయములును అతి ముఖ్యములని స్మరియినదేశపు ఒకానొకకవి అనుచున్నాడు : చర్మము, దంతములు, చేతులు—ఇవి తెల్లగానుండవలెను. నేత్రములు, కనుబొమలు, మెచ్చబొడుగులు - ఇవి నల్లగానుండవలెను. పెదవులు, యిగ్గులు, నోళ్ళు - ఇవి ఎత్తిగానుండవలెను. కిరీరము, కిలోజములు, కరములు - ఇవి దీర్ఘముగానుండవలెను. చెవులు, పళ్ళు, కాళ్ళు - ఇవి పొట్టిగానుండవలెను. మత్స్యభలము, నుదురు, కనుబొమకు మధ్యప్రదేశము - ఇవి వికాలముగానుండవలెను. పెదవులు, చేతులు, పునములు - ఇవి బలిష్ఠములుగానుండవలెను. నడము, అరచేతులు, పొదములు - ఇవి దిమ్మనిగానుండవలెను. క్రోశ్మి, వెంట్రుకలు, కుంట్లు - ఇవి సన్నగానుండవలెను.

—కె. రామా రావు.

కలలరాక నిద్రాధంగము కాకుండుటకే

సాధారణముగ కలలవచ్చుటచే తమకు కలతగిలె
అయినదని జను లనుచుండుట పలువురకు అనుభవపున
గుర్త విషయము. అట్లుపట్ట వికృతవిద్యాలయమున మాన
సికతకృతాశ్రుచేత్రగమపు. దాక్షకు విలియమ్స్ రాక
అనువరకు చెప్పినది ధీని విరుద్ధముగానున్నది. ఈ విష
యమై అత డేమి చెప్పుచున్నాడో చూడుడు : 'నేను
చేసిన పరిశోధనలకున నిద్రామధ్యమున మనము లేచి
పోకుండుటకే మనకు కలలవచ్చునని నిర్ధారణ చేసు
గలుగుచున్నాను. కలలరానితో సాధారణముగ మనకు
రాత్రిఅంతయు గాఢనిద్ర ఉంచదని చెప్పవలసియు
న్నది. మనకు వచ్చు ద్రవీకృత్యమును ఒకవాంఛను
తప్పక నెఱవేర్చుటకే మనకు కలగుచున్నదని చెప్ప
వచ్చును. అయితే కృత్యములేర్చు వాంఛఎట్టిది? గాఢ
ముగ నిద్రపోవలయునను వాంఛ. కలలు గాంచుచుం
డుటచేతనే నిద్రపోవుచున్నవాడు కలలేని నిద్రపో
గలుగుచున్నాడు. నే నీ దినకము చెప్పదోవువిషయము
పలువురకు అనుభవములోనిదే అయిఉండునని నా
నమ్మకము. మనము నిద్రపోవుచుండగా మనకు సిక్కి
క్కిప్పుడు దాహముచేయును. అయితే మన మప్పుడు
పేల్కొంచము. కష్టములో మనము చెంబులకొలది
నీరుత్రాగినట్లు అగును. దానితో మన దాహముతీరి
నట్లేఅయి ఎట్టి ధంగిములేక మనము నిద్రాముదిరుల
మగుదుము. కలలవిషయమున నేను కానిందిన పరిశోధ
నావరయున నడచిన ఒక చతుర్మూర్త్యుత్తాంఠియును
మీకు చెప్పటకు నేను ముచ్చటపడుచున్నాను. ఒకడు
నిద్రపోవుచున్నాడు. వేడినీళ్ళతో నింపబడిన నీసా
కాయను ఒకదానిని అతని పాదములచెంత తగులునట్లు
ఉంచెడిమి. ప్రపంచప్రఖ్యాతివహించిన వెనూవియన్
అగ్నిపర్యరముచెంత తాను నడుచుచున్నట్లును వేడి
లావా తొట్టుచున్నట్లును అతని కృత్యమునదీనిన
దట. తరువాత మాతో చెప్పినాడు. వేడినీళ్ళనీసా
పాదములకు తాకించినను అతడు కదలకుండుటనుచూచి
నేను ఒక నీటిచుక్కను అతని మొగముపై వైచెడిమి.
దీనిని అతడు కదలలేదు. తరువాత అతడు చెప్పినదాని

తన అప్పు కాలానికి ఆ వెనూవియన్ పర్యరమును
ఎక్కుచుండుటచే ను చెప్పెనుటలు క్రమిష్ట నట్లును
తాను సారా త్రాగుచుండినట్లును కృత్యమునదీనినట్లు
తెలిసినది. అతనిని ఎటులైన లేపుటకు ముట్టనగిది
లిమి. కాని విచిత్రమేమన దీనిని అతడు కదలలేదు.
ఈసారి అతనికి తన మొగముమీద ఎవరో ముసుగువేసి
లిపి వేసినట్లు కృత్యమునదీనినదట. ఇట్టికథలు అనేకము
నా పరిశోధనలచే నే నెఱింగినవి చెప్పగలను. కావున
కృత్యములుకచ్చుట మనకు నిద్రాధంగము కాకుండు
టకే అని నేను చేయెత్తిచెప్పుచున్నాను. ఈ సిద్ధాంత
మును మనసునకుంచుకొని ఈసారి వారువారు వారి
వారికి రాత్రులయందు కలలు కృత్యములు తమనద్రకు
ఎట్లు సాయపడినవో తెలిసికొనుచుండగలరని ఆశించు
చున్నాను.'

— ఆల్ ఎబ్రుట్ డ్రీమ్యు.

ఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇది
పై మా నపు సంచికలో

ప్రచురింపబడు వ్యాసములలో కొన్ని

౧. కవి (చక్కని గద్యవ్యాసము)

— శ్రీమతి కనుపత్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

౨. నందువుచ్చుకొన్న తప్పు (కథ)

— పద్మ రామకృష్ణగారు

౩. అడ్డాల్లో విడ్డలు (కథ)

— కడియాల కామేశ్వరరావుగారు

౪. కీటకములు : మానవుడు (విజ్ఞానవ్యాసము)

— జాగు గోపాలరావుగారు

౫. వికాదం : కొట్టి (కథ)

— తల్లాప్రగడ ప్రకాశరాయుడు.

ఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇది
కేలండర్ల స్వీకారము

జెజవానియందలిఆంధ్రప్రావిడెంటుకంపెనీవారును,
కల్లూరుజిల్లా పెరినేషియంపరి ఆయుర్వేదసమాజము
వారును పంపిన 1935-వ సంవత్సరపు కేలండర్ల పంపన
పూర్వకముగ నందుకొంటమని మనవి.

ఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇదిఇది

విన్యాయవిషయములు

క్రొత్త భీమా కంపెనీలు : యే జెంట్లు

[గతసంచిక తరువాయి]

భీమావ్యాపారము ఏజెంట్లమాలమున సమకూడును. ఇదియొక పెద్దసమస్య. క్రొత్తకంపెనీలకు పెక్కురు ఏజెంట్లు కావలసియుండును. కాని క్రొత్తకంపెనీలకు సరియైన ఏజెంట్లు దొరుకుదురా? ఇతర కంపెనీలతరపున పని చేసి ఏకారణమునో దానిని వరులుకొన్నవారు, ఇతర వ్యక్తులయందు జనుమందనివారు, ఏ వ్యాపారములేని వారు ఇట్టివారే ప్రాముఖ్యముగా క్రొత్త భీమాకంపెనీలకు ఏజెంట్లుగ దొరుకుదురు. మాత్రవ్యాపారనిర్వాహమునకు అధికమగు ఆవకాశములు కల్గింపవలసినదనియు, అనేకవిషయములందు సౌకర్యము కల్గింపవలసినదనియు ఆ యేజెంట్లు కొరుకుట వినుగునొందదు. నిరంతరము 'ఎడ్యూస్టర్' కొఱకు వాయునశీయుండును. వారి వారి ఈ కోరికలన్నియు విశేషవ్యాపారము కూర్చును నమ్మకరారులలో విండాటియుండును. వ్యాపారము కంపెనీకి ప్రాణము. కంపెనీకి జనామోదము కల్గింపవలసియున్నది. ఈ భావములు క్రొత్తకంపెనీ యజమానులకు ఈ యేజెంట్లకోరికలను మన్నింప ప్రోత్సహించును. ఫలమేమి? ఎప్పుడో ఒకప్పుడు నిజపరిస్థితులు ఆవగతముకాక మానవు. అయితే సాధారణముగ ఇట్లు ఆవగతమగుట నొడదీసికొనుటకు కాలము మిగిలినదని వాతనే యగుచుండును. ముగింపుకొందని కేసులు, లావులు, ఏజెంట్లకాణీలు, విశేషించిన ప్రారంభపు ఖర్చులు—ఇట్టి అలలమధ్యను ఆ చిన్నపదన తగులు కొనును. నాశనదేశత, నాట్యమాడుచున్నటుల దొరును. నాశనదేశతను నిశ్చయముగా పారద్రోలనిచ్చును.

ఇట్లు పారద్రోలుటయే ఇదివఱకెప్పుడును జరగవలెనని నేను నేను ఇన్ని భీమాకంపెనీలు చక్కని రక్షణలతో, విశేషముగ వ్యాపారముతో ఎట్లు విరాజమానమగుచుండును? క్రొత్తకంపెనీకి పనిచేయుచున్న పనిచేసిన ఏజెంట్లు అందఱను నమ్మకానివారే అనిచెప్పుట భూతమగు అసత్యమును వాగొనుటయు, తులంపరాని కృతఘ్నతాదోషమునకు ఒడికట్టుటయు అగును. గౌరవనీయులును, సమర్థులును అగు ఏజెంట్లు—వారి ఆశంభ్యాకవాదులు లెప్పుడు ఆహ్వాదితములు కాకుండును గాక—నిరంతరము విశేషముగా శ్రమించి ఆవాదరణ, తిరస్కారము, అనమానము అనువలలకు తట్టుకొని నిలిచి ప్రతిబంధములను ఒత్తిగించుకొని వారివారి కంపెనీలకు అవి నేడుపొందియున్న ప్రతిష్ఠాపరములగు స్థానములను సంపాదించియుండిరి. పాతకంపెనీలు నేడు గర్వముతో నేర్కొను వ్యాపారవాహిత్యమంతయు వాడట్టిఏజెంట్లు మహాశయలుకూర్చినదే అనుట వినహాయింపులేని సత్యము. ఒకప్పుడు ఏజెంట్లమాలమున ఇట్లు వ్యాపారమునచ్చుట జరిగియున్నది. నేడుమాత్రము ఎందున జరుగదు? కావున క్రొత్తకంపెనీలు ఏజెంట్ల నియామకమున భయపడ నరవరములేదు. సరియైనవారి నెంచి వారిని కార్యరంగమునదింపి వారితో పనికొనుట యందు మాత్రమే మెలుకువ చూపించవలయును.

పూర్వమునకును ఇప్పుటికిని పరిస్థితులు చాల వ్యత్యయములై ఉన్నమాట నిజమే. కాలముయొక్క మారుదలచే ఇప్పుడు మఱికొన్ని క్రొత్త ఆవకాశములు లభించుచున్నచో వారివెంటనే కొన్ని క్రొత్తకర్తములును

కలుగుచున్నది. కొత్త వ్యాపారమును కూర్చుటలో నేడగుచున్న వ్యయము ఇంకను మితముదప్పి అపాయ స్థితిలో పడలేదనుట నిశ్చయము. ఒక పది సంతత్యర ముల పూర్వముకంటె ఇంకొక వ్యాపారమును కూర్చు టకు కొంత అధికవ్యయము అగుచుండుచో నేను దానికి భయపడను. అధికవ్యయములు తప్పకొనుటకు అధికముగు శక్తిసామర్థ్యములు ఉపయోగింపవలసి యుండును. అట్లుకము, నిర్వహణము మొదలగు విష యములందు క్రొత్తప్రపంచపు వ్యాపారమున విశేష శక్తిసామర్థ్యముల ఉపయోగము మానవాభ్యుదయము నక్షేపదేగదా!

కొత్త కంపెనీ మేనేజరు సమర్థులగు ఏజెంట్లను చేర్చుకొని వారి నానుకర్యము వహించి కర్మమును కార్యకలాపము నిర్వహింపవలయును. ఇది అతడు తాను చేయవలసిన పనులలో తొలుతటిదిగ భావించవల యును. ఈపని కష్టమైనదే. నేను అంగీకరింతును. కాని దుస్సాధ్యమైనది మాత్రముకాదు. నేను చదువు టన్నవారిలో నిర్వాహకారత హెచ్చిచోవుచున్నది. కాగా విద్యావంతులు గౌరవనీయులునగు నిర్వాహకర యువకులను పలువురిని ఆకర్షించి వారిని భీమా ఏజెంటు వృత్తికి నుముఖులనుగా చేసి వారిచే పనిగొని భీమా వ్యాపారమునకు పుష్టిని గూర్చుట విశేష క్రమకర మైన పనిగాదు. మేనేజరు అట్టివారిని తన కూడ పని చేయు వారినిగా తలంచి వ్యవహరింపవలయునే కాని వారు తనకంటె పనిచేయువారినిగా తలంపరాదు. ఒకా నొక మహోద్యమమున మనమెల్లరమును హెచ్చు తగ్గులులేని పనివారలము అను భావము కలుగవలయును. కంపెనీకి ఏజెంట్లు చేయుపనియే ప్రధానాధారము. అట్టి మహాకార్యనిర్వహణమున ఏజెంట్లకు మేనేజరు సహాయ భూతుడుగా నుండవలయును. నైతికమును బ్రావీణ్య ముతో కూడిన శుభచింతనమును, సాంఘికసేవాభి లాషకు ఏజెంట్లయందు మేనేజరు కల్గింపవలసి యుం డును. వారి కొత్తవ్యాపారమునందు తిగివంతి ప్రతిభ అము వారుహించి వారు సుఖముగా జీవించుటకు అనువు ఏర్పడునట్లును, వారి వ్యాపారమునందు రిహ్యయ

లునియిన ప్రతిభలమును ఇచ్చునట్లును, నీలగుచోపొంది డెంటుఖండు సౌకర్యముకూడ కల్గించుటనును ఏజెంట్ల విషయమున మేనేజరు కృత్యధానుడై యుండవలయును.

ఏజెంట్లను ఎన్నుకొనుటను గూర్చియు ఏర్పాటు చేయుటను గూర్చియు ఒకటి రెండు మాటలు చెప్ప వలసిన సభకర్తముగలదు. ఈవిషయములో ఏ ఒక్క కర్మముగాని ఏఒక్క నిర్ధారణగాని అనుసరించుట కడములేదని కొందఱు అందురు. మొదటిలోనే జీతము పట్టతని ప్రతిభలము కొనువారును, తాము అర్జింపగల కమీషనులూడ ఇప్పుడే ఆద్యాన్ను అనుగు వారును అగు ఏజెంట్లకు కొత్తకంపెనీ పూర్తిగా నూరమున నుండ వలయును. అత్మగౌరవము, అత్మవిశ్వాసములేని ఏజెంట్లకు కొత్తకంపెనీ చేరనీయరాదు. దీక్ష, సామర్థ్యము, తెలివి, స్వకక్రియందు పూర్ణవిశ్వాసముగల ఏజెంట్లను ఏర్పి కొత్తకంపెనీ కూర్చుకొనవలయును. అట్టివారు కంపెనీ యొసంగగల కొద్ది సాయము తోడనే మంచి పనిచేయుగలరు. అట్టి సుగుణములకు తావలనుగు ఏజెంట్లువారునుట చాల కష్టమునుట నే మెఱుంగుదును. కాని కవులవలె ఏజెంట్లుకూడ పుట్టుక చేతనే అగుదురనుమాట నిశ్చయింపరానిది. ఏజెంట్లు తరిగి యుతులేతను, అనుభవముచేతను అదర్శులగుదురు కాని పుట్టుకచేతకారు. ఏజెంట్లు శక్తిసామర్థ్యముల నెఱిగి దానిని లాభకరముగ ఉపయోగించుకొనుట లోనే కొత్తకంపెనీ మేనేజరు ప్రతిభ వెల్లడియగును.

‘కొత్త భీమాకంపెనీలు : కొన్నిసమస్యలు’ అను ఈ వ్యాసమును కొత్త భీమాకంపెనీలకరవుల వాదించుటకు నేను వ్రాయలేదు. అట్టివాడైన వానికేమియు అక్కఱలేదనుట నాకు తెలియును. మఱి ఇకవానిని నిరసించుటకును నే నీవ్యాసమును వ్రాయలేదు. కొత్తకంపెనీలు వాగుపడి దేశాభ్యుదయమునకు తోడు పడవలయుననియే నే నీవ్యాసము వ్రాసినాను. కొత్త కంపెనీలకు నేనిట్లు చెప్పుచును, ‘వీరులారా! యూహక్, పరిసరములను పరికింపుడు. పురోగాములుకండు. మిమ్ము జనులక్షి మంచుట ముహూర్తికి నిశ్చయము.’

సంపాదకీయ సమాలోచన

'కళానిధి'కి సుస్వాగతము

'కళానిధి' అను నూతన మాసపత్రికకు మా మనఃపూర్వకముగ సుస్వాగతమును చేయుచున్నాము. ఇది ప్రత్యేకము కథల కోసమే ఉద్భవించిన పత్రిక. ఏ వాఙ్మయమునకాని కథాపాతకులు విస్తరించియుండును. అసలు మానవుడు కథాప్రియుడనుట ప్రత్యేకించి చెప్పవలసినది లేనిది కావున ఈ కథల మాసపత్రిక తెనుగునాట ఇతర పత్రికలకంటె విశేషప్రచారము నందగలదు. శ్రీ కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారు కళానిధి సంపాదకులు. వీరు లోగడ గృహలక్ష్మిలో ప్రచురించిన కథావ్యాసములు అద్భుతములుగాను అపూర్వములుగాను ఉన్నవి. నమస్కరింపగల కథారచయిత ప్రియమైనవాడుగ నుండుట ఏ కథల పత్రికకైనను భావిశుభమును నూచించును. వీరిసోదరులగు శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు ఆంధ్రభూమి పాఠకులకు చిరపరిచితులు. ఈ పంక్తులను వ్రాయుచున్నయతడు 'గృహలక్ష్మి' సంపాదకుడుగనున్నప్పుడు ఆ పత్రికకును, తరువాత నాతడు స్వతంత్రముగ స్థాపించిన ఈ ఆంధ్రభూమి పత్రికకును కుటుంబరావుగారు పలుకథలు రచించియున్నారు. నేడు ఆంధ్రభూమికి ఏమైన ప్రతిష్ఠయున్నచో దానికి ప్రధానకారకులలో వారొకరనుట మఱువరానిది. తెనుగున వీరికథలతో దొరయు పాటి కథలు ఇంతవఱకు మఱిలేవని చెప్పవచ్చును. ఆ కథలను పఠించినవారికి మా ఈ వాక్యమునందలి సత్యము తేటతెల్ల

మగును. అట్టికథకచక్రవర్తులు కళానిధి ప్రచురణమున సోదరులకు బానటగా నున్నారు. పత్రిక భావిశుభమునకు ఇది మఱి యొకనూచన ప్రచురణమున ప్రత్యేకత— ప్రచురించువారు నమస్కలు. వారి ఉద్దేశములును ఉత్కృష్టములై ఉన్నవి. కళానిధి వ్యాసకావలను సత్కరింపకుండ వారి రచనములను గైకొనదు. తెనుగున ధనవంతులు నడుపు పత్రిక లే ఈ పద్ధతి నింతవఱకు పూర్తిగ నవలంబించలేదు. కొన్నిచోట్ల మొగమోటముగలవారికి, సంపాదకుని స్నేహితులకు మాత్రము డబ్బు మట్టుచున్నది. మఱి యొక నచిత్రమాసపత్రిక సంపాదకుడు పత్రికమీద లాభముతీయచున్నను రచయితలకు కానీయైన రాల్పడు ఇట్టిస్థితిలో కళానిధి ఇట్టి ఉన్నతాదర్శమును బెట్టుకొనుట తెనుగుజర్నలిజమున కొకనైతికాదర్శమును చూపుటయే. వీరి ఈ ఆదర్శము విషయవంతమగునటుల ధగవాను డనుగ్రహించును గాక! కళానిధి తొలిసంచిక గతమాసమున వెలువడినది. ఇందలి కథలుమూడు. కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారి నిలవనీరు, గుడిపాటి వెంకటచలంగారి చుక్కమ్మ, కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారి అద్భుతవంతుడు అనునవి. ఈ పత్రికాసంపాదకుడు ఉచితజ్ఞానగుటచే తనకథను తుదిని ముద్రించుకొన్నాడు. ఇది ఆ సంపాదకుని విశ్రమభావమును, ఇతరులను గౌరవించి తాను గౌరవము పొందవలయునను ఆతని పవిత్రమైన ఉద్దేశమును వెల్లడిం

చుచున్నది. నేటి తెనుగుపత్రికాసంపాదకులలో కొందఱు విషయమును ముఖ్యముగ గమనించవలసియున్నది. చిత్తరథీతిని కథలను ప్రత్యేకించి పరామర్శింపలేకపోవుచున్నాము. కథకులు మువ్వరును కథారచనమున సిద్ధహస్తులగుట వాని ప్రత్యేకతను వివరింప నవసరములేదని తలంచుచున్నాము. క్రొనుపైజన క్లేశకాగితములమీద నుందరముగ ముద్రించబడి చిత్రపటములతో పత్రిక

ఆకర్షణీయముగ నున్నది, నాలుచందా మూడురూపాయలు విడిసంచిక నాలుగు అణాలు. గ్రంథాలయాలకుగాని క్లబ్బులకుగాని సంవత్సరచందా ఆరురూపాయలు. తెనుగు జర్నలిజముచరిత్రలో కళానిధి ఒక నూతనాధ్యాయ ప్రారంభమునకు లోప చూపునను దృఢవిశ్వాసముతో నున్నాము. చిరునామా : కళానిధి కార్యాలయము, తెనాలి, గుంటూరుజిల్లా.

తెనుగువారి నార్దుక్షిఫ్

ఈ సంచికలో ప్రచురించబడిన నార్దుక్షిఫ్ చరిత్ర కొన్నివిషయములలో దేశోద్ధానక నాగేశ్వరరావుసంతులుగారి చరిత్రకు జతపడుచున్నది. నార్దుక్షిఫ్ పెద్దలు ఆతడు న్యాయవాదికావలయునని ఆశించిరి. కాని ఆతడు పత్రికాసంపాదకుడైనాడు. శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారి విషయమునకూడ వారి పెద్దలు వారు న్యాయవాదులగుటను ఆశించిరి. కాని వారు పత్రికాసంపాదకులైరి. నార్దుక్షిఫ్ ను, నాగేశ్వరరావుగారును తమ తమ పత్రికాప్రచురణప్రారంభము వారపత్రికలతోడనే గావించిరి. ప్రపంచావృతముగు ఆంగ్లభాషనగుట నార్దుక్షిఫ్ పత్రికలు శతాధికమైనవి. రెండుకోట్ల జనులుగల ఆంగ్ల

భాషనగుట నాగేశ్వరరావుగారి పత్రికలు ఒక దినపత్రిక, ఒక వారపత్రిక, ఒక మాసపత్రిక మాత్రమయినవి. తెనుగునమటి యేఒక వ్యక్తియు ఇట్లు మూడుపత్రికల ప్రచురణభారమును వహించియుండలేడు. అగుట వారు తెనుగువారి నార్దుక్షిఫ్ అనబడుటకెంతయు తగియున్నారు. వారి ఆంగ్లపత్రిక ఇకముందు సచిత్ర వారపత్రికగ పెంపుపొందింపబడనున్న దనివినుట కెంతయు ఆనందము కలుగుచున్నది. ఆంగ్లేయులు నార్దుక్షిఫ్ ను పఠింతుల గౌరవించినట్లే ఆంగ్లులు తమ నార్దుక్షిఫ్ లయిన నాగేశ్వరరావుగారిని విశ్వదాత, దేశోద్ధారకాది ఖిరుదములతోడను, భారత శాసనసభకు ఎన్నుకొనుటచేతను గౌరవించుచున్నారు.

డాక్టర్ శ్రీ జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారికి ఆంగ్లభూమి కృతజ్ఞత

'ఆంగ్లభూమి' ప్రారంభించబడి నప్పటినుండియు దీని అభివృద్ధినిగూర్చి విశేషముగ శ్రద్ధను, అభిమానమును చూపుచున్న ఆంగ్లమహాశయులలో డాక్టర్ శ్రీ జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారు తొలుత పేర్కొనదగినవారు. వారిపోషణము ఆంగ్లభూమికి నిరంతరము కార్యోత్సాహమును ప్రసాదించుచున్నది. వారు ఎల్లవేళల ఈ పత్రికను తమపత్రికగ భావించుచు తమ కలకత్తా

బ్రాంచిద్వారా ముప్పదినుండి ఏడాది చందాదారులను కూడ చేర్పించియున్నారు. ఇన్నివిధముల వారికి ఆంగ్లభూమి ఋణపడియున్నది. మదరాసున డాక్టరుగారి వ్యాపార విజయము ఆంగ్లవిజయమున కొకనిదర్శనమగును. శ్రీ డాక్టరు జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారికి ఇతోధిక వ్యాపారవిజయమును, నిరంతరశుభమును ప్రసాదించే భగవానుని ప్రార్థించుచున్నాము.

ఫీ. బవరి. ౧౯౩౫.

卷之四

సువరసుందరసము సర్వసేవామేహములకు సంజీవివంటిది

ఎటువంటి సవామేహములనైన కుదుర్చును.
ఇంజక్షనులు, అవసరము లేదు. అనేకులు వాడి మెచ్చి
యున్నారు. 60 ఏండ్లు వైద్యమున అనుభవము
గల డా. శే. వేటూరి సుందరశాస్త్రి
గారిచే కనిపెట్టబడినది. వాడువిధము
మందుతో పంపబడును.

వెల: 50 మాత్రలు: రు. 5-0-0.

ఆర్షసాయనశాల, ముక్కల

అభ్యుదయము.

—: అ మృ త ము వ ం టి ది :—

బహుమూత్రమును, క్షయము,
దగ్ధము పోగొట్టి వీర్యవృద్ధిని గలిగించును.
మూత్రమునందుండు చక్కెరను మాయము చేయును.

ప్రశస్తమైన రసాయనము. వెల: తులము 1 కి: రు. 5-0-0.

కన్సల్టింగ్ ఫిజిషియన్ :—

అయుర్వేదభాషగా వేటూరి శంకర శాస్త్రి గారు, ఎ.ఎం.ఎ.సి.

విరాళి

అతఁడెందువదివేల బర్హా ఆంధ్రుల కేమో భిన్నధ్వజము ప్రతిపదివారము వెలు
వడు ప్రకాశితవత్రిక. 7 సంవత్సరములనుండి బర్హా ఆంధ్రుల కేమో భిన్నధ్వజై పాటు
పడుచున్నది. ఇది ఆంధ్రులకు అండ. కార్మికులకు పట్టుకొమ్మ. యువజనోద్యమమునకు
ఉనికి. నిర్బోహదముల నిప్పు. అన్యాయముల సంతరింప జేయుటకు బ్రహ్మాస్త్రము.
ఆంతర్యమెరింగినవారికి హాయి చదివినవారికి ఓకాయి.

సంవత్సరపుచందా య: 3-0-0.

కపాలాభ్యుపతో 3 12-0.

చిరువామా :

విరావతి పత్రికా కార్యాలయము, 283 బాక్స్ స్ట్రీట్, 9/5, రంగూను.

కరుణాగీతము

[ఉచితముగా పంపబడును]

సేవానుబంధిత శ్రేణి వేరుకీ తన సరిలేనను మెదలూపిసికొనట ఇందు వివరింపబడినది. గుండెను కరిగించు ఘట్టము. చదివితీరనలవినదే. అంజెనాల్కై యొకయజ్ఞా తనూపావీశిపంపిన యొక్కక్కరికి 'కరుణాగీత' మొక్కొక్కప్రతి పంపబడును. త్వరపడుదు.

విలాసము : విజ్ఞానపత్రిక, అనంతపురము.

విలాసము : విజ్ఞానవల్లిక, అనంతపురము.

రామనామం

[ఉచితముగా పంపబడును.]

కవిరాసుని సభ్యులను, న్యాయసభ్యులను అగు శ్రీ మద్వా విశ్వనాథముగారు రచించినది. భక్తులు తప్పక చదువలసిన గ్రంథము. జేయవలయును చిన్న పైజానమంది కౌగిలిములపై అందముగ అచ్చొత్తింప బడినది. తపాలాబుచ్చులను ఒక అణా తపాలావిశ్వ పంపువారి కైలరమును ఈ గ్రంథము ఇదితముగా పంపబడును.

విలాసము : వ్యాసకుటీరము, మేలు పాక, వయా ఎలమంచిలి, విశాఖపట్టణముజిల్లా.

—: ఆంధ్రుల పవిత్రాగ్రామము :—

మీ ప్రింటింగు పనులపైర వాళ్ళిం చవలెనంటే—ఈ కాలములో విధిగా బొమ్మలు—స్టాంపులు ఉండితీర
వలెను. నష్టపడకముందే మీరు మేలుకొనండి! ఆంధ్రదేశీయులగు అందఱు పత్రికాధిపతులు, గ్రంథప్రకాశకులు
గూడ చీటి ద్రావిగుడిజయితులు, యంగ్లీషును, హాట్టోనస్టాంపు వగైరాలకు మాకు అర్జీలు ఇచ్చి త్వరగా
చాకగా—చక్కగా—మా పనితనము దుకొనండి—మీ కథలలో బొమ్మలు—మీ అమ్మన పైజామెట్టులో
స్టాంపులు—చరిత్రలలో మ్యాపులు—మరి భాట్టోస్టాంపులు—సీసనీస్టాంపులు—ఇట్టి అన్నిటికీ మాకే వ్రాయండి—
ఇది అనుష్టానం పనివారలున్న ఆంధ్రగంప—ఆంధ్రాభిమానము మునుపకండి! మాదివని ఇచ్చిచూపండి!

పూర్ణా అండుకో-6 చంద్రభానువీధి, మువ్వండురోడ్డు పోస్టు, మదరాసు.

పలుచబడిన వీర్యమును గట్టిపఱచి అమితముగా వీర్యవృద్ధి కలి

రత్నపురుషవేద్యాం

గిండు మూలికలకు రాజు అనదగిన 'రత్నపురుష' ప్రభావద్రవ్యముగా చేయబడిన ఈ లేవనీయును క్రమముగా నేర్చించువారు కాదు.

పుష్టి, కండపుష్టినొంది బలారోగ్యములును పొందుదురు.

జన్మి. య. 3-0.0

చ ర క ని ల య ము, ఆ యు ర్వే దా ష థ శా ల, రా జ మం ద్రి.

~~~~~

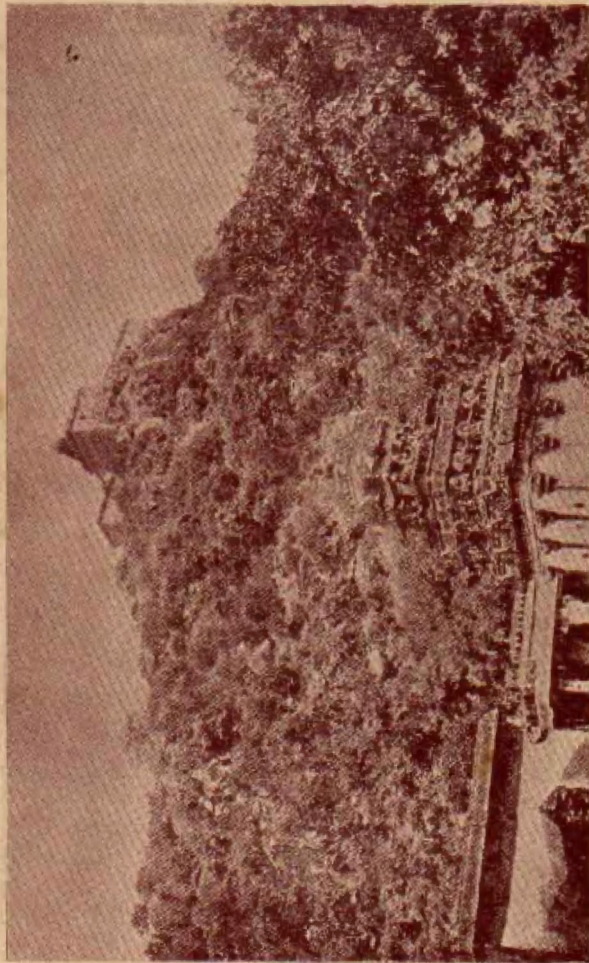
“అగ్రధభూమి”

అగస్త్యుడు - లోపాముద్ర

“అంధభూమి”

పత్మి తీర్థము

